

Faculteit Rechtsgeleerdheid

Universiteit Gent

Academiejaar 2015-2016

VERVROEGDE TERUGBETALING VAN KREDIETEN

Masterproef van de opleiding

‘Master in de rechten’

Ingediend door

Saida Tandir

01006245

Promotor: Prof. Dr. Reinhard Steennot

Commissaris: Dhr. Simon Geiregat

Woord vooraf

De studententijd is bijna voorbij. Een periode in mijn leven die ik zeker niet zal vergeten. Het waren jaren van hard werk en spanningen, maar ook vriendschappen en vreugdemomenten. Na dit lastig jaar, waarbij ik het onderzoek en het schrijven van deze masterproef in hetzelfde jaar moest doen, dien ik deze masterproef in. Ik wil hierbij aan enkele mensen mijn dank betuigen voor hun steun bij het tot stand komen van deze masterproef.

Bijzonder dank gaat uit naar mijn promotor, professor Reinhard Steennot, voor de bereidheid om als promotor te willen optreden en het aanreiken van het boeiende onderwerp. Daarnaast wens ik hem te bedanken voor de uitstekende begeleiding, het verstrekken van onontbeerlijke informatie en de opbouwende kritiek bij het evalueren van deze masterproef.

De heer Simon Geiregat wil ik bedanken om als commissaris te willen optreden bij de verdediging van deze masterproef.

Daarnaast wil ik in het bijzonder mijn zus, Bada, bedanken voor de steun, niet enkel tijdens het schrijven van deze masterproef, maar ook tijdens de hele opleiding, en het geloof in mij. Ik wens eveneens mijn ouders te bedanken omdat zij het mogelijk maakten dat ik deze opleiding kon studeren en mijn droom kon realiseren. Bedankt voor jullie liefde, geduld en steun.

Ook wil ik de rest van de familie en vrienden bedanken voor hun steun.

Inhoudstabel

Woord vooraf	I
I. Inleiding	1
1. Probleemschets.....	1
2. Opbouw van de verhandeling.....	1
II. Onderscheid wederbeleggingsvergoeding en <i>funding-loss</i> vergoeding	3
III. Toepassingsgebied	7
A. Niet-gereguleerde kredieten	7
1. Commerciële kredieten	7
1.1 Artikel 1907bis BW.....	7
1.2 <i>Ratione personae</i>	8
1.3 <i>Ratione materia</i>	8
1.3.1 Onderscheid lening op interest en kredietopening.....	9
1.3.2 Is het artikel 1907bis BW van toepassing op kredietopening?.....	10
1.3.2.1 Investeringskrediet.....	10
1.3.2.2 Revolving-krediet.....	11
1.3.3 Herkwalificatie van kredietopening in lening op intrest.....	13
1.3.4 Is er ongelijke behandeling van de kredietnemers?.....	16
1.4 Bijzondere gevallen.....	18
1.4.1 Gedwongen vervroegde terugbetaling.....	18
1.4.2 Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen.....	20
1.4.3 Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht.....	22
1.5 <i>Ratione loci</i>	22
B. Gereguleerde kredieten	24
1. Kredieten onder de KMO-Financieringswet.....	24
1.1 Inleiding.....	24
1.2 <i>Ratione personae</i>	25
1.2.1 Kredietgever.....	26
1.2.2 Kredietbemiddelaar.....	27
1.2.3 Onderneming.....	28
I. Kwalitatief criterium.....	29
i. De wet marktpraktijken en de consumentenbescherming (WMPC).....	29
ii. De wet van 2 augustus 2002 inzake vrije beroepen.....	32

II. Kwantitatieve criteria	33
1.3 <i>Ratione materiae</i>	35
1.4 <i>Ratione temporis</i>	36
1.5 <i>Ratione loci</i>	36
2. Hypothecaire kredieten.....	37
2.1 Inleiding	37
2.2 <i>Ratione personae</i>	39
2.2.1 Consument (de kredietnemer).....	39
2.2.2 Kredietgever	40
2.3 <i>Ratione materiae</i>	41
2.3.1 Onder WHK en WER	41
2.3.2 Onder richtlijn Woonkrediet	42
2.3.2.1 Hypothecaire kredieten met een roerende bestemming en een hypothecaire zekerheid	43
2.3.2.2 Hypothecaire kredieten met een onroerende bestemming en zonder een hypothecaire zekerheid.....	44
2.4 <i>Ratione temporis</i>	45
2.5 <i>Ratione loci</i>	45
3. Consumentenkrediet.....	47
3.1 Inleiding	47
3.2 <i>Ratione personae</i>	47
3.3 <i>Ratione materiae</i>	49
3.4 <i>Ratione temporis</i>	49
3.5 <i>Ratione loci</i>	49
IV. Vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten	51
1. Inleiding	51
2. Recht op gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling	51
2.1 Gemeen recht.....	51
2.1.1 Verbruiklening	52
2.1.2 Lening op interest.....	52
2.2 Wilsautonomie	53
2.3 Bijzondere gevallen	54
2.3.1 Gedwongen vervroegde terugbetaling	54
2.3.1.1 Geen uitdrukkelijk ontbindend beding.....	54
2.3.1.2 Uitdrukkelijk ontbindend beding.....	55
2.3.2 Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen	55

2.3.3	Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht .	56
3.	Verschuldigde vergoeding(en)	56
3.1	<i>Funding-loss</i> vergoeding.....	56
3.2	Wederbeleggingsvergoeding in het artikel 1907bis BW	58
3.3	Bijzondere gevallen	58
3.3.1	Gedwongen vervroegde terugbetaling	59
3.3.2	Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen	60
3.3.3	Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht .	60
4.	Bijkomende kosten	61
5.	Matigingsmogelijkheid van de vergoeding(en)	61
5.1	Matigingsmogelijkheid van de <i>funding-loss</i> vergoeding	62
5.1.1	Matiging op basis van het artikel 1231 § 1 BW	62
5.1.2	Matiging op basis van andere rechtsfiguren	65
5.2	Matigingsmogelijkheid van de wederbeleggingsvergoeding in het artikel 1907bis BW...	66
5.3	Bijzondere gevallen	68
5.3.1	Gedwongen vervroegde terugbetaling	68
5.3.2	Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen	70
5.3.3	Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht .	72
V.	Vervroegde terugbetaling van kredieten onder KMO-financieringswet	73
1.	Inleiding	73
2.	Recht om vervroegd terug te betalen	73
2.1	Gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling.....	73
2.2	Uitoefeningsmodaliteiten.....	74
3.	Wederbeleggingsvergoeding.....	75
3.1	Lening op interest.....	75
3.2	Kredieten van minder dan 1 miljoen euro	76
3.3	Kredieten van meer dan 1 miljoen euro.....	77
3.4	Uitzonderingen	79
3.4.1	Vervroegde terugbetaling in uitvoering van een verzekeringsovereenkomst.....	79
3.4.2	Hergroepering van bestaande kredieten bij eenzelfde kredietgever	79
3.4.3	De niet-substantiële wijziging van de kredietovereenkomst.....	79
4.	Bijkomende kosten	80
5.	Sancties bij bovenmatig wederbeleggingsvergoeding	81
5.1	Matigingsmogelijkheid van de wederbeleggingsvergoeding	81

5.2	Nietigheids sanctie.....	82
6.	Impact KMO- financieringswet op toepassing van het artikel 1907bis BW	82
VI.	Vervroegde terugbetaling van het hypothecair krediet.....	84
1.	Inleiding.....	84
2.	Recht om vervroegd terug te betalen	84
2.1	Regeling onder WHK/ Boek VII. WER	84
2.1.1	Gehele (vrijwillige) vervroegde terugbetaling.....	84
2.1.2	Gedeeltelijke (vrijwillige) vervroegde terugbetaling.....	85
2.1.3	Gedwongen vervroegde terugbetaling	86
2.1.3.1	Wanbetaling door de kredietnemer.....	87
2.1.3.2	Onvermogen van de kredietnemer ten aanzien van derden	87
2.1.3.3	Niet-naleving door de kredietnemer van een bepaalde essentiële verplichting uit de kredietovereenkomst.....	88
2.1.3.4	Waardevermindering van het gehypothekeerde onroerend goed door het toedoen van de kredietnemer en de vervreemding van het gehypothekeerde goed door de kredietnemer.....	88
2.2	Regeling onder MCD.....	88
3.	Wederbeleggingsvergoeding.....	89
3.1	Vrijwillige vervroegde terugbetaling	89
3.2	Gedwongen vervroegde terugbetaling	90
3.3	Uitzonderingen	93
3.4	De regeling onder MCD	94
4.	Bijkomende kosten.....	95
4.1	Bemiddelingskosten	95
4.2	Wettelijke kosten behorende bij de hypotheek.....	96
4.3	Wettelijke of reglementaire kosten	96
4.4	Schattingskosten	97
4.4.1	Herschating bij betalingsachterstand en vervroegde opeisbaarheid	97
4.4.2	Herschating bij gedeeltelijke doorhaling van een hypotheek.....	97
4.5	Dossierkosten	98
4.6	Beheerskosten en andere kosten in de loop van het krediet	98
4.6.1	Aanpassingen in de loop van kredietovereenkomst	99
4.6.2	Volledige of gedeeltelijke doorhaling van de hypotheek.....	100
4.6.3	Het afleveren van een afrekening	100
4.6.4	Kosten voor gewone briefwisseling en voor briefwisseling bij wanbetaling	100
4.7	Sancties.....	101
5.	Sancties bij bovenmatig wederbeleggingsvergoeding.....	102

5.1	Matigingsmogelijkheid van wederbeleggingsvergoeding	102
5.1.1	Wederbeleggingsvergoeding bij vrijwillige vervroegde terugbetaling.....	102
5.1.2	Wederbeleggingsvergoeding bij gedwongen vervroegde terugbetaling	103
5.2	Nietigheid	104
VII.	Vervroegde terugbetaling van het consumentenkrediet	105
1.	Inleiding	105
2.	Recht om vervroegd terug te betalen	105
2.1	Gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling.....	105
2.2	Uitoefeningsmodaliteiten.....	106
2.3	Gedwongen vervroegde terugbetaling	107
3.	Wederbeleggingsvergoeding.....	107
3.1	Vrijwillige vervroegde terugbetaling	107
3.1.1	De kredietovereenkomsten gesloten vanaf 1 december 2010	109
3.1.2	De kredietovereenkomsten gesloten vóór 1 december 2010	109
3.2	Gedwongen vervroegde terugbetaling	112
3.3	Uitzonderingen	113
4.	Bijkomende kosten	113
5.	Sancties bij bovenmatig wederbeleggingsvergoeding	114
5.1	Wederbeleggingsvergoeding bij vrijwillige vervroegde terugbetaling.....	114
5.2	Wederbeleggingsvergoeding bij gedwongen vervroegde terugbetaling	116
VIII.	Besluit	118
IX.	Bibliografie	123
1.	Wetgeving.....	123
2.	Rechtspraak.....	126
3.	Rechtsleer.....	129
4.	Overige	138

I. Inleiding

1. Probleemschets

1. Een kredietovereenkomst kan op verschillende wijzen worden beëindigd, bijvoorbeeld door het verstrijken van de overeengekomen termijn, de opzegging, de ontbinding enz. In onze maatschappij komt het echter vaak voor dat personen die gebonden zijn door een kredietovereenkomst overwegen om het krediet vervroegd terug te betalen. De kredietnemer zal dit vooral overwegen in tijden van dalende interestvoeten, waarbij de vervroegde terugbetaling geschiedt door een herfinanciering tegen een lagere interestvoet.¹ Ook de kredietgever kan tot een vervroegde beëindiging van de kredietovereenkomst overgaan en de onmiddellijke terugbetaling van de ontleende sommen eisen. Dit zal onder meer het geval zijn wanneer de kredietnemer een wanprestatie begaat die een ontbinding rechtvaardigt of wanneer deze zich in een contractuele voorziene situatie bevindt die aanleiding geeft tot opzegging door de kredietgever.

2. Zowel vanuit de positie van de kredietnemer als van de positie van de kredietgever rijzen een aantal vragen. Heeft de kredietnemer in elk geval (afhankelijk van het soort krediet) het recht om vervroegd terug te betalen? Zo ja, welke kosten kunnen de kredietnemer worden aangerekend? Beschikt de kredietgever over contractuele vrijheid bij de bepaling van de vergoeding of bestaat er een wettelijke beperking? Welke bescherming geniet de kredietnemer bij misbruik door de kredietgever (bij aanrekening van een bovenmatige vergoeding)?

Dit zijn al een aantal vragen die er toch op wijzen dat de vervroegde terugbetaling van het krediet niet evident is.

2. Opbouw van de verhandeling

3. In deze masterproef zal ik trachten om een antwoord te geven op de hiervoor vermelde vragen. Deze masterproef heeft betrekking op vervroegde terugbetaling van

¹ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding bij vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten met bepaalde duur", *T.Fin.R.* 2002, afl. 4, 248 (hierna: K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding").

kredieten die onder vier categorieën worden verdeeld, namelijk: commerciële kredieten², kredieten onder KMO-financieringswet, hypothecaire kredieten en consumentenkredieten.³

4. Ik bespreek eerst het onderscheid tussen de wederbeleggingsvergoeding en de *funding-loss* vergoeding omdat het belangrijk is om te begrijpen wanneer welke vergoeding verschuldigd is.

Vervolgens bespreek ik uitgebreid het toepassingsgebied van de verschillende wetgevingen die op de vier categorieën kredieten van toepassing zijn. Het is immers cruciaal om te weten welke wetgeving van toepassing is per categorie van kredieten.

Daarna bespreek ik per categorie van kredieten of er al dan niet het recht bestaat om het krediet vervroegd terug te betalen, welke vergoeding en/of kosten verschuldigd is/zijn en welke bescherming (sancties) de kredietnemer geniet bij aanrekening van bovenmatige vergoedingen.

Tenslotte besluit ik met een aantal kritische bedenkingen over de verschillende wetgevingen (naar gelang het soort krediet). Ik ga ook na of de zwakke kredietnemer bij de vervroegde terugbetaling van het krediet voldoende wordt beschermd en ik wijs hierbij ook op enkele aandachtspunten.

² Dit zijn commerciële kredieten die niet-gereguleerd zijn.

³ Wegens het gering belang zal de vervroegde terugbetaling van de kredieten die onder het toepassingsgebied van KB. 225 vallen niet besproken worden in deze masterproef.

II. Onderscheid wederbeleggingsvergoeding en *funding-loss* vergoeding

5. Vooraleer tot de bespreking van het toepassingsgebied van de verschillende wetgevingen, en er op de inhoud van de verschillende soorten kredieten wordt ingaan, lijkt het van belang het onderscheid tussen de wederbeleggings- en *funding-loss* vergoeding te bespreken. Hoewel deze twee begrippen vaak door elkaar worden gebruikt, zijn ze niet dezelfde en is het bijgevolg van belang om het onderscheid te benadrukken. In deze masterproef zullen deze twee begrippen vaak aan bod komen, waardoor het van belang is om de juiste betekenis ervan te kennen.

6. Wanneer de kredietnemer overgaat tot vervroegde terugbetaling van het krediet, zal dat vaak gepaard gaan met het betalen van een *wederbeleggingsvergoeding*. Deze vergoeding heeft tot doel om de werkelijke of potentiële verliezen inclusief de gedeerde winst te vergoeden die de kredietgever kan lijden als gevolg van de vroegtijdige en onverwachte terugbetaling van het krediet door de kredietnemer.⁴ De kredietgever moet de vervroegd terugbetaalde gelden immers opnieuw beleggen op de interbankenmarkt aangezien deze gelden dienen voor de terugbetaling van het krediet dat de kredietgever heeft moeten aangaan op diezelfde markt om aan de kredietnemer het krediet te kunnen verschaffen (d.i. de “*funding*”).⁵ Oorspronkelijk had de wetgever enkel het verlies van interesten voor de tijd die de kredietgever nodig had om de vervroegd terugbetaalde gelden te herbeleggen, voor ogen.⁶ Deze zienswijze is echter gezien de technische mogelijkheden

⁴ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet: vergelijking met andere gereguleerde en commerciële kredieten” in E. TERRY, C. BIQUET-MATHIEU, H. COUSY, B. DU LAING, P. HEYMANS, D. NOËL, R. DUVIVIER, J. CATTARUZZA, A-L. EVRARD, R. STEENNOT, T. VAN DYCK, J. WALTER, F. DE PATOUL, P. JOISTEN, N. DE BIE, H. SWENNEN, P. D’HAEN, D. BLOMMAERT, F. BONNARENS, M. VANDENBOGAERDE, R. VAN RANSBEECK, M. FORGES, V. SAGAERT, K. SWINNEN, J.-P. BUYLE, M. MAILOT, R. FRANSIS, F. GEORGES, J. VANNEROM, X. THIEBAUT, F. BUYSENS, K. BRAECKX, B. DE GROOTE, P. WAUTELT en E. VAN DEN HAUTE, *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, 504 (hierna: D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”).

⁵ K. TROCH, “De wederbeleggings- en ‘funding loss’-vergoeding”, 248-249.

⁶ C. BIQUET-MATHIEU, “Crédit, remboursement anticipé et indemnité de remploi”, *Rev.not.b.* 2006, afl. 3000, 508 (hierna: C. BIQUET-MATHIEU, “Crédit, remboursement”); L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling van een krediet van bepaalde duur en de wederbeleggingsvergoeding” (noot onder Gent (12e k.) 9 april 2003), *RW* 2005-06, afl. 25, 980-98 (hierna: L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”); D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten: de ‘funding loss’-vergoeding revisited” in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 314-315 (hierna: D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”).

waarover de banken nu beschikken, achterhaald. De meerderheid in rechtsleer gaat ervan uit dat de banken het kapitaal onmiddellijk kunnen herbeleggen, maar het is mogelijk dat deze wederbelegging gebeurt tegen minder gunstige marktvoorwaarden.⁷ Toch ziet men in bepaalde rechtspraak en rechtsleer dat er bij de berekening van de vergoeding rekening wordt gehouden met het verlies van die interesten.⁸ De vervroegde terugbetaling veroorzaakt ongetwijfeld een onevenwicht of een mismatch tussen het krediet en de funding van het krediet (de bank zal op de funding immers interest moeten betalen, terwijl zij van de kredietnemer geen interesten meer ontvangt en bovendien zal het vervroegd terugbetaald kapitaal tegen de op dat ogenblik geldende marktrente herbelegd worden), welke een winstderving voor de kredietgever tot het gevolg heeft.⁹ Deze winstderving of rendementsverlies wordt derhalve in rekening gebracht. De bank zal het wederbeleggingsrisico dus door de kredietnemer laten dragen door het betalen van de wederbeleggingsvergoeding.¹⁰ In de rechtsleer wordt er terecht gesuggereerd om het vervroegd terugbetaald kapitaal niet op interbankenmarkt te herbeleggen (doorgaans tegen minder gunstige voorwaarden), maar om het te reserveren voor een nieuwe kredietnemer aan wie duurdere voorwaarden opgelegd kunnen worden.¹¹ D. VERHAEGEN en D. PURNAL menen echter dat dat niet mogelijk is om twee redenen.¹² Vooreerst menen zij dat de toekenning van een nieuw krediet niet afhankelijk mag worden gesteld van het feit dat de bank over liquiditeiten zou beschikken als gevolg van een vervroegde terugbetaling van een ander krediet. Bovendien menen zij dat het onmogelijk zou zijn om de modaliteiten (kapitaalsaldo, looptijd, waarborgen enz.) van het nieuw krediet te laten matchen met de modaliteiten van het vervroegd terugbetaald krediet. Mijns inziens lijken deze redenen onvoldoende overtuigend om te concluderen dat het vervroegd terugbetaald kapitaal niet

⁷ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 314-315; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement", 508; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 504.

⁸ Kh. Kortrijk 24 oktober 2001, A.R. 3883/2000, *Fortis Bank/NV Leie & Schelde*, onuitg., Vred. Enghien-Lens 6 december 2001, A. R. 01A80, *Bourleau-Langhendries/Fortis Bank*, onuitg. en Brussel 11 april 2000, *Lancomble/Fortis Bank*, onuitg. aangehaald door K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 248-249; Gent 16 juni 2008, *NJW* 2009, afl. 198, 228, noot R. STEENNOT.

⁹ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 315-316; K.TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 248-249.

¹⁰ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 317.

¹¹ M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen: hoe groot moet het blikje zijn om de snoek te vangen?" in K. WAUTERS, *Feestbundel Monard-D'Hulst 20 jaar: diversiteit in eenheid*, Gent, Larcier, 2010, 196 (hierna: M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen").

¹² D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 337-342.

gereserveerd kan worden voor nieuwe kredietnemer(s). Het is immers mogelijk dat het vervroegd terugbetaald kapitaal wordt gebruikt om aan meerdere kredietnemers krediet te vertrekken (om de modaliteiten zo goed als mogelijk te laten matchen).

7. Ook administratieve kosten en lasten (zoals briefwisseling met de cliënt, bijkomende informatieverstrekking bij de gedetailleerde berekeningen enz.) die het gevolg zijn van de vervroegde terugbetaling van het krediet worden in rekening gebracht.¹³ In praktijk rekenen de banken deze kosten echter niet aan.¹⁴ TROCH meent dat de kosten die het gevolg zijn van de verstoring van het financieel evenwicht van de kredietgever en de kosten als gevolg van het beëindigen van de kredietovereenkomst en het sluiten van de andere kredietovereenkomst afzonderlijk vergoed moeten worden.¹⁵ Deze stelling kan geenszins bijgetreden worden, aangezien deze kosten reeds verrekend worden in de wederbeleggingsvergoeding.

8. Het grote onderscheid tussen de wederbeleggingsvergoeding en de *funding-loss* vergoeding zit in de aard van de vergoeding¹⁶:

- Heeft de vergoeding een forfaitair karakter, dan is er sprake van een *wederbeleggingsvergoeding*. Dit is het geval voor de gereguleerde kredieten, namelijk de kredieten onder KMO-financieringswet, de hypothecaire kredieten en de consumentenkredieten. De wetgever heeft in deze gevallen de vergoeding wettelijk beperkt. Deze forfaitaire vergoeding is verschuldigd zelfs indien geen schade opgelopen werd.¹⁷ Ook voor commerciële kredieten is het mogelijk om een forfaitair bedrag te voorzien en dan is er ook sprake van een *wederbeleggingsvergoeding*.¹⁸

¹³ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 317; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981; C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis limite l'indemnité de remploi à six mois d'intérêts en cas de remboursement anticipé" (noot onder Rb. Brussel 11 december 2006), *TBBR* 2007, afl. 10, 633 (hierna: C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis).

¹⁴ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 197.

¹⁵ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 248.

¹⁶ Ibid, 249; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 505; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

¹⁷ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 980.

¹⁸ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

- Komt de vergoeding overeen met de geactualiseerde winstderving van de kredietgever, dan is er sprake van een *funding-loss vergoeding*. Deze wordt meestal gebruikt bij de commerciële kredieten van bepaalde duur.¹⁹ De *funding-loss* vergoeding is gelijk aan het verschil tussen de som van de geactualiseerde inkomsten die het krediet zou hebben opgebracht indien er geen vervroegde terugbetaling was geweest en de inkomsten die het door de kredietgever vervroegd ontvangen kapitaal bij de wederbelegging op het interbankenmarkt oplevert.²⁰ Dit impliceert dat de bank op ogenblik van de daadwerkelijke vervroegde terugbetaling de bewijslast draagt en de werkelijke schade zal moeten bewijzen.²¹ Aangezien elke bank een eigen broker en actualisatierentenvoeten hanteert, zijn differentiaties mogelijk.²² Voor de berekeningswijze van de *funding-loss* vergoeding kan worden verwezen naar de bijdrage van D. VERHAEGEN en D. PURNAL.²³

9. D. VERHAEGEN en D. PURNAL suggereren om de benaming *funding-loss* vergoeding te herdopen in *actuariële wederbeleggingsvergoeding* zodat het duidelijk is dat de geactualiseerde winstderving vergoed wordt en dat het risico van wederbelegging door de kredietnemer gedragen moet worden.²⁴ Zij menen dat het begrip *funding-loss* de verkeerde indruk geeft dat de kostprijs van de funding in de vergoeding verrekend is, terwijl dat niet het geval is.²⁵ Deze visie wordt niet door alle auteurs gevolgd.²⁶

10. Zoals in de inleiding aangegeven, volgt hierna de bespreking van het toepassingsgebied van de verschillende wetgevingen naargelang het soort krediet.

¹⁹ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 980; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 249; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

²⁰ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 318.

²¹ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

²² D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 318.

²³ Ibid, 309-314.

²⁴ Ibid, 319.

²⁵ Ibid, 316.

²⁶ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 256.

III. Toepassingsgebied

A. Niet-gereguleerde kredieten

1. Commerciële kredieten

1.1 Artikel 1907bis BW

11. Bij de bespreking van de gereguleerde kredieten zal duidelijk blijken dat de wetgever daar het toepassingsgebied en de omvang van de wederbeleggingsvergoeding bij vervroegde terugbetaling van het krediet zorgvuldig en duidelijk heeft beschreven, al blijven daar ook over bepaalde aspecten discussies mogelijk. Bij de niet-gereguleerde kredieten (zijnde de commerciële kredieten) lijkt alles behalve evident. Commerciële kredieten worden noch door het financieel recht noch door enige *lex specialis* geregeld, waardoor op het gemeen recht teruggevallen moet worden.²⁷

12. De gemeenrechtelijke regels die hierbij relevant zijn, zijn deze omtrent de lening op interest, artikel 1905 ev. BW, in het bijzonder het artikel 1907bis BW dat bij wet van 27 juli 1934 in het Burgerlijk wetboek werd ingevoerd en dat als volgt luidt: *“Bij gehele of gedeeltelijke terugbetaling van een lening of interest kan in geen geval van de schuldenaar, buiten het terugbetaalde kapitaal en de vervallen interest, een vergoeding voor wederbelegging worden gevorderd, groter dan zes maanden interest, berekend over de terugbetaalde som en naar de in de overeenkomst bepaalde rentevoet.”*. Het artikel legt een maximale wederbeleggingsvergoeding op van zes maanden interest bij een vervroegde terugbetaling van een lening op interest. Deze bepaling werd ingevoerd ter bescherming van de kredietnemer tegen misbruiken bij een vervroegde terugbetaling van het krediet.²⁸

13. Hierna volgt de bespreking van het toepassingsgebied van het artikel 1907bis BW. Het zal duidelijk blijken dat gezien het feit dat de commerciële kredieten niet-gereguleerd zijn, er omtrent het toepassingsgebied van artikel 1907bis BW toch heel wat discussie heerst.

²⁷ M. RAPSAET, “Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen”, 192-193.

²⁸ *Parl. St.* Senaat 1933-34, nr. 165, 1-2; GwH 7 augustus 2013, nr. 119/2013; M. RAPSAET, “Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen”, 193.

1.2 *Ratione personae*

14. Het artikel 1907bis BW is een bepaling die in het Burgerlijk wetboek is voorzien, waardoor de vraag dan rijst of het artikel enkel van toepassing is op kredieten verstrekt aan de particulieren. Banken hebben lange tijd geprobeerd om de stelling te verdedigen dat het artikel 1907bis BW niet van toepassing is op de kredieten verstrekt aan ondernemingen en dus beperkt is tot de kredieten verstrekt aan de particulieren.²⁹

15. In de rechtspraak wordt echter aangenomen dat het artikel 1907bis BW geen onderscheid maakt naar gelang de hoedanigheid van de contracterende partijen.³⁰ Het artikel 1907bis BW dat als *lex generalis* wordt beschouwd, is bij gebreke van een andersluidende regeling in de overeenkomst of enige *lex specialis* ook van toepassing op kredieten toegestaan aan ondernemingen/handelaars.³¹ In de rechtsleer wijzen een aantal auteurs er op dat in de voorbereidende werken met betrekking tot het artikel 1907bis BW ook geen onderscheid wordt gemaakt tussen niet-handelaars en handelaars.³² Hier dient wel een nuance te worden gemaakt, aangezien de kredieten verstrekt aan ondernemingen in de zin van de KMO-financieringswet onder het toepassingsgebied van de KMO-financieringswet vallen (*infra* nr. 58 ev.).

1.3 *Ratione materia*

16. Zoals hoger vermeld, legt het artikel 1907bis BW een maximale wederbeleggingsvergoeding van zes maanden interest op bij vervroegde terugbetaling van een lening op interest. In de rechtsleer en rechtspraak heerste lange tijd de discussie of het artikel al dan niet van toepassing is op een kredietopening. Vooraleer op deze discussies wordt ingaan, lijkt het aangewezen om eerst het onderscheid tussen lening op interest en kredietopening te bespreken.

²⁹ M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 193; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 320.

³⁰ Rb. Brussel 11 december 2006, *TBBR* 2007, afl. 10, 632, noot C. BIQUET-MATHIEU.

³¹ Rb. Brussel 11 december 2006, *TBBR* 2007, afl. 10, 632, noot C. BIQUET-MATHIEU; M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 193.

³² D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 320; C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis", 633.

1.3.1 Onderscheid lening op interest en kredietopening

17. De *lening op interest* (geldlening) wordt door de meerderheid in de rechtsleer en ook in rechtspraak als een zakelijke en eenzijdige overeenkomst beschouwd.³³ Dit impliceert dat voor een geldige totstandkoming van de lening de afgifte van het geleend kapitaal aan de kredietnemer essentieel is. Een belangrijk verschil met een kredietopening is dat hier het volledige ontleende kapitaal onmiddellijk overhandigd wordt en niet in schijven opgenomen wordt.³⁴ Vervolgens ontstaat in hoofde van de kredietnemer de verplichting om het geleend kapitaal vermeerderd met de bedongen interest terug te betalen.

18. De *kredietopening* wordt daarentegen als een consensuele en wederkerige overeenkomst beschouwd.³⁵ Hierbij verbindt de kredietgever zich ertoe om het vermogen in de overeengekomen vorm (kredieten in geld ofwel waarborgen) en ten belope van het overeengekomen bedrag ter beschikking te stellen.³⁶ De kredietgever zal het vermogen pas ter beschikking stellen wanneer de kredietnemer daarom verzoekt of wanneer de kredietvoorwaarden vervuld zijn.³⁷ De kredietnemer kan op het verleend krediet beroep doen wanneer hij het nodig acht.³⁸ Hij verbindt zich tot de volledige betaling van de sommen (kapitaal, interest en kosten) die hij heeft opgenomen of wederopgenomen. Een belangrijk verschil is dat bij de kredietopening de kredietnemer de terugbetaalde bedragen onder bepaalde voorwaarden opnieuw kan opnemen. Dit noemt men het “revolving” karakter dat

³³ GwH 7 augustus 2013, nr. 119/2013, overw. B.4, www.const-court.be; Cass. 24 juni 2013, *Bank Fin. R* 2014, afl. 1-2, 46, noot M. WEINBERGER; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 321; K. TROCH, “De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding”, 258; Contra: B. DU LAING, (*Geld*)*lening en krediet(opening): Theoretische grondslagen en praktische gevolgen van de verbruiklening van geld op interest als gemeenrechtelijke onmiddellijke thesauriekredietovereenkomst*, Brugge, Die Keure, 2005, 670.

³⁴ P. LETTANY, “Contract van hypothecair krediet. Leidraad bij het opstellen van de akte” in D. MEULEMANS, G. SCHEPERS en H. COUSY (eds.), *De nieuwe Wet op het Hypothecair krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 318 (hierna: P. LETTANY, “Contract van hypothecair krediet”).

³⁵ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 322; K. TROCH, “De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding”, 258; J. VAN DOORSLAER, *De kredietopening*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1984, 7, nr. 8. (hierna: J. VAN DOORSLAER, *De kredietopening*).

³⁶ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 322; J. VAN DOORSLAER, *De kredietopening*, 7, nr. 8-9; E. CASIER, “Commentaar bij artikel 1 Wet op het Hypothecair krediet” in *OHRF* 2012, afl. 32, 63, nr. 8; M. RAPSLET, “Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen”, 199.

³⁷ K. TROCH, “De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding”, 258.

³⁸ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 322; J. VAN DOORSLAER, *De kredietopening*, 7, nr. 8.

eigen is aan de kredietopening.³⁹ Bovendien is het ook mogelijk dat nieuwe kredietgebruiksvormen worden toegevoegd aan de kaderovereenkomst.⁴⁰

19. Commerciële kredieten worden gebruikelijk binnen een kredietopening toegestaan.⁴¹ Zowel kredieten in geld (kaskredieten, straight-loans, discontokredieten, termijnkredieten,...) als kredieten onder de vorm van waarborgen (accepten, garanties, borgstelling, verbinteniskredieten, ...) kunnen worden opgenomen.

1.3.2 Is het artikel 1907bis BW van toepassing op kredietopening?

20. Aangezien de commerciële kredieten gebruikelijk binnen een kredietopening worden toegestaan, is het belangrijk om na te gaan of het artikel 1907bis BW van toepassing is op kredietopeningen. Bij letterlijke lezing van het artikel 1907bis BW zou men veronderstellen dat het artikel enkel van toepassing is op de lening op interest. Zoals hoger vermeld, heerste in de rechtspraak en rechtsleer echter lange tijd de discussie over het toepassingsgebied van het artikel 1907bis BW.

21. In de rechtsleer wordt het onderscheid gemaakt tussen twee commerciële kaderovereenkomsten van kredietopening⁴²:

1.3.2.1 Investeringskrediet

Deze categorie vereist bij elke wederopname, die gebeurt binnen de kaderovereenkomst, een voorafgaandelijke aanvaarding door de kredietgever. Bovendien is bij elke wederopname het akkoord van beide partijen vereist over de gebruiks- en terugbetalingsvoorwaarden. In dit geval wordt het volledige kredietbedrag progressief vrijgegeven binnen de kredietopeningsperiode. Afhankelijk van de investering is het echter wel mogelijk dat het kredietbedrag soms onmiddellijk ter beschikking wordt gesteld (vb. voor de aankoop van een onroerend goed).⁴³

³⁹ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 258.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 321; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 199.

⁴² D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 526; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement", 508.

⁴³ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 258.

1.3.2.2 Revolving-krediet

Bij deze categorie bepaalt de kredietgever de kredietlimiet binnen welke de kredietnemer de kredietopening kan doen. De kredietnemer kan bijgevolg op elk ogenblik daarvan gebruik maken zonder een voorafgaandelijk akkoord van de kredietgever. Bovendien is de kredietnemer ook vrij om op gelijk welke datum de kredietopeningen terug te betalen, behoudens bij contractueel bepaalde periodiek kapitaalaflossing.

22. Wat deze laatste categorie kredietopeningsovereenkomst (zijnde *het revolving-krediet*) betreft, zijn de rechtspraak en rechtsleer het over eens dat het artikel 1907bis BW niet van toepassing is.⁴⁴ Het gaat immers niet om een vervroegde terugbetaling, maar enkel om een uitvoering van de kredietovereenkomst waarbij de kredietnemer de opgenomen bedragen op elk ogenblik kan terugbetalen. Hierdoor is er geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd en stelt de vraag zich niet of het artikel 1907bis BW al dan niet toegepast moet worden.

23. Wat de eerste categorie kredietopeningsovereenkomst (zijnde *het investeringskrediet*) betreft, was er zowel in rechtspraak als rechtsleer lange tijd geen eensgezindheid over de toepassing van het artikel 1907bis BW.

In de rechtsleer waren hierover twee strekkingen. De eerste strekking was van mening dat louter het feit dat de fondsen in verschillende schijven ter beschikking worden gesteld, niet ontnemt dat deze als “lening” kunnen worden gekwalificeerd.⁴⁵ Zij beschouwden de verschillende kredietopeningen, die in het kader van het investeringskrediet plaatsvinden, elk afzonderlijk als leningen, dit omdat de kredietnemer in dit geval niet over bewegingsvrijheid (d.i. de vrijheid van de kredietnemer om het bedrag dat hij wil en op het ogenblik dat hij de beschikbare fondsen wil opnemen) beschikt die een essentiële

⁴⁴ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 527; C. BIQUET-MATHIEU, “Crédit, remboursement”, 509-511.

⁴⁵ Cass. 24 juni 2013, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 46, noot M. WEINBERGER; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 526-527; C. BIQUET-MATHIEU, “Crédit, remboursement”, 509-511.

toepassingsvereiste van de kredietopening is.⁴⁶ Bijgevolg gingen deze auteurs ervan uit dat het artikel 1907bis BW wel van toepassing was op de investeringskredieten.

De tweede strekking was van mening dat de traditionele kenmerken van de lening niet overeenstemmen met de figuur kredietopening.⁴⁷ TROCH was onder ander van mening dat de gevolgen van het artikel 1907bis BW niet zondermeer uitgebreid kunnen worden tot de *funding-loss* vergoedingen die verschuldigd is bij vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten met bepaalde duur toegekend binnen een kredietopening.⁴⁸ Andere auteurs waren van mening dat gezien de erkenning van de kredietopening als een rechtsfiguur *sui generis*, alsook de eenheid van de kredietopening, deze overeenkomsten niet als een bundeling van afzonderlijke kredieten en dus niet als leningen kunnen worden beschouwd waardoor het artikel 1907bis BW volgens hun niet van toepassing kan zijn.⁴⁹ Deze auteurs gingen ervan uit dat het artikel 1907bis BW restrictief geïnterpreteerd moest worden gezien het te enge uitgangspunt van de toenmalige wetgever. Volgens hun kende de kredietopening in jaren '30 nog geen succes en bijgevolg gingen zij ervan uit dat de wetgever enkel de lening *sensu stricto* voor ogen had, waardoor het artikel 1907bis BW volgens hun niet van toepassing kan zijn op de kredietopening.

Ook in de rechtspraak was er geen eensgezindheid over de toepassing van het artikel 1907bis BW op het investeringskrediet. Bepaalde rechtspraak volgde de mening van de eerste strekking in de rechtsleer⁵⁰ en andere volgde de tweede strekking.⁵¹ Het blijkt

⁴⁶ C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement", 510-511; J. CATTARUZZA, "Le crédit bancaire" in M. COIPEL, en P. WERY, *Guide juridique de l'entreprise - Traité théorique et pratique. 2ème édition*, Titre IV, Livre 45.1, Waterloo, Wolters Kluwer Belgium, s.d., 15 (hierna: J. CATTARUZZA, "Le crédit bancaire"); D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest en de niet-wederopneembare kredietopening: verwant of toch verschillend? Mijmeringen bij het standpunt van het Grondwettelijk Hof" in E. VAN DEN HAUTE (eds.), *Liber Amicorum François Glansdorff et Pierre Legros*, Brussel, Bruylant, 2013, 86 (hierna: D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest").

⁴⁷ Antwerpen 2 oktober 2003, *TBH* 2005, afl. 2, 176, noot J. BUYLE en M. DELIERNEUX; J. CATTARUZZA, "La révision des conditions financières des ouvertures de crédit" in J.-P. BUYLE, D. GOFFAUX en P. LAMBRECHT, *La Banque dans la vie de l'entreprise*, Bruxelles, Jeune barreau, 2005, 331- 332 (hierna: J. CATTARUZZA, "La révision"); E. WYMEERSCH, "Aspecten van het hypothecair krediet naar huidig en toekomstig recht" in H. VERSCHRAEGEN, E. VAN TRICHT, M. DE BRUYN en E. DE WULF, *Kredietverlening en hypotheekleningen*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1992, 291-292, nr.2-3.

⁴⁸ Brussel 11 april 2000, *Lacomble/Fortis Bank*, onuitg. aangehaald door K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 259.

⁴⁹ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 323-324; M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 200.

⁵⁰ *Cass.* 24 juni 2013, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 46, noot M. WEINBERGER; Brussel 27 september 2012, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 53, noot M. WEINBERGER; Rb. Brussel 11 december 2006, *TBBR* 2007, afl. 10, 630, noot C. BIQUET-MATHIEU.

duidelijk dat de meer recente rechtspraak de mening van de eerste strekking volgt. Deze rechtspraak is onder meer van oordeel dat bepaalde investeringskredieten en termijnvoorschotten, niettegenstaande hun kwalificatie als kredietopening, de vorm van lening op interest kunnen aannemen wanneer ze de kenmerken van een lening vertonen (*infra* nr. 28).⁵²

24. Het Hof van Cassatie heeft in een recent arrest getracht een einde te stellen aan deze discussies. Hierbij heeft het Hof geoordeeld dat de wederbeleggingsvergoeding die wordt gevorderd voor voorschotten op vaste termijn, die toegestaan werden ingevolge de oorspronkelijke kredietopening, maar ervan onderscheiden zijn, onder de toepassing van het artikel 1907bis BW valt.⁵³ Het Hof stelt hierbij uitdrukkelijk dat de wederbeleggingsvergoeding in verband met de “leningsovereenkomsten” wordt gevorderd. Dit impliceert dat het Hof van Cassatie van mening is dat de overeenkomst, niettegenstaande de kwalificatie als kredietopening door de partijen, in bepaalde gevallen toch als een lening op interest kan worden beschouwd. Naar aanleiding van deze uitspraak van het Hof van Cassatie kan gesteld worden dat volgens de huidige stand van zaken de toepassing van het artikel 1907bis BW beperkt blijft tot de lening op interest. Het is echter niet uitgesloten dat de overeenkomst met de kwalificatie als kredietopening door de partijen, na de toetsing van de feitenrechten *in concreto*, als lening op interest wordt herkwalificeerd waarop het artikel 1907bis BW wél van toepassing is. Hierdoor zijn de discussies in rechtspraak en rechtsleer betreffende de toepassing van het artikel 1907bis BW op kredietopening toch enigszins herleidt, al blijven over bepaalde aspecten met betrekking tot de herkwalificatie nog discussies mogelijk.

1.3.3 Herkwalificatie van kredietopening in lening op interest

25. Naar aanleiding van het hierboven vermeld arrest van het Hof van Cassatie blijkt duidelijk dat een overeenkomst met de kwalificatie als kredietopening door de partijen, herkwalificeerd kan worden in een lening op interest. De vraag rijst hierbij op basis van welke elementen de rechter *in concreto* tot herkwalificatie zal overgaan. Uit een (korte)

⁵¹ Antwerpen 2 oktober 2003, *TBH* 2005, afl. 2, 175, noot J. BUYLE en M. DELIERNEUX.

⁵² Brussel 27 september 2012, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 53, noot M. WEINBERGER.

⁵³ Cass. 24 juni 2013, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 46, noot M. WEINBERGER.

analyse van de rechtspraak zal blijken met welke elementen er rekening wordt gehouden om tot herkwalificatie over te gaan.

26. Elementen die bepalend zijn om tot herkwalificatie te besluiten zijn voornamelijk de modaliteiten inzake terbeschikkingstelling van het kapitaal en de verbintenissen van de kredietnemer.⁵⁴

27. Uit de rechtspraak blijkt dat een overeenkomst die voorziet in de afgifte van het kapitaal in één keer, onder de vorm van een niet-wederopneembaar voorschot en terugbetaalbaar in periodieke aflossingen, als een lening op intrest gekwalificeerd kan worden.⁵⁵ Het feit dat de afgifte van het kapitaal niet in één keer gebeurt, blijkt geen beletsel te zijn voor de herkwalificatie zolang de opname binnen een korte termijn gebeurt.⁵⁶ Het hof van Brussel heeft in zijn arrest de overeenkomst van kredietopening, waarbij de opname binnen een korte periode en tot een bepaald bedrag voorzien was, als *een leningsbelofte* herkwalificeerd, niettegenstaande de vaststelling dat de ontlener tot op de laatste dag van de beperkte opnemingsperiode kon beslissen welk bedrag (binnen de maximumgrens) kon worden ontleend. Het zijn de omstandigheden, meer bepaald nam de terugbetalingsperiode aanvang daags na de opname van het kapitaal, de terugbetaling gebeurde tegen een bepaalde rente (die evenwel herzienbaar was) en op vaste terugbetalingstermijnen, die het Hof ertoe hebben gebracht het als een *lening* te herkwalificeren. Het onderscheid tussen de leningsbelofte en de lening ligt in het feit dat er pas sprake is van een lening wanneer de afgifte van het kapitaal is gebeurd, omwille van het zakelijk karakter van de lening.⁵⁷

28. Hierboven werd er reeds verwezen naar het arrest van 2 maart 2012 van het Hof van beroep te Brussel. In dit arrest oordeelde het Hof dat bepaalde investeringskredieten en termijnvoorschotten, niettegenstaande hun kwalificatie als kredietopening, de vorm van lening op interest kunnen aannemen wanneer ze de kenmerken van een lening vertonen,

⁵⁴ Brussel 15 september 2009, *Bank Fin.R.* 2011, afl. 1, 60; M. TISON, "Hypothecaire kredietverlening in de particuliere en de beroepssfeer. Laveren tussen regulering en wilsvrijheid" in *STUDIEKRING PROVINCIAAL GENOOTSCHAP DER NOTARISSSEN VAN OOST- VLAANDEREN, Notariële actualiteit 2012 : verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring provinciaal genootschap der notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, Die Keure, 2013, 87 (hierna: M. TISON, "Hypothecaire kredietverlening").

⁵⁵ Brussel 15 september 2009, *Bank Fin.R.* 2011, afl. 1, 60.

⁵⁶ Brussel 25 november 2009, 2007/AR/2795, onuitg. aangehaald door M. TISON, "Hypothecaire kredietverlening", 87.

⁵⁷ M. TISON, "Hypothecaire kredietverlening", 87-88.

meer bepaald wanneer ze worden toegekend door een eenmalige afgifte van een vast bedrag, terugbetaalbaar zijn na een bepaalde duur door middel van contante trimestriële aflossingen en niet-hernieuwbaar zijn.⁵⁸ Bijzonder hierbij is dat uit de omstandigheden blijkt dat tussen de partijen een kredietopening tot stand was gekomen en dat de voorschoten aan de kredietopening gekoppeld waren.⁵⁹ Desalniettemin heeft het Hof de termijnvoorschotten als lening gekwalificeerd omdat er sprake was van onderscheiden overeenkomsten.

29. Uit de besproken rechtspraak zou afgeleid kunnen worden dat van zodra de opname van het kapitaal in één keer of binnen een korte periode gebeurt, de herkwalificatie in lening op interest mogelijk is. Er bestaat echter rechtspraak waaruit blijkt dat het enkele feit dat de kredietopening (meer bepaald krediet op afbetaling) in één keer of binnen een korte periode wordt opgenomen, niet volstaat om te herkwalificeren in lening op interest.⁶⁰ Het Hof stelde vast dat alle gevolgen van het consensuele karakter van de overeenkomst geëerbiedigd worden indien een reserveringscommissie is bedongen voor het niet-opgenomen krediet en de debetintresten pas verschuldigd zijn in geval van effectieve opneming van het krediet. Het is dit arrest dat aanleiding heeft gegeven tot een uitspraak van het Grondwettelijk Hof over ongelijke behandeling. Het Grondwettelijk Hof heeft zich daarbij ook over de herkwalificatie uitgesproken (*infra* nr. 34).

30. In een recente uitspraak werd beslist dat een kredietovereenkomst die de kredietnemer niet toelaat om naar eigen believen te beschikken over een nieuwe som geld of wanneer hij het krediet niet naar eigen goeddunken kan opnemen, maar de schuld die de bank op hem heeft door één onmiddellijke overschrijving vereffent, als een lening op interest gekwalificeerd kan worden.⁶¹

31. *Samenvattend:* Uit de korte bespreking van de rechtspraak kan dus gesteld worden dat tot herkwalificatie overgegaan kan worden wanneer de opname/afgifte van het kapitaal in één keer of binnen een korte periode gebeurt, al blijven discussies mogelijk over hoe kort de periode moet zijn. De rechter beschikt hierbij over een ruime appreciatiebevoegdheid. Bovendien moet het om een vast bedrag (dat niet-wederopneembaar is) gaan en de

⁵⁸ Brussel (9e k.) 27 september 2012, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 53, noot M. WEINBERGER.

⁵⁹ M. TISON, "Hypothécaire kredietverlening", 88.

⁶⁰ Brussel (9e k.) 27 september 2012, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 53, noot M. WEINBERGER.

⁶¹ Kh. Charleroi 11 oktober 2013, *TBH* 2015, afl. 2, 190, noot C. ALTER.

terugbetaling ervan moet op vaste terugbetalingstermijnen geschieden. Ook het feit dat de kredietnemer niet over de vereiste bewegingsvrijheid beschikt om het kapitaal al dan niet op te nemen of over te beschikken, lijkt een relevant element te zijn.

1.3.4 Is er ongelijke behandeling van de kredietnemers?

32. Indien ervan uitgegaan zou worden dat het artikel 1907bis BW niet van toepassing is op de kredietopening, in het bijzonder op een niet-wederopneembare kredietopening (d.i. investeringskrediet), dan rijst de vraag of er geen sprake is van een ongelijke behandeling van de kredietnemers.

33. Het Grondwettelijk Hof stelt in zijn recent arrest dat het artikel 1907bis BW de artikelen 10 en 11 GW niet schendt.⁶² Volgens het Hof heeft de wetgever met de opgelegde maximum wederbeleggingsvergoeding voor een lening op interest de contractuele vrijheid van de partijen beperkt. Hiermee beoogde de wetgever hoofdzakelijk de kredietnemer die weinig ervaring heeft met het krediet te beschermen tegen een onrechtmatige wederbeleggingsvergoeding die door de professionele kredietgever geëist zou worden.⁶³ Het Hof is van mening dat gelet op het nagestreefd doel, het verantwoord is dat de beperking van de contractuele vrijheid niet werd uitgebreid tot de overeenkomsten voor een kredietopening, in het bijzonder de niet-wederopneembaar kredietopening, die traditioneel in zakenrelaties worden gebruikt.⁶⁴ Op deze stelling wordt er kritiek gegeven door professor TISON, die van mening is dat de wetgever, ondanks het vooropgesteld doel, het artikel 1907bis BW heeft ingevoerd ten aanzien van elke lening op intrest zonder onderscheid van de hoedanigheid van de ontlener of de finaliteit ervan.⁶⁵ Professor TISON voegt er aan toe dat ten tijde van de invoering van de wetgeving de kredietopening voornamelijk in zakenrelaties werd gebruikt, maar volgens hem nemen de voorbije decennia steeds meer particuliere kredieten de vorm van kredietopening aan waardoor de scheiding zich minder vertoont. In het arrest voegt het Hof er wel aan toe dat de artikelen 10 en 11 GW niet zouden beletten dat de bescherming zoals voorzien in het artikel 1907bis BW zou worden

⁶² GwH 7 augustus 2013, nr. 119/2013, www.const-court.be.

⁶³ *Parl. St. Kamer* 1933-34, nr. 120, 4-5.

⁶⁴ GwH 7 augustus 2013, nr. 119/2013, overw. B.6.4.

⁶⁵ M. TISON, "Hypothecaire kredietverlening", 89.

uitgebreid tot de overeenkomst voor een kredietopening gelet op de ruime beoordelingsmarge van de wetgever.⁶⁶

34. In dit arrest heeft het Hof zich ook over de herkwalificatie van een niet-wederopneembare kredietopening in een lening op interest uitgesproken. Hoewel deze beide overeenkomsten veel gelijkenissen vertonen, zijn er toch verschillen. Het Hof haalt twee onderscheidingscriteria aan. Ten eerste kan de gecrediteerde (kredietnemer) bij een kredietopening de daadwerkelijke inbezitstelling van de fondsen en de betaling van de interesten uitstellen (1). Ten tweede aanvaardt de gecrediteerde (kredietnemer) een hoge wederbeleggingsvergoeding bij een kredietopening waardoor hij een voordeligere interestvoet kan bedingen (2).⁶⁷ Hoewel het Hof van mening is dat het artikel 1907bis BW niet van toepassing is op een niet-wederopneembare kredietopening, sluit dat niet uit dat een feitenrechter *in concreto* de in het geding zijnde kredietovereenkomst moet toetsen aan de toepassingsvereisten van een kredietopening (de bewegingsvrijheid en het concurrentiële voordeel om een lagere interestvoet te bedingen) en dit voorafgaand aan zijn beoordeling ten gronde over de wederbeleggingsvergoeding.⁶⁸ De rechter dient daarbij de gemeenschappelijke bedoeling van de contractspartijen te onderzoeken en de kredietovereenkomst te kwalificeren.⁶⁹ De kredietgever mag immers niet via omweg van een kredietopening de toepassing van het artikel 1907bis BW ontlopen. Ook de lagere rechtbanken volgen de stelling van het Grondwettelijk Hof en stellen dat de rechter soeverein de overeenkomst moet interpreteren en kwalificeren, ongeacht de kwalificatie die de contractpartijen of één van hen aan hun overeenkomst geven/geeft.⁷⁰

35. Hoewel in de vermelde uitspraken van het Hof van Cassatie en het Grondwettelijk Hof enigszins een bevredigend antwoord gevonden kan worden, is er mijns inziens toch een uitbreiding van de bescherming voor wat betreft de kredietnemer die een kredietopening aangaat, nodig. Aangezien de commerciële kredieten meestal worden aangegaan in de vorm van kredietopening zou de (huidige) beoogde bescherming van het artikel 1907bis BW

⁶⁶ GwH 7 augustus 2013, nr. 119/2013, overw. B.6.4 *in fine*.

⁶⁷ GwH 7 augustus 2013, nr. 119/2013, overw. B.6.4; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 80.

⁶⁸ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 87 en 90.

⁶⁹ Art. 1156 BW; Cass. 22 oktober 1982, *Arr. Cass.* 1982-83, 283; S. STIJNS, *Leerboek Verbintenissenrecht. Boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 55.

⁷⁰ Kh. Charleroi 11 oktober 2013, *TBH* 2015, afl. 2, 190, noot C. ALTER.

weinig nut hebben. Zoals professor TISON terecht opmerkt, is er geen reden om leningen en kredieten die economisch dezelfde finaliteit dienen, dermate verschillend te behandelen op basis van een exegetische interpretatie van het artikel 1907bis BW.⁷¹ De uitbreiding zou een einde stellen aan de eventuele discussies omtrent de herkwalificatie en de rechtsonzekerheid.

1.4 Bijzondere gevallen

36. Er zijn drie bijzondere gevallen die zich kunnen voordoen in kader van vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten en waarbij de vraag rijst of in die gevallen het artikel 1907bis BW van toepassing is. Het gaat meer bepaald om de situatie waarbij wordt overgegaan tot een gedwongen vervroegde terugbetaling van het krediet (1), de situatie waarbij de kredietgever afwijkt van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om het krediet vervroegd terug te betalen (2) en de situatie waarbij de kredietnemer tot vervroegde terugbetaling overgaat, terwijl noch op grond van de kredietovereenkomst, noch op grond van de wet het recht om vervroegde terug te betalen is voorbehouden (3). Hoewel deze situaties voor de praktijk minder relevant lijken te zijn, zullen deze toch in deze masterproef worden bespreken om een volledig kader van de (mogelijke) vervroegde terugbetalingen van de kredieten te schetsen.

1.4.1 Gedwongen vervroegde terugbetaling

37. Er is sprake van gedwongen vervroegde terugbetaling, wanneer de kredietnemer een wanprestatie begaat (bijvoorbeeld de meest voorkomende is het geval wanneer de kredietnemer zich niet houdt aan de bedongen terugbetalingstermijn⁷²) en de kredietgever tot de vervroegde ontbinding van de kredietovereenkomst overgaat.⁷³ Meestal wordt een uitdrukkelijk ontbindend beding bedongen in de kredietovereenkomst, waarin eveneens een schadevergoeding (d.i. *funding-loss* vergoeding) wordt voorzien. De vraag die hierbij rijst is of deze *funding-loss* vergoeding in geval van gedwongen vervroegde terugbetaling door het artikel 1907bis BW gelimiteerd kan worden. Het artikel 1907bis BW voorziet immers een

⁷¹ M. TISON, "Hypothecaire kredietverlening", 90.

⁷² M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 201.

⁷³ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 261.

maximumgrens van zes maanden interest die toch wel meer rechtszekerheid en bescherming biedt aangezien deze niet afhankelijk is van een rechtelijk oordeel.

38. In de rechtspraak en rechtsleer is er geen eensgezindheid over. Er is een strekking die voor een stikte lezing van het artikel 1907bis BW (“in geen geval”, “gevorderd”) pleit.⁷⁴ Zij menen dat dit artikel de kredietnemer beoogt te beschermen tegen overdreven *funding-loss* vergoeding bij zowel de vrijwillige als bij de gedwongen vervroegde terugbetaling van het krediet. Volgens hen dient geen onderscheid te worden gemaakt aangezien in beide gevallen met die vergoeding de schade die voortvloeit uit een vervroegde terugbetaling wordt vergoed.

Op deze stelling wordt in de rechtsleer kritiek gegeven aangezien hierdoor onbillijke situatie kunnen ontstaan. In dit geval zou een kredietnemer die een wanprestatie begaat, een limitering van zijn straf krijgen die dezelfde is als de limitering van de *funding-loss* vergoeding van een kredietnemer die geen wanprestatie begaat, bij een vrijwillige vervroegde terugbetaling.⁷⁵ Het is volgens deze auteurs onbillijk om de vergoedingen over dezelfde kam te scheren. Deze strekking is van mening dat het artikel 1907bis BW niet toegepast kan worden bij gedwongen vervroegde terugbetaling en beperkt blijft tot de toepassing bij een vrijwillige vervroegde terugbetaling van het krediet.⁷⁶ Ook in de rechtspraak wordt deze stelling bevestigd.⁷⁷ De auteurs die deze stelling verdedigen, verwijzen vooreerst naar de *ratio legis* van het artikel 1907bis BW die wil voorkomen dat de kredietnemer verhinderd zou worden om het krediet vervroegd terug te betalen wegens de aanrekening van een te hoge wederbeleggingsvergoeding.⁷⁸ Bij de gedwongen vervroegde

⁷⁴ C. BIQUET-MATHIEU, “L’article 1907bis”, 634; L. BAILLON en L. GROGNARD, *Vente à tempérament et financement- Loi du 9 juillet 1957*, Brussel, Larcier, 1958, 81, nr. 80; J. VAN DEN BERGH en A. DE CALUWE, *Afbetalingsovereenkomsten, financieringshuur, brouwerijovereenkomsten*, Gent, Story-Scientia, 1975, 369, nr. 933; A. DE CALUWE, *Les ventes, les prêts et prêts personnels à tempérament, les obligations de brasserie: textes législatifs et commentaires*, Brussel, Bruylant, 120, nr. 95.

⁷⁵ M. RAPSÆT, “Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen”, 202; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 528; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 325; K. TROCH, “De wederbeleggings- en ‘funding loss’-vergoeding”, 263.

⁷⁶ J. CATTARUZZA, “Le crédit bancaire”, 40, nr. 390; K. TROCH, “De wederbeleggings- en ‘funding loss’-vergoeding”, 263-264, nr. 45; J. CATTARUZZA, “La révision”, 336.

⁷⁷ Luik 9 mei 1989, *Ann. Dr. Liège* 1990, 49, noot C. BIQUET-MATHIEU en Antwerpen 2 oktober 2003, *TBH* 2005, afl. 2, 175, noot J.-P. BUYLE en M. DELIERNEUX.

⁷⁸ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 325; BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 528; M. RAPSÆT, “Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen”, 203.

terugbetaling speelt deze *ratio legis* niet. Dit is een teleologische interpretatie van het artikel 1907bis BW. Bovendien wordt er ook het argument aangehaald dat de *funding-loss* vergoeding die verschuldigd is naar aanleiding van de gedwongen vervroegde terugbetaling van het krediet (tot de voorzienbare schade) gematigd kan worden krachtens het artikel 1231 § 1 BW, terwijl deze mogelijkheid niet bestaat voor de vrijwillige vervroegde terugbetaling.⁷⁹

39. In deze situatie zal afgewacht moeten worden tot het Hof van Cassatie zich ook over deze problematiek uitspreekt zoals in de andere gevallen.

1.4.2 Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen

40. Bij de bespreking van het recht om een commercieel krediet vervroegd terug te betalen, zal blijken dat het recht om vervroegd terug te betalen uitdrukkelijk voorzien moet worden in de kredietovereenkomst. De kredietnemer heeft immers geen recht om een krediet van bepaald duur vervroegd terug te betalen voor zover de partijen het niet uitdrukkelijk overeengekomen zijn.⁸⁰ In deze situatie voorziet de kredietovereenkomst initieel een verbod om het krediet vervroegd terug te betalen, maar de kredietgever wijkt achteraf (*ex post*) van het verbod af en biedt de kredietnemer de mogelijkheid om het krediet toch vervroegd terug te betalen. De kredietgever zal aan dit recht (*ex post*) voorwaarden koppelen, meer bepaald het betalen van een *funding-loss* vergoeding of een wederbeleggingsvergoeding. De vraag die hierbij rijst is of het artikel 1907bis BW toegepast kan worden in dit geval?

41. In de rechtspraak en rechtsleer is er lange tijd geen eensgezindheid geweest over de toepassing van het artikel 1907bis BW in deze situatie.

De meerderheid in de rechtspraak⁸¹ en de rechtsleer was doorgaans van mening dat in dit geval het artikel 1907bis BW niet van toepassing was. Volgens de meerderheid van de auteurs was dit verantwoord aangezien de kredietnemer alsnog zelf kan bepalen of hij de (al

⁷⁹ BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 528; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262.

⁸⁰ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 326.

⁸¹ Brussel 11 april 2000, *Lancomble/Fortis Bank*, onuitg. opgenomen in J. CATTARUZA, "La révision", 343-344; Antwerpen 2 oktober 2003, *TBH* 2005, afl. 2, 174, noot J.-P. BUYLE en M. DELIERNEUX; Gent 9 april 2003, *RW* 2005-06, afl. 25, 978, noot L. VAN DEN STEEN.

dan niet hoge) vergoeding wenst te betalen.⁸² Bovendien werd ook het argument aangehaald dat de kredietgever met de vergoeding immers de derving van zijn inkomsten beoogt te vergoeden.⁸³ De vergoeding dient niet als een tegenprestatie voor de afwijking van het initieel verbod.⁸⁴ Bepaalde auteurs waren van mening dat de toepassing van artikel 1907bis BW er toe zou leiden dat de kredietgever ondanks zijn bereidheid om af te wijken van het initieel verbod ook nog het verlies zou moeten dragen (voorzover het verlies meer zou bedragen dan zes maanden interest).⁸⁵ Bepaalde rechtspraak ging zelfs zo ver en stelde dat de kredietgever door de uitsluiting van het recht om het krediet vervroegd terug te betalen in de kredietovereenkomst afziet van het recht op wederbeleggingsvergoeding, ookal wijkt hij achteraf af van het initieel verbod.⁸⁶

In de rechtsleer waren er wel bepaalde auteurs die het niet eens waren met de eerste stelling. Professor BIQUET-MATHIEU heeft lange tijd gepleit voor een letterlijke lezing van het artikel 1907bis BW waardoor het artikel wel van toepassing zou zijn in deze situatie.⁸⁷ VAN DEN STEEN was van mening dat het ogenblik waarop de wederbeleggingsvergoeding wordt bedongen, met name bij de sluiting van de kredietovereenkomst of bij de wijziging van het initieel verbod op vervroegde terugbetaling, niet van belang was voor de toepassing van het artikel 1907bis BW.⁸⁸

In bepaalde rechtspraak kon opmerkelijk vastgesteld worden dat in deze situatie de wederbeleggingsvergoeding toch werd beperkt door de toepassing van het artikel 1907bis BW.⁸⁹

42. Het Hof van Cassatie heeft ook in deze situatie getracht om een einde te stellen aan de discussies. Zo stelt het Hof van Cassatie in het recent arrest dat het maximum dat artikel 1907bis BW bepaalt niet enkel betrekking heeft op de wederbeleggingsvergoeding die

⁸² BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 529; M. RAPSLET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 204; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 326-327.

⁸³ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 327.

⁸⁴ Brussel 25 november 2009, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 43, noot M. WEINBERGER.

⁸⁵ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 327.

⁸⁶ Brussel 25 juni 1986, *RW* 1987-88, 477.

⁸⁷ C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis", 634, nr. 5; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement anticipé et indemnité de remploi" in P. DELNOY en C. BIQUET-MATHIEU, *Liber amicorum Paul Delnoy, Bruxelles*, Larcier, 2005, 51-52 (hierna: C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement anticipé").

⁸⁸ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981, nr. 8.

⁸⁹ Brussel (9e k.) 2 maart 2012, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 47, noot M. WEINBERGER en Brussel (9e k.) 27 september 2012, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 53, noot M. WEINBERGER.

forfaitair en vóór het afsluiten van de leningsovereenkomst wordt bedongen, maar ook op elke wederbeleggingsvergoeding die wordt “gevorderd” van de kredietnemer bij een vervroegde terugbetaling van lening.⁹⁰

Gezien deze recente rechtspraak van het Hof van Cassatie kan er momenteel met enige zekerheid gesteld worden dat de limiet uit het artikel 1907bis BW wel van toepassing is op de wederbeleggingsvergoeding bij een ex post afwijking van het initieel verbod om het krediet vervroegd terug te betalen. De toekomst zal uitwijzen of er nog meer rechtspraak de stelling van het Hof zal volgen.

1.4.3 Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht

43. In deze situatie heeft de kredietnemer noch op grond van de kredietovereenkomst, noch op grond van de wet het recht om vervroegd terug te betalen, maar in de kredietovereenkomst is wel een schadevergoeding opgenomen voor het geval dat de kredietnemer een inbreuk zou plegen op het verbod om vervroegd terug te betalen.⁹¹ Zo is het denkbaar dat de kredietgever en de kredietnemer geen akkoord bereiken omtrent de voorwaarden (d.i. de wederbeleggingsvergoeding) tegen de welke het krediet (ex post) vervroegd terugbetaald zou kunnen worden, dan geldt het initieel verbod om het krediet vervroegd terug te betalen nog steeds.⁹² Dit verhindert de kredietnemer niet om het krediet alsnog vervroegd terug te betalen, maar dan begaat de kredietnemer wel een wanprestatie en zal hij een schadevergoeding moeten betalen.⁹³ Op deze schadevergoeding is het artikel 1907bis BW niet van toepassing.

1.5 *Ratione loci*

44. Bij de bespreking van het toepassingsgebied *ratione loci* voor de commerciële kredieten van bepaalde duur, dient een onderscheid te worden gemaakt tussen twee situaties. Enerzijds de situatie waarbij de overeenkomst enkel een aanknopingspunt vindt op het Belgisch grondgebied en anderzijds de situatie waarbij de overeenkomst een aanknopingspunt vindt met meer dan één land. Het is evident dat wanneer de

⁹⁰ Cass. 24 juni 2013, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 46, noot M. WEINBERGER.

⁹¹ BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 530.

⁹² M. RAPSÆT, “Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen”, 204-205.

⁹³ *Ibid.*

overeenkomst enkel een aanknopingspunt vindt op het Belgisch grondgebied dat het artikel 1907bis BW van toepassing is. Wanneer daarentegen de overeenkomst een aanknopingspunt vindt met meer dan één land, dan is de Rome I Verordening van toepassing en zal aan de hand daarvan het toepasselijk recht bepaald worden.⁹⁴ Het is niet vereist dat er een of meer aanknopingspunten met de Europese Gemeenschap verbonden zijn.⁹⁵ De verordening heeft immers een universele werking. De verordening is echter wel enkel van toepassing op grensoverschrijdende overeenkomsten die betrekking hebben op burgerlijke en handelszaken⁹⁶, dus ook op kredietovereenkomsten (die immers niet worden uitgesloten uit het toepassingsgebied van Rome I Verordening⁹⁷).

45. Vooreerst is het gebruikelijk dat de partijen in de kredietovereenkomst een rechtskeuze maken en dus zelf bepalen welk recht van toepassing is op hun overeenkomst.⁹⁸ De partijen kunnen geen niet-statelijk recht kiezen.⁹⁹ Het gekozen recht heeft echter slechts uitwerking voor zover het niet indruist tegen de dwingende bepalingen van het nationale recht, respectievelijk het Gemeenschapsrecht.¹⁰⁰ De voorrang van dwingende rechtsregels zal echter enkel gelden als alle aanknopingspunten, behalve de rechtskeuze, zich in één land of in de Europese Gemeenschap bevinden.¹⁰¹ De partijen kunnen ten alleen tijde het toepasselijk recht kiezen of wijzigen en dit met retroactieve kracht.¹⁰²

46. Bij gebreke aan rechtskeuze, geldt de objectieve verwijzingsregel zoals voorzien in het artikel 4 Rome I Verordening. Aangezien de kredietovereenkomst niet ondergebracht kan worden onder een van de specifieke overeenkomsten zoals voorzien in het artikel 4, 1 Rome I Verordening (de geldlening wordt in rechtsleer immers niet als een

⁹⁴ J. DE MEYER en J. ERAUW, "Het recht van toepassing op verbintenissen uit overeenkomst volgens de nieuwe Rome I-verordening" in C. LIJMANS, R. DUJARDIN, X.E. RAMER, J. VERHELLEN, P. WAUTELET, B. VOLDERS, M. TISON, F. RAVELINGIEN, J. ERAUW, R. STEENNOT, L. VAN DEN STEEN, M. FALLON, H. FLECHTNER, J. DE MEYER en H. DE WULF, *Nieuw internationaal privaatrecht: meer Europees, meer globaal*, Mechelen, Kluwer, 2009, 282, nr. 10 (hierna: J. DE MEYER en J. ERAUW, "Het recht van toepassing op verbintenissen").

⁹⁵ J. DE MEYER en J. ERAUW, "Het recht van toepassing op verbintenissen", 282, nr.10-11.

⁹⁶ Art. 1, 1 Verord.Europees Parlement en de Raad nr. 593/2008, 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I), *Pb.L.* 4 juli 2008, afl. 177, 6 (hierna: Rome I Verord.).

⁹⁷ Art. 1, 2 Rome I Verord.

⁹⁸ Art. 3 Rome I Verord.

⁹⁹ J. DE MEYER en J. ERAUW, "Het recht van toepassing op verbintenissen", 294-295, nr. 28.

¹⁰⁰ Art. 3, 3 en art. 3, 4 Rome I Verord.; J. DE MEYER en J. ERAUW, "Het recht van toepassing op verbintenissen", 296-297.

¹⁰¹ J. DE MEYER, "De Rome I-Verordening in een notendop: nieuwe verwijzingsregels voor het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst", *Cah. Jur.* 2009, afl. 3, 72.

¹⁰² *Ibid*, 73.

dienstenovereenkomst beschouwd omdat de bank niets produceert¹⁰³), wordt de overeenkomst aangeknoopt aan het recht van het land van de gewone verblijfplaats¹⁰⁴ van de kenmerkende prestant.¹⁰⁵ Dit is de prestatie die de overeenkomst onderscheidt van andere types van overeenkomst.¹⁰⁶ Er dient evenwel te worden vermeld dat wanneer kredietgever (de bank) een letter of credit verschaft dat wel als een vorm van dienstverlening kan worden beschouwd. In dat geval zou volgens artikel 4, 1, b) Rome I Verordening de overeenkomst aangeknoopt worden aan het recht van het land waar de dienstverlener (d.i. kredietgever/bank) zijn gewone verblijfplaats heeft.

47. Indien de rechter echter merkt dat de overeenkomst nauwere banden vertoont met het recht van een ander land dan dat waarnaar de vaste aanknopingsregels verwijzen, dan moet de rechter dat ander recht toepassen.¹⁰⁷ Dit zal het geval zijn wanneer meerdere partijen een prestatie leveren die kenmerkend is voor een overeenkomst en waardoor de aanknoping op basis van artikel 4, 2 Rome I niet mogelijk is. Aangezien bij een kredietovereenkomst beide partijen gehouden zijn tot het leveren van een kenmerkende prestatie, lijkt mijns inziens deze laatste aanknopingsregel van toepassing bij gebreke aan rechtskeuze.

B. Gereguleerde kredieten

1. Kredieten onder de KMO-Financieringswet

1.1 Inleiding

48. De discussies uit het verleden met betrekking tot de toepassing van artikel 1907bis BW hebben de wetgever ertoe aangezet om een nieuw wettelijk kader uit te werken. De “Wet van 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen”¹⁰⁸ (hierna: WKF) zou aan de discussies een eind

¹⁰³ J. DE MEYER en J. ERAUW, “Het recht van toepassing op verbintenissen”, 307, nr. 51.

¹⁰⁴ Art. 19 Rome I Verord.

¹⁰⁵ Art. 4, 2 Rome I Verord.

¹⁰⁶ J. DE MEYER en J. ERAUW, “Het recht van toepassing op verbintenissen”, 313.

¹⁰⁷ J. DE MEYER en J. ERAUW, “Het recht van toepassing op verbintenissen”, 314, nr. 66-67.

¹⁰⁸ Wet 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen, BS 31 december 2013.

moeten stellen (of toch enigszins beperken). De WKF heeft drie doelen¹⁰⁹: (1) een vlottere toegang tot krediet, (2) een beter evenwicht tussen de rechten en plichten van de kredietgevers en de ondernemingen (kredietnemers) en (3) een transparantere en goedkopere kredietmarkt. De WKF tracht dit te bereiken door specifieke zorgvuldigheidsplichten op te leggen, een aantal bedingen te verbieden en de wederbeleggingsvergoeding bij vervroegde terugbetaling van een krediet te beperken.¹¹⁰ Nieuw hierbij is de gedragscode waarin de WKF verder wordt geconcretiseerd.

49. De WKF is van dwingend recht, aangezien het louter de bescherming van private belangen van de kleine en middelgrote ondernemingen beoogt.¹¹¹ De niet-naleving van de WKF wordt bijgevolg gesanctioneerd met een relatieve nietigheid van het beding.¹¹² De memorie van toelichting verduidelijkt hierbij dat het niet de bedoeling van de wetgever is om op de contractuele relatie tussen de kredietgever en de ondernemer dezelfde regels toe te passen als voor het consumentenkrediet, maar wel om een specifiek kader te creëren voor het ondernemingskrediet.¹¹³ Deze wet is immers voor heel wat bepalingen geïnspireerd door de wet consumentenkrediet (hierna: WCK/ het huidige Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER), maar desondanks hebben beide wetten andere doeleinden.¹¹⁴

50. Hierna volgt een uitgebreide bespreking van het toepassingsgebied van deze wet.

1.2 *Ratione personae*

51. Bij de bespreking van het personeel toepassingsgebied zijn de volgende begrippen onontbeerlijk: kredietgever, kredietbemiddelaar en onderneming.

¹⁰⁹ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen, *Parl. St.*, Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 6.

¹¹⁰ Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's. Nieuw wettelijk kader", *NJW* 2014, afl. 307, 626 (hierna: Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's").

¹¹¹ MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 3088/001, 10; Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's", 626; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's. 'Informatie' en 'Redelijkheid': kernbegrippen ter bescherming van de financiële KMO", *DAOR* 2015, afl. 114, 13 (hierna: D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's").

¹¹² D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's", 13.

¹¹³ MvT, *Parl. St.*, Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 6.

¹¹⁴ Wet 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *BS* 9 juli 1991. Vanaf 1 juli 2015 is de volledige WCK opgenomen in Hoofdstuk 1 van Boek VII (Titel 4) van Wetboek Economisch recht (hierna: WER). Zie art. 2 KB 19 april 2014 tot bepaling van de inwerkingtreding van de wet van 19 april 2014, *BS* 28 mei 2014.

1.2.1 Kredietgever

52. Artikel 2, 2° WKF stelt dat “*elke natuurlijke persoon, elke rechtspersoon of elke groep van dergelijke personen, die een krediet toestaat binnen het kader van zijn gebruikelijke handels- of beroepsactiviteiten, met uitzondering van de persoon of van elke groep van personen die een kredietovereenkomst aanbiedt of sluit wanneer deze overeenkomst het voorwerp uitmaakt van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een erkende kredietgever aangewezen in de overeenkomst*” als kredietgever kan worden beschouwd. Belangrijke opmerking hierbij is dat de definitie overeenstemt met de definitie van kredietgever in het Boek VII. WER.¹¹⁵ Dit heeft tot gevolg dat de interpretaties uit de rechtspraak en rechtsleer met betrekking tot de WCK/Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER als richtsnoer kunnen dienen om te kwalificeren welke persoon onder de WKF als kredietgever beschouwd kan worden.

53. Bij nadere analyse van het begrip kredietgever blijkt dat het niet vereist is dat de kredietverstrekking de enige activiteit van de kredietgever is. De activiteit van kredietverlening dient immers binnen het kader van *gebruikelijke handels- of beroepsactiviteit* te gebeuren. Volgens sommige auteurs zouden hierdoor niet-financiële entiteiten, zoals verzekeringsondernemingen en private equity-fonds ook onder het toepassingsgebied van WKF kunnen vallen.¹¹⁶ Deze auteurs nuanceren hun stelling door op te wijzen dat de definitie van “kredietgever” in WKF in samenhang met de definitie van “kredietovereenkomst” gelezen moet worden. Daaruit wordt het duidelijk dat de wetgever enkel *financiële kredieten* zoals kredietopeningen of kaskrediet op het oog had.¹¹⁷ Bijgevolg zal als kredietgever worden beschouwd elke actor van zodra deze minstens gedeeltelijk, als gebruikelijk professioneel activiteit, financiële kredieten verleent. Ondernemingen die uitstel van betaling van factuur verlenen alsook ondernemingen die intragroepsleningen verlenen binnen dezelfde vennootschapsgroep en factoring- of leasingactiviteit kunnen om die reden

¹¹⁵ Art. 1,2° WCK (het huidige: art. 1.9, 34° WER): “*elke natuurlijke persoon of elke rechtspersoon die, in het raam van zijn handels- of beroepsactiviteiten, een krediet toestaat, met uitzondering van de persoon die een kredietovereenkomst aanbiedt of sluit wanneer deze overeenkomst het voorwerp uitmaakt van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een vergunninghoudende of geregistreerde kredietgever aangewezen in de overeenkomst*”.

¹¹⁶ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader voor kredieten aan KMO’s (WKF)”, *TBH* 2015, afl. 4, 310-311 (hierna: D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”).

¹¹⁷ MvT, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/001, 8.

niet als kredietgever gekwalificeerd worden.¹¹⁸ Hoewel de situatie bij een private equity-fonds iets moeilijker is, aangezien deze naast eigen vermogensfinanciering vaak ook schuldfinanciering verstrekt, menen deze auteurs dat tot toepassing van de WKF besloten kan worden indien het verlenen van financiële kredieten tot gebruikelijke activiteiten van het betrokken fonds behoort. Wanneer daarentegen de eigen vermogensfinanciering door het fonds van die omvang is dat de investeerder een controleparticipatie verwerft, vallen deze onder de uitdrukkelijk uitsluiting van intragroepsleningen.¹¹⁹

54. De persoon of elke groep van personen die een kredietovereenkomst aanbiedt of sluit wanneer deze overeenkomst het voorwerp uitmaakt van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een erkende kredietgever aangewezen in de overeenkomst, wordt uitdrukkelijk uitgesloten uit de definitie van kredietgever. Zij fungeren als louter tussenpersonen en worden onder WKF gekwalificeerd als kredietbemiddelaars.¹²⁰

1.2.2 Kredietbemiddelaar

55. Artikel 2, 1° WKF bepaalt dat als kredietbemiddelaar kan worden beschouwd: *“een natuurlijke persoon of rechtspersoon die niet optreedt als kredietgever en die in het raam van zijn bedrijfs- of beroepsactiviteiten tegen een vergoeding in de vorm van geld of een ander overeengekomen economisch voordeel :*

a) aan ondernemingen kredietovereenkomsten voorstelt of aanbiedt;

b) ondernemingen anderszins dan onder a) bedoeld, bijstaat bij de voorbereiding van het sluiten van kredietovereenkomsten;

c) namens de kredietgever met ondernemingen kredietovereenkomsten sluit. Wordt hiermee gelijkgesteld de persoon die kredietovereenkomsten aanbiedt of toestaat wanneer deze overeenkomsten het voorwerp uitmaken van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een andere erkende kredietgever aangewezen in de overeenkomst”.

¹¹⁸ MvT, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/001, 8.

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 311.

Net zoals bij de definitie van kredietgever, stemt deze definitie overeen met de definitie van kredietbemiddelaar in de wetgeving op het consumentenkrediet, zodat bij interpretatie van deze definitie de WCK/Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER als richtsnoer kan dienen.¹²¹

56. De volgende vier cumulatieve voorwaarden dienen vervuld te zijn om als kredietbemiddelaar beschouwd te worden¹²²:

1. Hij treedt niet op als kredietgever in de zin van het artikel 2, 2° WKF;
2. Hij treedt op in kader van zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit, ongeacht of dit geschiedt als hoofd- of nevenactiviteit;

Hierbij wordt er in de parlementaire voorbereidingen verwezen naar de gelijkaardige definitie van de kredietbemiddelaar in de wetgeving op consumentenkrediet die evenmin vereist dat de bemiddeling als hoofdactiviteit geschiedt.¹²³ Bovendien is de inschrijving niet vereist voor de toepassing van de WKF.¹²⁴

3. Hij verricht één van de drie verrichtingen zoals bepaald in het artikel 2, 1° WKF;
4. Hij verkrijgt een monetaire vergoeding of een andere overeengekomen economisch voordeel van de kredietgever voor de geleverde bemiddelingsdienst.

57. Hieronder vallen zowel de traditionele kredietmakelaars, verkopers, zaakaanbieders, alsook de onderagenten onder de definitie van kredietbemiddelaar zoals voorzien in de WKF.¹²⁵

1.2.3 Onderneming

58. Het begrip onderneming wordt in de WKF op een zeer complexe manier omschreven, wat voor veel discussies zorgt.

Meer bepaald luidt de definitie van “onderneming” als volgt: *“de onderneming bedoeld in artikel 2, eerste lid, 1°, van de wet van 6 april 2010 betreffende de marktpraktijken en de consumentenbescherming of de persoon die een vrij beroep uitoefent als bedoeld in artikel*

¹²¹ Art. I. 9. 35° WER (het oud art. 1, 3° WCK).

¹²² D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 9.

¹²³ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St. Kamer 2009-10*, nr. 52-2468/001, 15.

¹²⁴ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 311.

¹²⁵ MvT, *Parl. St. Kamer 2009-10*, nr. 52-2468/001, 15; D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 311.

2, eerste lid, 1°, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende de misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen, en die op het ogenblik van de kredietaanvraag valt binnen de criteria vastgesteld in artikel 15, § 1, van het Wetboek van vennootschappen”.¹²⁶

In dit artikel wordt er naar drie verschillende wetgevingen verwezen, namelijk: de wet marktpraktijken en de consumentenbescherming (hierna: WMPC), de wet van 2 augustus 2002 inzake vrije beroepen en het wetboek van Vennootschappen. Dit zorgt ervoor dat het complex is om de definitie te ontleden.

59. In de rechtsleer wordt het ondernemingsbegrip door bepaalde auteurs in twee cumulatieve criteria afgebakend, met name een kwalitatief-inhoudelijk criterium en een kwantitatieve criterium.¹²⁷

I. Kwalitatief criterium

60. Het kwalitatief criterium heeft betrekking op de verwijzing in het artikel 2, 4° WKF naar het begrip “onderneming” uit de WMPC en het begrip “vrije beroep” uit de wet van 2 augustus 2002 inzake vrije beroepen.

i. De wet marktpraktijken en de consumentenbescherming (WMPC)

61. Sinds de inwerkingtreding van Boek VI WER zijn alle bepalingen van de WMPC volledig opgeheven. Hierdoor dient elke verwijzing naar een bepaling uit de WMPC begrepen te worden als een verwijzing naar de overeenkomstige bepaling uit het WER.¹²⁸ Artikel I.1.1° WER bepaalt dat als onderneming kan worden beschouwd: *“elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op duurzame wijze een economisch doel nastreeft, alsmede zijn verenigingen”*. Het nastreven van een economisch doel wordt in de memorie van toelichting bij de WMPC ingevuld als “het aanbieden van goederen of diensten op een bepaalde

¹²⁶ Art. 2, 4° WKF.

¹²⁷ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 312- 318.

¹²⁸ Art. 11 Wet 21 december 2013 houdende invoeging van Boek VI “Marktpraktijken en consumentenbescherming” in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan Boek VI, en van de rechtshandavingsbepalingen eigen aan Boek VI, in de Boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, BS 30 december 2013; D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 312.

markt”.¹²⁹ In het artikel I.1.5° WER wordt “dienst” ruim gedefinieerd als “elke prestatie verricht door een onderneming in het kader van haar professionele activiteit of in uitvoering van haar statutair doel”. Dit impliceert dat “het nastreven van een economisch doel” elke commerciële, industriële en financiële activiteit omvat.¹³⁰ De vraag rijst hierbij of ook vzw’s, rusthuizen, ziekenhuizen, landbouwers, overheidsinstellingen onder het ondernemingsbegrip vallen. VAN WASSENHOVE meent dat gezien de ruime invulling die het begrip onderneming krijgt, ook deze entiteiten als onderneming kunnen worden beschouwd.¹³¹ Hierbij benadrukt de auteur dat door een recentelijke beslissing van het Hof van Justitie ook overheidsinstellingen (waarbij het aanvankelijk vereist was dat zij een economische activiteit uitoefenen alvorens zij als een onderneming worden beschouwd) als een onderneming kunnen worden beschouwd ookal zijn ze belast met een activiteit van algemeen belang.¹³² Het Hof spreekt zich hier uit over het begrip “onderneming” uit de Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken, maar de auteur meent dat dit een invloed zal hebben op de interpretatie van het begrip onderneming uit het artikel I.1. 1° WER. Deze auteur meent dat holding-, management- en patrimoniumvennootschappen niet onder ondernemingsbegrip vallen in zoverre zij geen diensten aanbieden op een bepaalde markt.¹³³ Op dit ruime ondernemingsbegrip wordt er door andere auteurs kritiek gegeven omdat hierdoor entiteiten die feitelijk niet onmiddellijk als KMO’s zouden worden beschouwd, toch onder het toepassingsgebied van WKF zouden vallen.¹³⁴ Als voorbeeld geven ze de special purpose vehicles (SPV’s) en holdingmaatschappijen, die volgens hen een economische activiteit uitoefenen of minstens een economisch doel nastreven. Mits zij ook aan de hierna nog te bespreken kwantitatieve criteria voldoen dan vallen deze onder het toepassingsgebied van de WKF. Zij voegen er aan toe dat niet kwalificeren van de holdingvennootschappen als onderneming in de zin van de WKF gespannen zou staan met de nieuwe uitbreiding van de regels inzake marktpraktijken die voortaan niet alleen van

¹²⁹ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *Parl. St.* Kamer 2009/2010, nr. 52-2340/001, 36.

¹³⁰ F. BOGAERT en B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken” in I. CLAEYS, R. STEENNOT, B. TISON, en J. BOCKEN, *Economisch Recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 4; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT en D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 6.

¹³¹ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 628.

¹³² HvJ (1e k.) 3 oktober 2013, nr. C-59/12, ECLI:EU:C:2013:634, *BKK Mobil Oil Körperschaft des öffentlichen Rechts/ Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*.

¹³³ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 629.

¹³⁴ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 314.

toepassing zijn op “financiële diensten”, maar ook op “financiële instrumenten”.¹³⁵ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM menen dat er een onderscheid moet worden gemaakt naargelang het gaat om een B2C of een B2B verhouding omwille van de rechtspraak van Hof van Justitie.¹³⁶ Bij een B2C verhouding, bijvoorbeeld bij de interpretatie van de bepalingen inzake oneerlijke handelspraktijken jegens consumenten in het Boek VI WER, dient men het ondernemingsbegrip ruim te interpreteren.¹³⁷ Hierdoor zouden de hierboven vermelde entiteiten wel onder het ondernemingsbegrip vallen. Bij een B2B verhouding daarentegen, bijvoorbeeld zoals de verwijzing naar het ondernemingsbegrip in het WER, dient het ondernemingsbegrip in de WKF veel strikter te worden geïnterpreteerd. Hierdoor zouden de bovenvermelde entiteiten niet onder het ondernemingsbegrip vallen.

62. De activiteit dient wel een *duurzaam karakter* te hebben. Dit impliceert dat de activiteit binnen een structuur of een organisatie en met regelmaat, dient te gebeuren.¹³⁸ De rechtsvorm en het al dan niet nastreven van winst is irrelevant.¹³⁹ Dit laatste impliceert dat ook een vzw als een onderneming kan worden beschouwd.¹⁴⁰ Sommige auteurs merken terecht op dat hierdoor de lacune die bestond door de uitsluiting van vzw's uit het toepassingsgebied van de WCK/Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER als gevolg van de toepassing van het bestemmingscriterium, gevuld wordt.¹⁴¹ Het bestemmingscriterium heeft immers tot gevolg dat de WCK/ Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER van toepassing is op kredietovereenkomsten die hoofdzakelijk voor private doeleinden worden aangeaan.

63. De beoordeling of een bepaalde entiteit op basis van het kwalitatief criterium als onderneming kan worden beschouwd, gebeurt op ogenblik van de totstandkoming van de

¹³⁵ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende invoeging van boek VI "Marktpraktijken en consumentenbescherming" in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan boek VI, en van de rechtshandavingsbepalingen eigen aan boek VI, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, *Parl. St. Kamer* 2012-13, nr. 53-3018/001, 12-13.

¹³⁶ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's", 11.

¹³⁷ HvJ (1e k.) 3 oktober 2013, nr. C-59/12, ECLI:EU:C:2013:634, BKK Mobil Oil Körperschaft des öffentlichen Rechts/ Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, overw. 31; R. STEENNOT en E. TERRY, "De nieuwe bepalingen uit Boek VI van het Wetboek Economisch Recht: een eerste commentaar", *DCCR* 2014, afl. 104, 5-7.

¹³⁸ Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's", 628.

¹³⁹ F. BOGAERT en B. VAN BAEVEGHEM, "Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken" in I. CLAEYS, R. STEENNOT, B. TISON, en J. BOCKEN, *Economisch Recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 4.

¹⁴⁰ MvT, *Parl. St. Kamer* 2009/2010, nr. 52-2340/001, 37.

¹⁴¹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 313.

kredietovereenkomst.¹⁴² Dit impliceert dat latere wijzigingen in hoofde van de kredietnemer irrelevant zijn voor de toepassing van de WKF.

ii. De wet van 2 augustus 2002 inzake vrije beroepen

64. Artikel 2,1° van de wet 2 augustus 2002 voorziet de definitie voor “vrij beroep” en deze luidt als volgt: *“elke zelfstandige beroepsactiviteit die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister en die niet wordt bedoeld in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheden en de veeteelt”*.

Dit is een ruime definitie die erop neer komt dat *elke burgerlijke beroepsactiviteit die op zelfstandige wijze wordt verricht als vrij beroep kan worden beschouwd*.¹⁴³ Wat echter opmerkelijk is, is dat er ondertussen met de invoering van Boek XIV (Marktpraktijken en consumentenbescherming betreffende beoefenaars van een vrij beroep) in WER een nieuwe definitie voor de beoefenaar van een vrij beroep is voorzien.¹⁴⁴ De wet van 2 augustus 2002 is met de komst van het Boek XIV WER volledig opgegeven.¹⁴⁵ Dit impliceert, zoals bepaalde auteurs terecht opmerken, dat de WKF zowel voor het begrip onderneming als voor vrij beroep naar reeds opgegeven wetgeving verwijst. In tegenstelling tot het begrip onderneming bestaat er voor het begrip vrij beroep geen bepaling die voorziet dat de verwijzing naar wet van 2 augustus 2002 gelezen dient te worden als een verwijzing naar Boek XIV WER.¹⁴⁶ Bepaalde auteurs verwijzen echter naar de nieuwe definitie zoals voorzien in art. 1.8. 35° WER en deze luidt als volgt: *elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op intellectueel onafhankelijke wijze en onder eigen verantwoordelijkheid een beroepsactiviteit uitoefent die hoofdzakelijk uit intellectuele prestaties bestaat, voorafgaand de vereiste opleiding heeft gevolgd, tot permanente vorming is gehouden, onderworpen is aan een bij of krachtens de wet opgericht tuchtorgaan en geen koopman is in de zin van artikel 1 van het*

¹⁴² D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 313.

¹⁴³ Ibid, 315.

¹⁴⁴ Art. 1.8. 35° WER.

¹⁴⁵ Art. 7 Wet 15 mei 2014 houdende invoeging van Boek XIV "Marktpraktijken en consumentenbescherming betreffende de beoefenaars van een vrij beroep" in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan boek XIV en van de rechtshandavingsbepalingen eigen aan boek XIV, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, BS 30 mei 2014.

¹⁴⁶ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 313-316.

Wetboek van Koophandel.¹⁴⁷ Het lijkt ook aangewezen om naar de nieuwe definitie te verwijzen aangezien de wet van 2 augustus 2002 volledig opgegeven is.

65. Het is van belang te vermelden dat het hiervoor besproken onderscheid eerder theoretisch belang heeft en in de praktijk minder belangrijk is.

II. Kwantitatieve criteria

66. De kwantitatieve criteria hebben betrekking op de verwijzing naar het artikel 15 § 1 W. Venn. in het artikel 2, 4° WKF. Om als onderneming gekwalificeerd te worden moet aan twee cumulatieve voorwaarden voldaan worden:

- 1) de onderneming mag niet meer dan één van de volgende criteria overschrijden:
 - jaargemiddelde van het personeelsbestand: 50;
 - jaaromzet, exclusief de belasting over de toegevoegde waarde: 7.300.000 EUR;
 - balanstotaal: 3.650.000 EUR; en
- 2) het jaargemiddelde van het personeelsbestand mag niet meer dan 100 bedragen.

67. In het artikel 2, 4° WKF is het uitdrukkelijk bepaald dat de onderneming op het ogenblik van de kredietaanvraag aan de criteria in artikel 15 § 1 W. Venn. dient te voldoen. De eventuele latere wijzigingen verhinderen de toepassing van de WKF niet.

68. Een discussiepunt binnen de rechtsleer is er evenwel omtrent het al dan niet toepassen van de overige bepalingen van artikel 15 W. Venn. Zo bepaalt artikel 15 § 5 W. Venn. dat bij verbonden vennootschappen rekening dient te worden gehouden met de geconsolideerde omzet, balanstotaal en personeelstand. In antwoord op een parlementaire vraag stelde de minister van financiën dat het artikel 15 § 1 W. Venn. conform de andere bepalingen van het artikel 15 W. Venn geïnterpreteerd moet worden.¹⁴⁸ De juridische waarde van dit antwoord is evenwel beperkt, aangezien een minister geen interpretatie mag geven die indruist tegen de bewoording van de wet.¹⁴⁹ De memorie van toelichting stelt dat de *ratio legis* van de WKF is om de zwakkere kredietnemers te beschermen die over onvoldoende gewicht en middelen beschikken om in een evenwichtige relatie met hun

¹⁴⁷ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 10.

¹⁴⁸ *Parl. Vr.* 16 december 2013, nr. 0678-53 aangehaald door D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 317.

¹⁴⁹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 317.

kredietgever te kunnen staan.¹⁵⁰ Grote ondernemingen of vennootschappen beschikken over de nodige kennis en ervaring over kredietverlening, waardoor ze geen bescherming van de WKF nodig hebben.¹⁵¹ Derhalve menen sommige auteurs dat de KMO's die op geconsolideerde basis één van de criteria overschrijden, als KMO's kunnen worden beschouwd die over de ervaring en de nodige middelen beschikken om zich te laten bijstaan bij kredietaanvraag.¹⁵² Volgens deze auteurs zou de interpretatie van artikel 15 § 1 W. Venn. conform de andere bepalingen in artikel 15 W. Venn. nauwer aansluiten bij de *ratio legis* van de WKF. Andere auteurs menen terecht dat er naar de duidelijke wettekst dient gekeken te worden en bijgevolg geen rekening dient te worden gehouden met de consolidatieplicht.¹⁵³ In het artikel 2, 4° WKF wordt er immers enkel naar artikel 15 § 1 W. Venn. verwezen. Zij beroepen zich tevens op een arrest van het Hof van Cassatie dat in een fiscale kwestie heeft geoordeeld dat een verwijzing naar de criteria in artikel 15 § 1 W. Venn. onvoldoende is om rekening te houden met consolidatieplicht zoals voorzien in artikel 15 § 5 W. Venn.¹⁵⁴ Deze auteurs nuanceren echter hun stelling, met name wanneer de geconsolideerde basis zou voortvloeien uit het in de WKF gehanteerde ondernemingsbegrip zelf (zoals in het mededingingsrecht waarbij naar de economische entiteit in het geheel wordt gekeken). Bijgevolg is volgens hun een wettelijke basis daarvoor vereist.

69. In de rechtsleer is er ook discussie omtrent de toetsing van de kwantitatieve en kwalitatieve criteria in de situatie waarbij een kredietovereenkomst wordt gesloten met *meerdere kredietnemers*. De auteur die hierboven van mening was dat rekening dient te worden gehouden met de consolidatieplicht, is hier van mening dat de verschillende kredietnemers als een “vereniging” dienen te worden beschouwd en dus een onderneming zijn onder het artikel I.1. 1° WER.¹⁵⁵ Dit impliceert dat alle kredietnemers samen de drempels niet mogen overschrijden. Andere auteurs zijn van mening dat de criteria per kredietnemer beoordeeld moeten worden.¹⁵⁶ Zij voegen hier aan toe dat problemen die er eventueel

¹⁵⁰ MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 8 en 19.

¹⁵¹ MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 8-9.

¹⁵² D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO's”, 10; Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO's”, 629.

¹⁵³ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 317.

¹⁵⁴ Cass. 25 oktober 2013, F. 12. 0191. F/1, www.cass.be.

¹⁵⁵ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO's”, 629.

¹⁵⁶ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 318.

zouden kunnen rijzen op vlak van vervroegde terugbetaling van krediet door de partijen contractueel opgevangen moet worden.

1.3 *Ratione materiae*

70. Artikel 2, 3° WER bepaalt dat WKF van toepassing is op *“elke overeenkomst waarbij een kredietgever een krediet verleent of toezegt aan een onderneming, in de vorm van een lening, of van elke andere gelijkaardige regeling, met uitsluiting van de kredietovereenkomsten die vallen onder de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet”*. Uit de memorie van toelichting blijkt dat de wet enkel de “financiële kredieten” beoogt.¹⁵⁷ Hieronder vallen de investeringskredieten, wentelkredieten en vaste voorschotten (straight loans).¹⁵⁸ Ook kaskredieten, overbruggingskredieten, corporate kredietkaarten en sommige tankkaartformules die voorzien in uitgestelde betaling vallen onder het toepassingsgebied.¹⁵⁹

71. In de definitie zijn uitdrukkelijk twee uitsluitingen voorzien waarop de WKF niet van toepassing is, namelijk het consumentenkrediet en het hypothecair krediet. Het is opmerkelijk dat er in de wet nogmaals naar de reeds opgegeven wetgeving wordt verwezen. Consumentenkrediet (hoofdstuk 1) en hypothecair krediet (hoofdstuk 2) zijn intussen opgenomen in Titel 4 van het Boek VII. WER.

72. Bovendien voorziet de memorie van toelichting nog een aantal uitsluitingen van het toepassingsgebied van de WKF, meer bepaald: intragroepsleningen, krediet verleend in de vorm van uitstel van betaling van facturen tussen ondernemingen onderling en factoring- en leasingactiviteiten.¹⁶⁰ In het antwoord op een parlementaire vraag, is verduidelijkt dat ook documentaire kredieten en verbinteniskrediet uitgesloten zijn van het toepassingsgebied.¹⁶¹ Bepaalde auteurs merken terecht op dat in tegenstelling tot de twee wettelijke uitsluitingen (zijnde het consumentenkrediet en het hypothecaire krediet) de andere uitsluitingen niet

¹⁵⁷ MvT, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/001, 7-8.

¹⁵⁸ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 628.

¹⁵⁹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 319.

¹⁶⁰ MvT, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/001, 8.

¹⁶¹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 319; Verslag namens de Commissie voor het bedrijfsleven, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/003, 5.

uitdrukkelijk in de wet worden vermeld, maar uit parlementaire stukken worden afgeleid.¹⁶² Hoewel ze de standpunt over bepaalde uitsluitingen (zijnde de betalingsuitstel en intragroepsleningen) kunnen bijtreden, zijn ze van mening dat door het feit dat de uitsluitingen niet uitdrukkelijk zijn bepaald in de wet, het niet uitgesloten is dat de rechtbanken deze (uitgesloten) kredietvormen toch als kredietovereenkomsten in de zin van WKF zullen beschouwen.

1.4 *Ratione temporis*

73. De WKF is op 10 januari 2014 gedeeltelijk in werking getreden (met uitzondering van artikelen 5, 6, 7, 8 en 11 die op 1 maart 2014 in werking zijn getreden) en is ondertussen geheel van toepassing.¹⁶³ Belangrijke opmerking hierbij is dat de WKF slechts van toepassing is op kredietovereenkomsten die vanaf de datum van inwerkingtreding gesloten zijn.¹⁶⁴ Er werd gesuggereerd (gezien de discussie die er was), om de bepalingen met betrekking tot de wederbeleggingsvergoeding zoals voorzien in het artikel 9 WKF, reeds op lopende kredietovereenkomsten toe te passen, maar daar werd niet op ingegaan.¹⁶⁵

1.5 *Ratione loci*

74. Artikel 3 WKF bepaalt dat voor het ruimtelijke toepassingsgebied de WKF van toepassing is op de kredietovereenkomst die met een onderneming met een maatschappelijke zetel of vestiging in de Europese Economische Ruimte (hierna: EER) wordt gesloten en op voorwaarde dat de kredietgever:

- 1) *“zijn commerciële of beroepsactiviteiten ontplooit in België;*
- 2) *of dergelijke activiteiten met ongeacht welke middelen richt op België of op verscheidende landen, met inbegrip van België, en de kredietovereenkomst onder die activiteiten in België valt”.*¹⁶⁶

¹⁶² D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 319.

¹⁶³ Art. 16, lid 3 WKF; Art. 2 KB 27 februari 2014 houdende uitvoering van de artikelen 10, § 1, tweede lid, en 16, derde lid, van de wet van 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen, BS 4 maart 2014.

¹⁶⁴ Art. 16, lid 1 WKF.

¹⁶⁵ Verslag namens de Commissie voor het bedrijfsleven, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/003, 15.

¹⁶⁶ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 12.

75. In de WKF wordt het begrip “vestiging” niet verder omschreven, maar bepaalde auteurs menen dat het overeenstemt met de definitie van vestiging in het Europees recht, met name het daadwerkelijk nastreven van een economische activiteit door een vaste vestiging voor een onbepaalde periode.¹⁶⁷

76. De voorwaarden (1 en 2) waaraan de kredietgever moet voldoen stemmen overeen met de bijzondere verwijzingsregels betreffende het toepasselijk recht voor de consumentenovereenkomsten zoals voorzien in Rome I Verordening.¹⁶⁸ Om een bescherming door de WKF te genieten is het duidelijk vereist dat de kredietgever een band moet hebben met België. Een buitenlands onderneming met een maatschappelijk zetel of vestiging in EER, die een kredietovereenkomst sluit met een kredietgever die in verschillende landen (waaronder België) gevestigd is, zal zich op de toepassing van de WKF kunnen beroepen voor zover de kredietovereenkomst valt onder de activiteiten die de kredietgever in België verricht.¹⁶⁹ Wanneer de kredietovereenkomst daarentegen in het buitenland wordt gesloten met een buitenlandse kredietgever die ook in België actief is, is WKF niet van toepassing. Een buitenlandse onderneming met een maatschappelijk zetel of vestiging in EER, die zich zelf richt tot een kredietgever die zijn commerciële of beroepsactiviteiten in België ontplooit, kan zich wel op de bescherming van WKF beroepen.¹⁷⁰ Ook een buitenlandse onderneming met een maatschappelijk zetel of vestiging in EER die de kredietovereenkomst sluit via de Belgische website van de kredietgever, kan zich op de toepassing van WKF beroepen.¹⁷¹

2. Hypothecaire kredieten

2.1 Inleiding

77. Tot 1 april 2015 was in België de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet (hierna: WHK) van toepassing.¹⁷² Bij de invoering van het Wetboek Economisch Recht (hierna: WER) werd vanaf 1 april 2015 in het Hoofdstuk 2, Titel 4 van het Boek VII “Betalings- en kredietdiensten” de WHK grotendeels opgenomen. De WHK is intussen

¹⁶⁷ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 320.

¹⁶⁸ Art. 6.1 Rome I Verord.

¹⁶⁹ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 12-13.

¹⁷⁰ MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 9.

¹⁷¹ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 12-13.

¹⁷² Wet 4 augustus 2002 op het hypothecair krediet, BS 19 augustus 2002.

opgeheven. Belangrijk opmerking hierbij is dat het luik hypothecair krediet zoals voorzien in het WER vooruit loopt op de richtlijn inzake woonkredieten (“*Mortgage Credit Directive*” of *MCD*¹⁷³) die tegen 21 maart 2016 omgezet moest worden.¹⁷⁴ Uit een recent verslag blijkt dat de Kamer op 14 april 2016 een wetsontwerp heeft goedgekeurd die de richtlijn inzake woonkredieten omzet naar het Belgisch recht.¹⁷⁵ In deze masterproef zal zowel de regeling zoals voorzien in de MCD alsook de nieuwe regeling zoals voorzien in het wetsontwerp (weliswaar de bepalingen die van belang zijn voor de vervroegde terugbetaling) worden besproken.

78. Aangenomen wordt dat de bepalingen betreffende het hypothecair krediet, zoals voorzien in WHK en het huidige WER, in eerste instantie tot doel hebben om de kredietnemer te beschermen.¹⁷⁶ Er zijn ook een aantal bepalingen die tot doel hebben de markt van hypothecaire kredieten te reguleren door het systeem van vrije mededinging te beperken.¹⁷⁷ In de rechtsleer wordt ervan uitgegaan dat de bepalingen een dwingend karakter hebben.¹⁷⁸

79. De *ratio legis* van de MCD is om voor hypothecaire kredieten een meer transparante, efficiënte en concurrerende interne markt te ontwikkelen met een hoog en gelijkwaardig niveau van consumentenbescherming.¹⁷⁹ Buiten de bepalingen betreffende de gestandaardiseerd Europees informatieblad (ESIS) en de berekening van de jaarlijkse

¹⁷³ J. VANNEROM en E. CASIER, “De bescherming van de consument in hypothecair krediet in Europees perspectief” in G. STRAETMANS en R. STEENNOT, *Wetboek Economisch Recht en de bescherming van de consument*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 257 (hierna: J. VANNEROM en E. CASIER, “De bescherming van de consument”).

¹⁷⁴ Richtl. Europees Parlement en de Raad 2014/17/EU, 4 februari 2014 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten met betrekking tot voor bewoning bestemde onroerende goederen en tot wijziging van de Richtlijnen 2008/48/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010, *Pb. L* 28 februari 2014, afl.60, 34; P. HEYMANS, “Boek VII van het Wetboek van economisch recht en de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet”, *T.App.* 2015, afl. 1, 17.

¹⁷⁵ Wetsontwerp 14 april 2016 houdende wijziging en invoeging van bepalingen inzake consumentenkrediet en hypothecair krediet in verschillende boeken van het Wetboek van economisch recht, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1685/001.

¹⁷⁶ J. RENS, “De wet op het hypothecair krediet”, *T.Not.* 1993, 2 (hierna: J. RENS, “De wet op het hypothecair krediet”); P. SOURBRON, “Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten” in G. SCHEPERS, D. MEULEMANS en H. COUSY, *De nieuwe wet op het hypothecair krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 61 (hierna: P. SOURBRON, “Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten”).

¹⁷⁷ P. SOURBRON, “Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten”, 61.

¹⁷⁸ P. SOURBRON, “Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten”, 61; J. RENS, “De wet op het hypothecair krediet”, 4.

¹⁷⁹ Overw. 1 tot 7 MCD; J. VANNEROM en E. CASIER, “De bescherming van de consument”, 258.

kostenpercentage (JKP) waarvoor de maximale harmonisatie geldt¹⁸⁰, geldt de minimale harmonisatie waardoor de lidstaten strengere regelen kunnen voorzien ter bescherming van de consument.¹⁸¹

80. In de WHK was het toepassingsgebied in de (oude) artikelen 1 en 2 WHK geregeld. In het WER is het toepassingsgebied voor zowel het hypothecair krediet als het consumentenkrediet voorzien in het artikel VII. 2 § 2 WER. Dit artikel dient in samenhang met het huidige artikel I. 9. 53° WER (definitie van “hypothecair krediet) gelezen te worden. Bij de bespreking zal duidelijk blijken dat het toepassingsgebied onder WHK en WER grotendeels hetzelfde is.

Ingevolge de omzetting van de MCD in het Belgisch recht wijzigt het toepassingsgebied van de hypothecaire kredieten in belangrijke mate.

81. Hierna volgt de uitgebreide bespreking van het toepassingsgebied zoals voorzien in de WHK/het Boek VII. WER en de belangrijke wijzigingen als gevolg van de omzetting van de MCD in Hoofdstuk 2, Titel 4 van het Boek VII. WER.

2.2 *Ratione personae*

82. Bij de bespreking van het toepassingsgebied *ratione personae* zijn de begrippen consument en kredietgever onontbeerlijk.

2.2.1 Consument (de kredietnemer)

83. De artikelen I. 9. 53° WER en VII. 2 § 2 WER voorzien dat het krediet wordt toegekend aan een consument die in België zijn gewone verblijfplaats heeft. Consument is *ieder natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die buiten zijn handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit vallen*.¹⁸² Ook de MCD voorziet diezelfde definitie.¹⁸³ Om te bepalen of een persoon al dan niet als een consument kan worden beschouwd, dient het bestemmingscriterium toegepast te worden. Het bestemmingscriterium dient dus in hoofde

¹⁸⁰ Art. 2 MCD.

¹⁸¹ J. GODDAER, E. TERRYEN en J. VANNEROM, “Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht” in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYEN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 481.

¹⁸² Art. I. 1. 2° WER.

¹⁸³ Overw. 12 MCD.

van de kredietnemer te worden beoordeeld.¹⁸⁴ Vroeger was het noodzakelijk dat het hypothecair krediet *uitsluitend* voor privédoeleinden afgesloten werd.¹⁸⁵ Volgens een recente arrest van het Hof van Cassatie is er sprake van “consumentenkredietovereenkomst” als het krediet *hoofdzakelijk* voor privédoeleinden wordt afgesloten.¹⁸⁶ Dit zou tot het gevolg hebben dat ook gemengde kredieten (zijnde de kredieten die worden aangegaan voor zowel privé- als professionele doeleinden) onder het toepassingsgebied vallen. Het is evenwel belangrijk om te vermelden dat het Hof in dit arrest zich heeft uitgesproken over het consumentenbegrip zoals voorzien in de (intussen opgeheven) WCK. Hierbij kan dan de vraag rijzen of dit arrest nog waarde heeft na de invoering van Boek VII. WER (*infra* nr. 104). Met betrekking tot gemengde kredietovereenkomsten voorziet de overweging 12 MCD het volgende: “*bij gemengde overeenkomsten, waar een overeenkomst wordt gesloten voor doeleinden die deels binnen en deels buiten de handels-, bedrijfs- of beroepsactiviteit van de persoon liggen en het handels-, bedrijfs- of beroepsoogmerk zo beperkt is dat het binnen de globale context van de overeenkomst niet overheerst, dient die persoon echter ook als consument te worden aangemerkt*”. Volgens de MCD zouden bijgevolg de gemengde kredietovereenkomsten ook onder het toepassingsgebied vallen. Desondanks blijven in praktijk discussies mogelijk over de vraag of de gemengde kredieten al dan niet onder het toepassingsgebied vallen.

84. Wanneer het krediet aan een rechtspersoon of vereniging wordt toegestaan, is het Boek VII. WER bijgevolg niet van toepassing.¹⁸⁷

2.2.2 Kredietgever

85. Onder het WHK waren bepaalde bepalingen (d.i. privaatrechtelijke bepalingen) van toepassing op elke kredietgever (dus ook op een niet-professionele kredietgever), terwijl de administratieve bepalingen enkel van toepassing waren op de professionele kredietgevers. Het WER brengt hier een wijziging aan waarbij voortaan vereist is dat de kredietgever handelt in kader van *een professionele activiteit*.¹⁸⁸ Krachtens het artikel VII. 2 § 2 WER dient

¹⁸⁴ P. SOURBRON, “Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten”, 22.

¹⁸⁵ J. RENS, “De wet op het hypothecair krediet”, 3.

¹⁸⁶ Cass. 17 oktober 2014, *Bank Fin.R.* 2014, afl. 6, 324, noot R. STEENNOT.

¹⁸⁷ J. RENS, “De wet op het hypothecair krediet”, 3.

¹⁸⁸ Art. I. 9. 34° WER: “*De kredietgever is elke natuurlijke persoon of elke rechtspersoon die in het raam van zijn handels- of beroepsactiviteiten een krediet toestaat*”.

de kredietgever in België gevestigd te zijn of indien in een andere land gevestigd, dan moet de kredietgever de activiteit in België ontplooiën of richten (*infra* nr. 95 ev.).

2.3 *Ratione materiae*

2.3.1 Onder WHK en WER

86. Krachtens de (oude) artikelen 1 en 2 WHK was de WHK van toepassing op : 1) elke hypothecair krediet (lening of kredietopening), 2) bestemd voor het financieren van het verwerven of behouden van onroerende zakelijke rechten, 3) toegekend aan een natuurlijke persoon en 4) door de kredietgever met een zetel in België.¹⁸⁹

Het huidige artikel I.9. 53° WER bepaalt dat het hypothecair krediet een krediet is dat dient voor de *financiering van het verwerven of het behouden van onroerende zakelijke rechten*. Het betreft met andere woorden kredietovereenkomsten met een onroerende bestemming en een hypothecaire zekerheid. Dit was ook het geval onder de WHK. De bestemming van het krediet wordt op het ogenblik van de sluiten van de kredietovereenkomst beoordeeld.¹⁹⁰

87. Krachten het artikel I.9. 53° WER en het oude artikel 2 WHK dienen als hypothecair krediet aangemerkt te worden:¹⁹¹

- a) Het rechtstreekse hypothecair krediet: dit is een krediet dat wordt gewaarborgd door een hypotheek of een voorrecht op een onroerende goed. Ook de borg of zekerheidssteller wiens onroerende goed in hypotheek wordt gegeven valt hier onder. Het hypothecair krediet kan bestaan uit een lening of een kredietopening.¹⁹²
- b) Het afgeleid hypothecair krediet: dit is de in pandgeving van een schuldvordering die wordt gewaarborgd door een hypotheek of een voorrecht op een onroerend goed.
- c) Het hypothecair krediet dat voortvloeit uit een indeplaatsstelling van een derde persoon in de rechten van de schuldeiser die bevoorrecht is op een onroerend goed.
- d) Het hypothecair mandaat, hierbij wordt het krediet verleend waarbij de kredietgever zich het recht voorbehoudt om hypothecaire waarborg te eisen op ogenblik dat hij

¹⁸⁹ J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 2.

¹⁹⁰ P. SOURBRON, "Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten", 23.

¹⁹¹ P. SOURBRON, "Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten", 27-28.

¹⁹² J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 2; P. SOURBRON, "Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten", 28.

het nodig acht en de hypotheekbelofte, waarbij de kredietnemer zich verbindt om op een latere ogenblik hypotheek te nemen.

- e) Een garantiekrediet of borgtochtkrediet, waarbij een derde als garant of borg voor de kredietnemer optreedt en waarbij aan deze derde een hypothecair waarborg wordt toegekend op het onroerend goed van de kredietnemer.

88. Artikel VII.3 WER voorziet een aantal uitzondering waarop het Boek VII. WER niet van toepassing is. In deze masterproef zullen de uitzonderingen niet worden besproken.

2.3.2 Onder richtlijn Woonkrediet

89. De nieuwe richtlijn, de MCD, zorgt voor een uitbreiding van het toepassingsgebied. Het artikel 3(1) MCD bepaalt dat het MCD van toepassing is op:

“a) kredietovereenkomsten die gewaarborgd worden door een hypotheek of door een in lidstaat gebruikelijke andere vergelijkbare zekerheid op voor bewoning bestemde onroerende goederen, of gewaarborgd worden door een recht op voor bewoning bestemde onroerende goederen; en

b) kredietovereenkomsten voor het verkrijgen of het behouden van eigendomsrechten betreffende grond of een bestaand of gepland gebouw.”

90. De klassieke hypothecaire kredieten zoals voorzien in WER en WHK vallen ook onder het toepassingsgebied van MCD.¹⁹³

91. Na de omzetting van MCD in het Hoofdstuk 2, Titel 4 van het Boek VII ziet het toepassingsgebied als volgt uit:

Krachtens het nieuw artikel I.9. 53/3° WER is het hypothecaire krediet *een krediet dat zowel een hypothecair krediet met een roerende als een onroerende bestemming kan uitmaken.*

Het nieuw artikel I.9. 53/1°, lid 1 WER bepaalt wat onder hypothecaire krediet met een onroerende bestemming verstaan kan worden, namelijk: *“de kredietovereenkomst gewaarborgd door een recht op voor bewoning bestemde onroerende goederen of een hypothecaire zekerheid die bestemd is voor de financiering van het verwerven of behouden*

¹⁹³ J. VANNEROM en E. CASIER, “De bescherming van de consument”, 261.

van onroerende zakelijke rechten en de ermee verband houdende kosten en belastingen, of de herfinanciering van een dergelijke kredietovereenkomst”.

In artikel I.9. 53/1°, lid 2 WER worden twee gevallen vermeld die eveneens als een hypothecair krediet met een onroerende bestemming worden beschouwd, namelijk:

a) *de kredietovereenkomst niet gewaarborgd door een hypothecaire zekerheid bestemd voor de financiering van het verwerven of behouden van onroerende zakelijke rechten, met uitzondering van de renovatie van een onroerend goed;*

b) *de kredietovereenkomst bestemd voor het verwerven of behouden van een binnenvaartuig zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van de wet van 26 maart 2012 betreffende de teboekstelling van binnenvaartuigen andere dan binnenschepen als bedoeld in artikel 271 van Boek II van het Wetboek van Koophandel.*

Het nieuw artikel I.9. 53/2° WER bepaalt wat onder hypothecaire krediet met een roerende bestemming verstaan kan worden, namelijk: *“de kredietovereenkomst gewaarborgd door een recht op voor bewoning bestemde onroerende goederen of een hypothecaire zekerheid die niet bestemd is voor de financiering van het verwerven of behouden van onroerende zakelijke rechten en de ermee verband houdende kosten en belastingen, of de herfinanciering van een dergelijke kredietovereenkomst”.*

92. Met andere woorden: Hoofdstuk 2, Titel 4 van het Boek VII. WER zal vanaf de inwerkingtreding van de omgezette bepalingen ook van toepassing zijn op twee nieuwe categorieën hypothecaire kredieten:

2.3.2.1 Hypothecaire kredieten met een roerende bestemming en een hypothecaire zekerheid

Tot op heden werden deze kredieten beschouwd als *consumentenkredieten sensu stricto*. Omwille van de hypothecaire zekerheid zullen deze kredieten voortaan als *hypothecaire kredieten* worden beschouwd.¹⁹⁴ Bijvoorbeeld een hergroeperingskrediet van meerdere consumentenkredieten waarop een hypotheek wordt gevestigd, zal voortaan als hypothecair krediet worden beschouwd. De verschuiving van consumentenkredieten naar hypothecaire

¹⁹⁴ J. VANNEROM en E. CASIER, “De bescherming van de consument”, 262.

kredieten zal wellicht tot gevolg hebben dat de consumentenbeschermende bepalingen (waaronder het maximale jaarlijkse kostenpercentage) behouden blijven.¹⁹⁵

2.3.2.2 Hypothecaire kredieten met een onroerende bestemming en zonder een hypothecaire zekerheid

In de rechtsleer wordt binnen deze categorie een onderscheid gemaakt tussen renovatiekredieten en andere kredieten met een louter onroerende bestemming.¹⁹⁶

Bij de *renovatiekredieten* leidt de Europese regelgeving tot een complexiteit. Vooreerst dient te worden vermeld dat renovatiekredieten in ruime zin begrepen moeten worden. Het omvat niet enkel grote verbouwingswerken, maar ook kleinere werken die onderdeel zijn van de woning zoals het vernieuwen van de verwarming. Wanneer naar de definitie onder MCD wordt gekeken waar de kredietovereenkomsten voor het behoud van een onroerende goed als hypothecaire krediet worden beschouwd, dan zouden de renovatiekredieten er ook onder vallen. Overeenkomstig het artikel 2bis van de richtlijn Consumentenkrediet¹⁹⁷ is een renovatiekrediet zonder hypothecaire zekerheid een consumentenkrediet en dit ongeacht de omvang van het kredietbedrag. De Europese wetgever heeft aan de richtlijn Consumentenkrediet die een *lex generalis* is, in tegenstelling tot MCD die een *lex specialis* is, voorrang gegeven.¹⁹⁸ Bijgevolg vallen de renovatiekredieten onder het toepassingsgebied van de consumentenkredieten.

Andere kredieten met een louter onroerende bestemming die niet dienen voor renovatie en waarbij geen hypothecaire zekerheid wordt gevestigd, vallen onder het toepassingsgebied van de MCD.¹⁹⁹ Het betalen van een voorschotbedrag op de aankoop van een woning valt bijvoorbeeld onder het toepassingsgebied van de MCD.

¹⁹⁵ J. VANNEROM en E. CASIER, "De bescherming van de consument", 262.

¹⁹⁶ *Ibid*, 263.

¹⁹⁷ Zie hierover meer onder "Consumentenkrediet" (*infra* nr. 100).

¹⁹⁸ J. VANNEROM en E. CASIER, "De bescherming van de consument", 263.

¹⁹⁹ *Ibid*, 263-264.

2.4 *Ratione temporis*

93. Het Boek VII. WER betreffende de betalings- en kredietdiensten is bij wet van 19 april 2014 ingevoerd.²⁰⁰ In dit boek is onder meer de oude WHK grotendeels opgenomen. De inwerkingtreding van het Boek VII is bij KB van 19 april 2014 geregeld.²⁰¹ De meeste bepalingen betreffende het kredietrecht, waaronder het hypothecair krediet, zijn op 1 april 2014 in werking getreden.²⁰²

94. Zoals reeds vermeld, moest ten laatste tegen 21 maart 2016 de nieuwe richtlijn inzake woonkredieten omgezet worden in het Hoofdstuk 2, Titel 4 van het Boek VII. WER. De omzetting is echter gebeurd bij een (latere) wetsontwerp die op 14 april 2016 is goedgekeurd in de Kamer en de Koning ter bekrachtiging is voorgelegd. De aangepaste regeling in het Boek VII. WER zal op 1 december 2016 in werking treden.²⁰³

2.5 *Ratione loci*

95. Het artikel VII. 2 § 2 WER voorziet als criterium voor het ruimtelijk toepassingsgebied dat de kredietnemer/consument in België *een gewone verblijfplaats* moet hebben. De nieuwe richtlijn MCD vereist geen wijziging van deze bepaling.²⁰⁴ Het criterium van gewone verblijfplaats zal gelden op voorwaarde dat de kredietgever:

1° zijn commerciële of beroepsactiviteiten ontplooit in België, of

²⁰⁰ Wet 19 april 2014 houdende invoeging van boek VII "Betalings- en kredietdiensten" in het Wetboek van economisch recht, houdende invoeging van de definities eigen aan boek VII en van de straffen voor de inbreuken op boek VII, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht en houdende diverse andere bepalingen, *BS* 28 mei 2014.

²⁰¹ KB 19 april 2014 tot bepaling van de inwerkingtreding van de wet van 19 april 2014 houdende invoeging van boek VII "Betalings- en kredietdiensten" in het Wetboek van economisch recht, houdende invoeging van de definities eigen aan boek VII en van de straffen voor de inbreuken op boek VII, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht en houdende diverse andere bepalingen, en van de wet van 19 april 2014 tot organisatie van de verhaalmiddelen tegen sommige beslissingen van de FSMA genomen met toepassing van boek VII of van boek XV van het Wetboek van economisch recht, en tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, *BS* 28 mei 2014.

²⁰² Art. 2, 1° KB van 19 april 2014; J. VANNEROM, "Boek VII. Betalings- en kredietdiensten. 'Something old, something new'." in B. KEIRSBILCK en E. TERRY, *Het wetboek van economisch recht : van nu en straks?*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 2015, 225.

²⁰³ Art. 45 Wetsontwerp 14 april 2016 houdende wijziging en invoeging van bepalingen inzake consumentenkrediet en hypothecair krediet in verschillende boeken van het Wetboek van economisch recht, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1685/001.

²⁰⁴ J. VANNEROM en E. CASIER, "De bescherming van de consument", 260.

2° dergelijke activiteiten met ongeacht welke middelen richt op België of op verscheidene landen, met inbegrip van België, en de overeenkomst onder die activiteiten valt.

96. Het criterium voor het ruimtelijk toepassingsgebied is een toepassing van het artikel 6 Rome I Verordening dat het toepasselijk recht bepaalt voor “consumentenovereenkomsten”. Dit is een bijzondere verwijzingsregel. Indien aan de voorwaarden van de bijzondere verwijzingsregel niet voldaan is, zijn de klassieke verwijzingsregels uit de artikelen 3 en 4 Rome I Verordeningen van toepassing.

97. Opdat de consument zich op de bijzondere verwijzingsregels kan beroepen, is het dus vereist dat de consument een gewone verblijfplaats heeft in België. Het is een feitelijk criterium, bijgevolg is het niet vereist dat de consument in België gedomicilieerd is.²⁰⁵

98. De kredietgever dient in België de activiteit te ontplooien ofwel de activiteit naar België te richten met ongeacht welke middelen. Een kredietgever ontplooit zijn activiteit in België hetzij wanneer hij in België gevestigd is hetzij wanneer hij diensten aanbiedt via een in België gevestigd bijkantoor.²⁰⁶ Om te bepalen wanneer de kredietgever de activiteit naar België richt, moet volgens het Hof van Justitie gekeken worden of de kredietgever vóór het sluiten van de overeenkomst de wil heeft gehad om de overeenkomst te sluiten met de consument.²⁰⁷ De wil kan zowel expliciet als impliciet geuit worden. Bovendien moet de kredietovereenkomst binnen de activiteit van de kredietgever vallen die hij in het land van de consument ontplooit of naar dat land richt.²⁰⁸

99. Het hogervermelde geldt slechts voor zover de partijen geen rechtskeuze hebben gemaakt.²⁰⁹ Indien de partijen een recht kiezen, dan is dat recht van toepassing op de overeenkomst. Aan de rechtskeuze is echter een beperking toegevoegd, met name het mag er niet toe leiden dat de consument de bescherming verliest welke hij geniet op grond van

²⁰⁵ R. STEENNOT, “Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet” in *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen Intersentia, 2012, 28.

²⁰⁶ A. LOPEZ- TARRUELLA MARTINEZ, “International consumer contracts in the new Rome I Regulation: how much does the regulation change?”, *REDC* 2007-2008, 354.

²⁰⁷ HvJ 7 december 2010, nr. C-585/08 en nr. C-144/09, ECLI:EU:C:2010:740, *Pammer/ Schlüter* (nr. C-585/08) en *Alpenhof/ Heller*(nr. C-144/09); R. STEENNOT, “Hof van Justitie verduidelijkt toepassingsvoorwaarden bijzondere IPR-regelen consumentenovereenkomsten”, *Tijdschrift@IPR.be* 2011, afl. 1, 157.

²⁰⁸ A. LOPEZ- TARRUELLA MARTINEZ, “International consumer contracts in the new Rome I Regulation: how much does the regulation change?”, *REDC* 2007-2008, 354.

²⁰⁹ Art. VII. 2 § 3 WER.

dwingende bepalingen volgens het toepasselijk recht (bij gebreke van rechtskeuze). Deze beperking is bijzonder consumentvriendelijk. De consument kan immers de bescherming zoals voorzien in de dwingende bepalingen uit eigen recht niet verliezen en bovendien kan hij zich op regels uit gekozen rechtsstelsel beroepen voor zover het bijkomende bescherming biedt aan de consument.²¹⁰

3. Consumentenkrediet

3.1 Inleiding

100. Sinds 1991 beschikken wij over wetgeving betreffende het consumentenkrediet.²¹¹ Om de regeling inzake consumentenkrediet echter te harmoniseren in de lidstaten en de concurrentievervalsing te vermijden, werd op 16 januari 2008 de richtlijn Consumentenkrediet²¹² (*Consumer Credit Directive of CCD*) aangenomen die er voor zorgde dat in 2010 de nieuwe Wet Consumentenkrediet (hierna: de WCK) in werking is getreden.²¹³ In 2015 bij de invoering van Wetboek Economisch Recht werd in het Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII “Betaling- en kredietdiensten” de WCK grotendeels opgenomen.

101. Bij de bespreking van het toepassingsgebied van het consumentenkrediet (net zoals bij hypothecair krediet) dient het artikel VII. 2 § 2 WER in samenhang met het artikel I.9. 54° WER (definitie van “consumentenkrediet”) gelezen te worden.

3.2 *Ratione personae*

102. Bij de bespreking van het toepassingsgebied *ratione personae* dient bij drie begrippen stilgestaan te worden: consument, kredietgever en kredietbemiddelaar.

103. Voor het begrip *kredietgever* kan naar de hierboven besproken definitie onder het toepassingsgebied van het hypothecair krediet verwezen worden (*supra* nr. 85).

104. Voor het begrip *consument* kan eveneens verwezen worden naar de besproken definitie onder het toepassingsgebied van het hypothecair krediet (*supra* nr. 83), maar hier

²¹⁰ R. STEENNOT, “Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet” in *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen Intersentia, 2012, 28.

²¹¹ Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, BS 9 juli 1991 (hierna: “Oude WCK”).

²¹² Richtl. Europees Parlement en de Raad 2008/48/EG, 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad, Pb. L 22 mei 2008, afl. 207, 14.

²¹³ Wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, BS 21 juni 2010.

zal wat langer stilgestaan worden bij het reeds vernoemd arrest van Hof van Cassatie inzake gemengde kredietovereenkomst in kader van het consumentenkrediet.²¹⁴ Het Hof heeft in dit arrest geoordeeld dat de gemengde kredieten onder het toepassingsgebied van de (toenmalige) wet Consumentenkrediet vallen, voor zover ze aangegaan zijn voor *hoofdzakelijk* privédoeleinden. De vraag die rijst is of het standpunt van het Hof ook geldt na de invoering van Boek VII. WER. Uit de analyse van de definitie van consument in het artikel I. 1, 2° WER kan gesteld worden dat in geval van gemengde kredieten de kredietnemer geen consument is aangezien het krediet deels voor professionele doeleinden dient (de definitie vereist immers dat de natuurlijke persoon “buiten” de beroepsactiviteit handelt). Uit de analyse van de voorbereidende werken blijkt echter dat de wetgever een ruimere invulling wou geven aan het begrip consument.²¹⁵ Bijgevolg zou een natuurlijk persoon die hoofdzakelijk handelt voor privédoeleinden als consument worden beschouwd. Het is belangrijk om voor ogen te houden dat de voorbereidende werken de rechter niet binden zodat het af te wachten valt in welke richting de rechtspraak zal gaan. Professor STEENNOT verdedigt in de bij dit arrest horende noot dat het handelen voor hoofdzakelijk privédoeleinden moet volstaan om de bescherming te genieten en dat louter deels handelen voor professionele doeleinden niet zou mogen leiden tot de uitsluiting van deze bescherming.²¹⁶

105. Sommige kredietovereenkomsten worden met de tussenkomst van een *kredietbemiddelaar* gesloten.²¹⁷ Een kredietbemiddelaar kan een kredietovereenkomst aan consument voorstellen/aanbieden, bijstand verlenen bij de voorbereiding van het sluiten van een kredietovereenkomst en kan zelfs in naam van de kredietgever de kredietovereenkomst sluiten. Er zijn twee soorten kredietbemiddelaars:

- 1) *Verbonden agent*: d.i. een kredietbemiddelaar die handelt voor rekening van en onder de volle en onvoorwaardelijke verantwoordelijkheid van één KG of meerdere kredietgevers die behoren tot eenzelfde groep.²¹⁸

²¹⁴ Cass. 17 oktober 2014, *DAOR* 2015, nr. 115, 78.

²¹⁵ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende invoeging van titel 1 "Algemene definities" in boek I "Definities" van het Wetboek van economisch recht, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53-2836/001, 6.

²¹⁶ R. STEENNOT, "Gemengde kredietovereenkomsten kunnen onder wet consumentenkrediet ressorteren" (noot onder Cass. 17 oktober 2014), *Bank Fin.R.* 2014, afl. 6, 326.

²¹⁷ Art. I.9. 35° WER.

²¹⁸ Art. I.9. 36° WER.

- 2) *Kredietmakelaar*: d.i. een kredietbemiddelaar, met uitsluiting van een verbonden agent, een subagent of een agent in een nevenfunctie, die zijn bemiddelingsactiviteiten uitoefent buiten elke exclusieve agentuurovereenkomst of elke andere juridische verbintenis die hem verplicht zijn hele productie of een bepaald deel ervan te plaatsen bij een of meerdere kredietgevers²¹⁹

3.3 *Ratione materiae*

106. Het huidige artikel I.9. 54° WER bepaalt dat onder het consumentenkrediet wordt verstaan “een krediet dat, ongeacht de benaming of de vorm, wordt verstrekt aan een consument en dat geen hypothecair krediet uitmaakt”. Om te weten wanneer er sprake is van een consumentenkrediet zal enerzijds nagegaan moeten worden of het krediet aan een consument wordt vertrekt en anderzijds mag het geen hypothecair krediet zijn. In de WCK was een andere definitie voor kredietovereenkomsten voorzien in het artikel 1, 4° WCK. De wet was namelijk van toepassing op elke overeenkomst waarbij een kredietgever een krediet verleent of toezegt aan een consument, in de vorm van uitstel van betaling, van lening of van elke andere gelijkaardige betalingsregeling, gesloten met een consument. De nieuwe definitie zoals voorzien in WER lijkt een ruimere invulling te hebben.

107. In het artikel VII. 3 § 2 en §3 WER zijn gehele en gedeeltelijke uitsluitingen voorzien die het toepassingsgebied beperken. In deze masterproef zal op deze uitzonderingen niet ingaan worden.

3.4 *Ratione temporis*

108. Voor de bespreking van *ratione temporis* verwijs ik naar de hierboven besproken *ratione temporis* onder het toepassingsgebied van hypothecaire kredieten betreffende de inwerkingtreding van het Boek VII. WER (*supra* nr. 93).

3.5 *Ratione loci*

109. Aangezien het artikel VII.2 § 2 WER het toepassingsgebied van zowel hypothecaire kredieten als consumentenkredieten regelt, kan voor de bespreking van *ratione loci* ook naar

²¹⁹ Art. I.9. 37° WER.

de hierboven besproken *ratione loci* onder het toepassingsgebied van hypothecaire kredieten verwezen worden (*supra* nr. 95 ev.).

110. Hierna volgt de bespreking van de verschillende regelingen betreffende de vervroegde terugbetaling naar gelang het soort krediet.

IV. Vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten

1. Inleiding

111. Zoals in de inleiding werd vermeld, worden met commerciële kredieten de kredieten bedoeld die niet-gereguleerd zijn door de wetgever, waardoor op het gemeen recht teruggevallen moet worden. Bij de bespreking van het toepassingsgebied van de commerciële kredieten is al duidelijk gebleken dat de leemte in wetgeving tot veel discussies heeft geleid waarvan bepaalde nog steeds niet uitgeklaard zijn. Desondanks heb ik onder het toepassingsgebied getracht om een beeld te schetsen van de gevallen die volgens de huidige stand van zaken in de rechtsleer en de rechtspraak als commerciële kredieten worden beschouwd. In dit deel zal worden besproken in welke gevallen er recht is om geheel of gedeeltelijk het (commercieel) krediet terug te betalen, welke vergoeding(en) daarbij verschuldigd is/zijn en de eventuele matigingsmogelijkheid van bovenmatige vergoeding(en).

2. Recht op gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling

2.1 Gemeen recht

112. Bij gebreke aan specifieke reglementering dient er naar het gemeen recht gekeken te worden om te bepalen of er al dan niet het recht bestaat om het commercieel krediet vervroegd terug te betalen.²²⁰

113. Wanneer de overeenkomsten onder tijdsbepaling worden gesloten, is het van belang om na te gaan in wiens voordeel de tijdsbepaling bedongen is. Het is immers de persoon in wiens voordeel de tijdsbepaling is aangegaan die over het recht beschikt tot vervroegde terugbetaling over te gaan.²²¹ Hierbij is artikel 1187 BW bepalend. Krachtens dit artikel wordt de tijdsbepaling vermoed te zijn bedongen ten voordele van de schuldenaar, tenzij uit het beding of uit de omstandigheden blijkt dat zij ook ten voordele van de schuldeiser is bedongen.

²²⁰ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 252; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 192-193.

²²¹ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 522.

114. Wat de commerciële kredieten betreft, wordt in het rechtsleer het onderscheid gemaakt tussen verbruiklening en lening op interest (d.i. een verbruiklening tegen een prijs).

2.1.1 Verbruiklening

115. Een verbruiklening is een eenzijdige overeenkomst met een contractueel bepaalde duur, waarbij dus een tijdsbepaling bedongen is.²²² Bij de toepassing van het artikel 1187 BW impliceert het dat de tijdsbepaling steeds wordt geacht in het voordeel van de ontlenaar (d.i. de schuldenaar) bedongen te zijn, tenzij uit het beding of uit de omstandigheden blijkt dat zij ook ten voordele van de schuldeiser is bedongen. De tijdsbepaling is immers voorzien zodat de ontlenaar de terugbetaling kan spreiden in de tijd.²²³ Dit impliceert dat de ontlenaar in principe wel vervroegd kan terugbetalen, aangezien de tijdsbepaling in zijn voordeel bedongen is.²²⁴ Voor de uitlener bepaalt het artikel 1899 BW uitdrukkelijk dat de uitlener de geleende zaken niet kan terugvorderen voordat de overeengekomen tijd verstreken is. De uitlener kan de terugbetaling dus niet vervroegd opeisen.

2.1.2 Lening op interest

116. Een lening op interest is een verbruiklening tegen een prijs.²²⁵ Hierbij is de situatie geheel anders aangezien interest verschuldigd is die als een geldbelegging kan worden beschouwd die gedurende de overeengekomen termijn rente zal opbrengen. In dat geval gaan de rechtspraak en rechtsleer ervan uit dat de tijdsbepaling niet enkel ten voordele van de kredietnemer (de schuldenaar) bedongen is, die gedurende de overeengekomen termijn verzekerd is van een contractueel vastgestelde interestvoet, maar tevens ten voordele van de kredietgever (de schuldeiser) die kan verwachten dat de interestbetaling geschiedt voor de overeengekomen duur.²²⁶ Volgens TROCH zou, indien de kredietnemer vervroegd het nog verschuldigd saldo zou terugbetalen, dit een gedeeltelijke betaling impliceren aangezien de kredietgever recht had op interest voor de overeengekomen termijn.²²⁷ Op basis van het

²²² Art. 1905 ev. BW; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 252; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

²²³ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

²²⁴ H. DE PAGE en R. DEKKERS, *Traité élémentaire de droit civil belge*, V, Brussel, Bruylant, 1957, 151, nr. 151, 2°, b.

²²⁵ Art. 1905 BW; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

²²⁶ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypotheckair krediet", 523.

²²⁷ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 253.

artikel 1244, lid 1 BW kan de kredietnemer de kredietgever niet verplichten om een gedeeltelijke betaling van de schuld te aanvaarden. Derhalve kan de kredietgever zich tegen een dergelijke betaling verzetten.²²⁸ Bovendien bevat het artikel 1907bis BW, dat een forfaitaire grens op de wederbeleggingsvergoeding bij lening op intrest bepaalt, geen impliciet recht op een vervroegde terugbetaling.²²⁹ Dit heeft tot het gevolg dat aan de kredietnemer in principe niet toegestaan is om de lening geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen, ongeacht of er al dan niet een contractueel beding voorzien is die de vervroegde terugbetaling verbiedt.²³⁰ Onder voorbehoud van rechtsmisbruik door de kredietgever²³¹, heeft de kredietgever het recht om zich tegen een gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling te verzetten indien hij het nadelig acht.²³² Er is sprake van rechtsmisbruik wanneer er een volstrekt onevenwicht zou ontstaan tussen het nadeel dat de kredietgever lijdt als gevolg van de vervroegde terugbetaling en het nadeel dat de kredietnemer lijdt bij voortzetting van het krediet.²³³

117. Zoals reeds vermeld, worden de commerciële kredieten gebruikelijk onder de vorm van kredietopening toegestaan. Het lijkt van belang om voor ogen te houden dat de regeling zoals deze geldt voor de lening op interest niet zondermeer op elke vorm van kredietopening van toepassing is.

2.2 Wilsautonomie

118. De regeling zoals voorzien in het artikel 1186 BW is echter van suppletief recht zodat het beginsel van wilsautonomie geldt en derhalve contactueel afgeweken kan worden van deze regeling.²³⁴ Partijen kunnen bijgevolg uitdrukkelijk bedingen dat een gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling mogelijk is en de voorwaarden (bijvoorbeeld mits de

²²⁸ Brussel 11 april 2000, *Lacomble/Fortis Bank*, onuitg. aangehaald door K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 253.

²²⁹ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 980.

²³⁰ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 523.

²³¹ C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement", 507-508.

²³² D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 523.

²³³ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 253; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

²³⁴ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 194.

betaling van een wederbeleggingsvergoeding of een *funding-loss* vergoeding) daarbij bepalen.²³⁵

2.3 Bijzondere gevallen

119. Het bovenstaande geldt voor de vrijwillige vervoegde terugbetaling. Er zijn echter een aantal bijzondere gevallen waarbij de vraag rijst of er daarvoor al dan niet het recht bestaat om het krediet vervroegd terug te betalen.

2.3.1 *Gedwongen vervroegde terugbetaling*

120. In geval van vervroegde ontbinding van de kredietovereenkomst door de kredietgever wegens een wanprestatie van de kredietnemer die een gedwongen vervroegde terugbetaling van het krediet tot gevolg heeft, dient een onderscheid te worden gemaakt naargelang een uitdrukkelijk ontbindend beding werd opgenomen in de kredietovereenkomst of niet.²³⁶

2.3.1.1 Geen uitdrukkelijk ontbindend beding

121. Wanneer geen uitdrukkelijk ontbindend beding is voorzien in de kredietovereenkomst kan gebruik worden gemaakt van het artikel 1184 BW. Krachtens deze bepaling is in alle wederkerige overeenkomsten en dus ook in de kredietovereenkomsten een stilzwijgend ontbindend beding begrepen.²³⁷ De zogenaamde gerechtelijke ontbinding wegens wanprestatie van de kredietnemer. De kredietgever heeft dan de keuze om al dan niet naar de rechter te stappen en de ontbinding van de kredietovereenkomst te vorderen.²³⁸ Hierbij bestaat de onzekerheid dat de rechter de ontbinding weigert, waardoor de meeste overeenkomsten voorzien in een uitdrukkelijke ontbindend beding.²³⁹

²³⁵ Brussel 11 april 2000, *Lacomble/Fortis Bank*, onuitg. en Kh. Kortrijk 24 oktober 2001, A.R. 3883/2000, *Fortis Bank/N.V. Leie & Schelde*, onuitg. aangehaald door K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 254; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 980; J. CATTARUZZA, "Le crédit bancaire", 40, nr. 380.

²³⁶ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 261-262.

²³⁷ *Ibid*, 261.

²³⁸ S. STIJNS, "De beëindiging van de kredietovereenkomst: macht en onmacht van de (kort geding)-rechter", *TBH* 1996, 119-120, nr. 22.

²³⁹ *Ibid*, 121, nr. 23.

2.3.1.2 Uitdrukkelijk ontbindend beding

122. Een uitdrukkelijk ontbindend beding biedt de kredietgever de mogelijkheid om de kredietovereenkomst eenzijdig te beëindigen wanneer de kredietnemer een wanprestatie begaat.²⁴⁰ Het is voor de kredietgever een mogelijkheid en geen verplichting om de ontbinding in te roepen.²⁴¹ Ook de kredietnemer kan de kredietgever niet verplichten om de ontbinding in te roepen.²⁴²

2.3.2 *Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen*

123. Hoewel ervan uitgaan wordt dat voor een (toegelaten) vervroegde terugbetaling een uitdrukkelijk beding vereist is, lijkt het zelfs mogelijk dat de toelating pas achteraf door de kredietgever wordt gegeven. In de rechtspraak en de rechtsleer neemt men doorgaans aan dat de kredietgever kan afwijken van het initieel verbod in de kredietovereenkomst om het krediet vervroegd terug te betalen en hij kan hieraan alle voorwaarden (onder andere het tijdstip van de terugbetaling, de verschuldigde vergoeding enz.) koppelen, dit onder voorbehoud van rechtsmisbruik.²⁴³ Een kredietgever die het recht had om een vervroegde terugbetaling te weigeren, heeft *a fortiori* ook het recht de vervroegde terugbetaling toe te staan mits de betaling van een vergoeding.²⁴⁴

124. Indien de kredietnemer akkoord is om de (hoge) vergoeding te betalen dan zal de kredietovereenkomst gewijzigd worden door het gezamenlijk akkoord van de partijen.²⁴⁵

²⁴⁰ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262.

²⁴¹ S. STIJNS, "De beëindiging van de kredietovereenkomst: macht en onmacht van de (kort geding)-rechter", *TBH* 1996, 124, nr. 25.

²⁴² S. STIJNS, *De gerechtelijke en de buitengerechtelijke ontbinding van overeenkomsten*, Antwerpen, Maklu, 1994, 497, nr. 361.

²⁴³ Brussel 11 april 2000, *Lacomble/Fortis Bank*, onuitg. opgenomen in J. CATTARUZZA, "La révision", 343-344; Kh. Kortrijk 24 oktober 2001, A.R. 3883/2000, *Fortis Bank/N.V. Leie & Schelde*, onuitg. aangehaald door K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 254; Antwerpen 2 oktober 2003, *TBH* 2005, afl. 2, 174, noot J.-P. BUYLE en M. DELIERNEUX; Gent 9 april 2003, *RW* 2005-06, afl. 25, 978, noot L. VAN DEN STEEN; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 980; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 529-530; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 204; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 326.

²⁴⁴ Brussel 11 april 2000, *Lacomble/Fortis Bank*, onuitg. en Kh. Kortrijk 24 oktober 2001, A.R. 3883/2000, onuitg. aangehaald door L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 980.

²⁴⁵ BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 529.

Indien de kredietgever en kredietnemer geen akkoord bereiken omtrent de voorwaarden om het krediet vervroegd terug te betalen, dan geldt het initieel verbod nog steeds.²⁴⁶

2.3.3 *Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht*

125. In deze situatie beschikt de kredietnemer noch op grond van de kredietovereenkomst, noch op grond van de wet over het recht om het krediet vervroegd terug te betalen, maar toch gaat de kredietnemer over tot vervroegde terugbetaling van het krediet. De kredietnemer kan hierbij het krediet vervroegd terugbetalen door het saldo te storten op de centralisatierekening en geen betalingen te verrichten op de vervaltermijnen, maar in dat geval begaat de kredietnemer een wanprestatie aangezien hij noch op grond van de kredietovereenkomst noch op grond van de wet het recht heeft om vervroegd terug te betalen.²⁴⁷

3. Verschuldigde vergoeding(en)

3.1 *Funding-loss* vergoeding

126. Het beginsel van wilsautonomie brengt in principe met zich mee dat de partijen vrij contractueel kunnen bepalen welke vergoeding verschuldigd is opdat de kredietgever zou instemmen met de vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten van bepaalde duur.²⁴⁸ Dit heeft tot gevolg dat de kredietgever op ogenblik van de vervroegde terugbetaling zijn werkelijk geleden schade zal moeten aantonen wat in praktijk niet zo evident blijkt te zijn. Om aan deze bewijslast te ontsnappen, hebben de kredietgevers (banken) vaak contractueel een forfaitaire vergoeding voorzien (zijnde een wederbeleggingsvergoeding).²⁴⁹ Deze forfaitaire vergoeding bestond aanvankelijk in het betalen van een vergoeding van een aantal maanden interest, berekend op het kapitaalsaldo op het ogenblik van vervroegde terugbetaling.²⁵⁰ Vaak kwam dat overeen met zes maanden interest zoals in het artikel 1907bis BW (d.i. plafond voor de wederbeleggingsvergoeding

²⁴⁶ M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 204-205.

²⁴⁷ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 530.

²⁴⁸ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 254.

²⁴⁹ J. CATTARUZZA, "Le crédit bancaire", 41, nr. 400.

²⁵⁰ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 308.

voor lening op interest) voorzien. Vanaf de tweede helft van de jaren 90' werd het verlies dat door de banken geleden werd bij een vervroegde terugbetaling becijferd aan de hand van objectieve parameters. Deze werkwijze kwam als inspiratie van de Londense Loan Market Association (de "LMA"). Zoals reeds vermeld, wordt in de praktijk voor de vervroegde terugbetaling van niet-gereguleerde commerciële kredieten van bepaalde duur de term *funding-loss vergoeding* gebruikt. De *funding-loss* vergoeding wordt voortaan als volgt berekend: het verschil tussen de inkomens die het vervroegde terugbetaalde kapitaal had geregenereerd indien het krediet niet vervroegd terugbetaald zou geweest zijn en de inkomsten die het vervroegd terugbetaald kapitaal bij wederbelegging op interbankenmarkt oplevert.²⁵¹ Belangrijk hierbij is dat de vergoeding niet buitensporig mag zijn en een zuiver vergoedend karakter moet hebben.²⁵² Met andere woorden mag de vergoeding niet meer bedragen dan de door de kredietgever daadwerkelijk geleden schade als gevolg van de vervroegde terugbetaling.

127. Het is van belang om voor ogen te houden dat deze regeling enkel geldt voor de commerciële kredieten met bepaalde duur die niet onder het toepassingsgebied van het artikel 1907bis BW vallen. Derhalve is het mogelijk dat deze *funding-loss* vergoeding hoger is dan het plafond voor de wederbeleggingsvergoeding voor de lening op interest zoals voorzien in het artikel 1907bis BW.

128. Zoals reeds vermeld, wordt er bij *kredietopeningen* het onderscheid gemaakt tussen het investeringskrediet en het revolving-krediet.

Bij een *revolving-krediet* wordt er in de rechtspraak en rechtsleer van uitgegaan dat wanneer de opgenomen bedragen worden terugbetaald, het gaat om uitvoering van de kredietovereenkomst en niet om een vervroegde terugbetaling.²⁵³ Derhalve is geen *funding-loss* vergoeding verschuldigd.

Over het *investeringskrediet* was er daarentegen geen eensgezindheid in de rechtspraak en rechtsleer. Zoals reeds besproken, bestond de discussie erin of het artikel 1907bis BW al dan niet van toepassing is op het investeringskrediet. Volgens de huidige stand van zaken, naar

²⁵¹ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 308.

²⁵² K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 256.

²⁵³ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 527; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement", 509-511.

aanleiding van de uitspraak van het Hof van Cassatie, wordt ervan uitgegaan dat het artikel 1907bis BW beperkt blijft tot de lening op intrest (*supra* nr. 24). Het is echter niet uitgesloten dat deze vorm van kredietopening wordt geherkwalificeerd in een lening op interest wanneer het kenmerken vertoont van een lening op intrest. Als ervan wordt uitgegaan dat deze vorm van kredietopening kenmerken van de lening op interest aanneemt waardoor artikel 1907bis BW toch van toepassing is, dan zou maximaal zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding verschuldigd zijn. Als er echter van wordt uitgegaan dat artikel 1907bis BW niet van toepassing is, dan kan er in principe krachtens het beginsel van wilsautonomie een *funding-loss* vergoeding voorzien worden (weliswaar kan de vergoeding hoger zijn dan zes maanden interest).

3.2 Wederbeleggingsvergoeding in het artikel 1907bis BW

129. Voor de lening op interest heeft de wetgever de wilsautonomie van de partijen beperkt door een plafond te voorzien voor de wederbeleggingsvergoeding. Het artikel 1907bis BW voorziet in een plafond van zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding bij een gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van een lening op interest. De zes maanden interest wordt op de terugbetaalde som aan de conventionele interestvoet berekend.²⁵⁴ Deze regeling geldt voor wat betreft een lening op interest. Zoals onder het toepassingsgebied van het artikel 1907bis BW reeds werd besproken heerst in de rechtspraak en rechtsleer de discussie of artikel 1907bis BW toegepast kan worden in andere gevallen dan enkel de lening op interest. Deze discussies zijn in bepaalde gevallen nog steeds niet uitgeklaard.

3.3 Bijzondere gevallen

130. Hierna zullen een aantal bijzondere gevallen besproken worden waarbij bepaalde vergoeding(en) verschuldigd is/zijn.

²⁵⁴ Art. 1907bis BW; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 980; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 76.

3.3.1 Gedwongen vervroegde terugbetaling

131. De verschuldigde vergoeding in geval van gedwongen vervroegde terugbetaling door de kredietgever zal afhangen naargelang er al dan niet een uitdrukkelijk ontbindend beding is voorzien in de kredietovereenkomst.

132. Indien *geen uitdrukkelijk ontbindend beding* voorzien is in de kredietovereenkomst, zal de rechter vervolgens over de ontbinding oordelen en eventueel een bijkomende schadevergoeding toekennen.²⁵⁵ De rechter beschikt bijgevolg over een volledige appreciatiebevoegdheid om al dan niet een schadevergoeding toe te kennen.

133. Indien *een uitdrukkelijk ontbindend beding* voorzien is in de kredietovereenkomst, is het mogelijk om een schadevergoeding te voorzien voor het geval dat de kredietovereenkomst wordt ontbonden wegens wanprestatie.²⁵⁶ De bedongen vergoeding is een *funding-loss* vergoeding die in geval van gedwongen vervroegde terugbetaling van een commerciële krediet van bepaalde duur verschuldigd is.²⁵⁷ De *funding-loss* vergoeding bij een gedwongen vervroegde terugbetaling kan als een schadebeding gekwalificeerd worden, in tegenstelling tot de *funding-loss* vergoeding die bij een vrijwillige vervroegde terugbetaling verschuldigd is.²⁵⁸

134. Het gevolg van de ontbinding is dat de kredietnemer het ontleend bedrag, de intresten (verschuldigd tot de dag voor de ontbinding²⁵⁹) en voor zover een *funding-loss* vergoeding werd bedongen, verschuldigd is op de dag van de ontbinding.²⁶⁰ Bij vertraging in betaling van de sommen zijn moratoire interesten verschuldigd aan de wettelijke interestvoet²⁶¹, behoudens bij conventionele afwijking tegen een hogere interestvoet.²⁶²

²⁵⁵ S. STIJNS, "De beëindiging van de kredietovereenkomst: macht en onmacht van de (kort geding)-rechter", *TBH* 1996, 119-120, nr. 22.

²⁵⁶ S. STIJNS, *De gerechtelijke en de buitengerechtelijke ontbinding van overeenkomsten*, Antwerpen, Maklu, 1994, 490, nr. 357.

²⁵⁷ J. CATTARUZZA, "Le crédit bancaire", 41; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262.

²⁵⁸ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 75.

²⁵⁹ P. FORIERS en A. DELWAIDE, "La sanction des manquements de l'emprunteur : les montants dus en cas d'inexécution du contrat" in A.-D. BOONE, Y. POULLET en A. LEFEBVRE, *Le crédit à la consommation*, Brussel, Jeune barreau, 1997, 142, nr. 7.

²⁶⁰ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262-263.

²⁶¹ P. FORIERS en A. DELWAIDE, "La sanction des manquements de l'emprunteur : les montants dus en cas d'inexécution du contrat" in A.-D. BOONE, Y. POULLET en A. LEFEBVRE, *Le crédit à la consommation*, Brussel, Jeune barreau, 1997, 142, nr. 7.

3.3.2 Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen

135. De meerderheid in de rechtspraak en rechtsleer gaat ervan uit dat, wanneer een kredietovereenkomst initieel een verbod om het krediet vervroegd terug te betalen voorziet waarvan de kredietgever achteraf afwijkt, hij daaraan bepaalde modaliteiten kan verbinden.²⁶³ Veelal zal de kredietgever daaraan het betalen van een *funding-loss* vergoeding koppelen. *Qui peut le plus peut le moins*: de kredietgever die bereid is om af te wijken van het initieel verbod kan zijn toestemming afhankelijk stellen van een *funding-loss* vergoeding (dit onder voorbehoud van rechtsmisbruik).²⁶⁴ Er bestaat echter oude rechtspraak die van mening is dat de kredietgever geen aanspraak kan maken op een *funding-loss* vergoeding omdat hij door de uitsluiting van het recht op vervroegde terugbetaling in de kredietovereenkomst geacht wordt afstand te hebben gedaan van het recht op *funding-loss* vergoeding.²⁶⁵ Dit standpunt kan niet bijgetreden worden. De vergoeding dient immers om het verlies van de kredietgever te dekken die hij als gevolg van de vervroegde terugbetaling lijdt. Bijgevolg heeft een kredietgever die afstand doet van het verbod om het krediet vervroegd terug te betalen het recht op een *funding-loss* vergoeding. De vergoeding dient niet als een tegenprestatie voor de afwijking van het initieel verbod.²⁶⁶ Een kredietnemer die een dergelijke vergoeding niet wenst te betalen, heeft nog steeds de mogelijkheid om niet tot de vervroegde terugbetaling over te gaan.²⁶⁷

3.3.3 Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht

136. Zoals reeds besproken, begaat de kredietnemer in deze situatie een wanprestatie wanneer hij overgaat tot vervroegde terugbetaling van het krediet. Om te weten op welke vergoeding de kredietgever aanspraak kan maken, zal nagegaan moeten worden of er al dan

²⁶² K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 263.

²⁶³ Gent 9 april 2003, *RW* 2005-06, afl. 25, 978, noot L. VAN DEN STEEN; Antwerpen 2 oktober 2003, *TBH* 2005, afl. 2, 174, noot J.-P. BUYLE en M. DELIERNEUX; Brussel 11 april 2000, *Lacomble/Fortis Bank*, opgenomen in J. CATTARUZZA, "La révision", 344; Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 630, noot C. BIQUET-MATHIEU; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 326-327; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 529.

²⁶⁴ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 327.

²⁶⁵ Brussel 25 juni 1986, *RW* 1987-88, 477.

²⁶⁶ Brussel 25 november 2009, *Bank Fin. R* 2014, afl. 1-2, 43, noot M. WEINBERGER.

²⁶⁷ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 529.

niet een schadebeding is opgenomen in de kredietovereenkomst die een wanprestatie sanctioneert.

137. Indien *geen schadebeding* opgenomen is in de kredietovereenkomst, zal de kredietgever zijn schade en het bedrag ervan moeten bewijzen voor de rechter.²⁶⁸ De rechter beschikt over een volledige appreciatiebevoegdheid.

138. Indien daarentegen wel een schadevergoeding is opgenomen in de kredietovereenkomst, dan wordt het gekwalificeerd als *een schadebeding*.²⁶⁹

4. Bijkomende kosten

139. Zoals reeds besproken, maakt de kredietgever een aanspraak op hetzij een wederbeleggingsvergoeding hetzij een *funding-loss* vergoeding in geval van vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten van bepaalde duur. De vraag rijst echter of de kredietgever ook bijkomende kosten aan de kredietnemer kan aanrekenen? Er wordt ervan uitgegaan dat er enkel een afzonderlijke kost aangerekend kan worden indien de vervroegde terugbetaling gepaard gaat met de doorhaling van een inschrijving van een hypotheek of een pand op de handelszaak.²⁷⁰ Derhalve zouden geen andere bijkomende kosten kunnen worden aangerekend.

5. Matigingsmogelijkheid van de vergoeding(en)

140. In het bovenstaande werd besproken in welke gevallen de kredietnemer en/of de kredietgever het recht heeft/hebben om het krediet vervroegd terug te betalen/eisen en welke vergoeding(en) daarbij verschuldigd is/zijn. De vraag die hierbij rijst is, over welke beschermingsmechanismen de kredietnemer beschikt wanneer de kredietgever bovenmatige vergoedingen aanreket? Hierna volgt een bespreking van de matigingsmogelijkheden naargelang de soort vergoedingen.

²⁶⁸ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 530; L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”, 980.

²⁶⁹ Ibid, 530-531.

²⁷⁰ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 317, voetnoot 38.

5.1 Matigingsmogelijkheid van de *funding-loss* vergoeding

5.1.1 Matiging op basis van het artikel 1231 § 1 BW

141. Bij de *funding-loss* vergoeding werd reeds besproken dat de partijen in principe vrij zijn om in de kredietovereenkomst het bedrag te bepalen. De bepaling gebeurt veelal aan de hand van objectieve parameters. Impliceert dit dat de kredietgever in geval van vrijwillige vervroegde terugbetaling van het krediet eender welke bedrag kan aanrekenen of bestaan er toch beschermingsmaatregelen voor de kredietnemer? Het artikel 1231 § 1 BW voorziet de mogelijkheid voor een rechter om de kennelijk overdreven schadebedingen te matigen.²⁷¹ Dit artikel is echter enkel op een schadebeding (d.i. een uitdrukkelijk beding die een vergoeding voorziet voor het geval van foutieve niet-uitvoering van de verbintenis) van toepassing.²⁷² Volgens het Hof van Cassatie dient de rechter te matigen tot het bedrag van de potentiële schade en dus niet de werkelijke schade.²⁷³ De potentiële schade is de schade die partijen hadden kunnen voorzien op het ogenblik van de contractsluiting voor het geval één van de partijen de overeenkomst niet zou uitvoeren.²⁷⁴

142. De meerderheid in de rechtspraak en rechtsleer is van mening dat een *funding-loss* vergoeding, die bij een vrijwillige vervroegde terugbetaling verschuldigd is, niet gematigd kan worden op basis van het artikel 1231 § 1 BW.²⁷⁵ De *funding-loss* vergoeding wordt immers betaald als tegenprestatie voor de toegelaten vervroegde terugbetaling van het

²⁷¹ Art. 1231 § 1 BW: "De rechter kan, ambtshalve of op verzoek van de schuldenaar, de straf die bestaat in het betalen van een bepaalde geldsom verminderen, wanneer die som kennelijk het bedrag te boven gaat dat de partijen konden vaststellen om de schade wegens de niet-uitvoering van de overeenkomst te vergoeden."

²⁷² Cass. 22 oktober 1999, AR C.98.0134.F, RW 2001-02, afl. 40, 1502; Cass. 6 september 2002, AR C.00.0150.N, TBBR 2002, afl. 2, 106; M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 202.

²⁷³ Cass. 22 oktober 2004, AR C.03.0088.N, RABG 2005, afl. 7, 647, noot J. BAECK en RW 2005-06, afl. 12, 460, noot D. MERTENS; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement anticipé", 56.

²⁷⁴ J. BAECK, "De potentiële schade als maatstaf voor de matiging van overdreven schadebedingen" (noot Cass. 22 oktober 2004), RABG 2005, afl. 7, 653; O. VANDEN BERGHE, "Bedingen en schadevergoeding: strafbedingen, opzegbedingen en exoneratiebedingen" in S. STIJNS, I. CLAEYS, O. VANDEN BERGHE en I. SAMOY, *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2004, 48 (hierna: O. VANDEN BERGHE, "Bedingen en schadevergoeding"); D. VAN DRIESSCHE, "Rechtmatige schadebedingen: geen ontkomen aan?" (noot onder Vred. Torhout 21 december 2004), TBBR 2008, afl. 1, 34 (hierna: D. VAN DRIESSCHE, "Rechtmatige schadebedingen").

²⁷⁵ Kh. Kortrijk 24 oktober 2001, A.R. 3883/2000, *Fortis Bank/ N.V. Leie & Schelde*, onuitg. aangehaald door K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262; Rb. Mechelen 18 november 2008, A.R. nr. 08/44/A, *KBC Bank/BVBA Happy Animals/Daman Petra/Maes/Dirk*, onuitg. aangehaald door D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 331; Cass. 22 oktober 1999, AR C.98.0134.F, RW 2001-02, afl. 40, 1502; Cass. 6 september 2002, AR C.00.0150.N, TBBR 2002, afl. 2, 106; J. CATTARUZZA, "La révision", 330 en 334; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262.

krediet (meer bepaald voor de schade die uit de vervroegde terugbetaling voortvloeit) en kan niet als een schadevergoeding worden beschouwd aangezien er geen sprake is van wanprestatie.²⁷⁶ Anders is de situatie bij een gedwongen vervroegde terugbetaling of wanneer de kredietnemer ondanks het verbod en zonder toestemming van de kredietgever toch overgaat tot vervroegde terugbetaling, want dan is er immers sprake van wanprestatie (*infra* nr. 152 ev. en nr. 159).²⁷⁷

143. Deze situatie waarbij de kredietnemer contractueel de mogelijkheid krijgt om het krediet vervroegd terug te betalen (zijnde de vrijwillige vervroegde terugbetaling), kan worden beschouwd als een *opzegbeding*.²⁷⁸ Bij een opzegbeding krijgt de partij immers de mogelijkheid om het contract eenzijdig te beëindigen (weliswaar zonder dat er sprake is van wanprestatie) mits de betaling van een opzegvergoeding als tegenprestatie.²⁷⁹ Deze opzegvergoeding kan evenmin gematigd worden op basis van het artikel 1231 § 1 BW.²⁸⁰

144. D. VERHAEGEN en D. PURNAL zijn echter van mening dat de *funding-loss* vergoeding (of de actuariële wederbeleggingsvergoeding) wel de toets van het artikel 1231 § 1 BW zou doorstaan.²⁸¹ Zij menen dat een matiging van de *funding-loss* vergoeding dient te gebeuren indien de overeengekomen wederbeleggingsvergoeding “kennelijk” (“onbetwistbaar en zonder enige twijfel”²⁸²) overdreven is.²⁸³ De rechter die over een marginale toetsingsbevoegdheid beschikt, dient hierbij een vergelijking te maken tussen het bedrag van de *funding-loss* vergoeding en het bedrag van de potentiële schade, waarbij de vergoeding niet kennelijk hoger mag zijn dan de potentiële schade. Aspecten welke de rechter voor ogen moet houden bij het bepalen van de potentiële schade zijn de volgende: de *funding-loss* vergoeding wordt op basis van objectieve rentevoeten berekend (het is niet unilateraal) (1), op ogenblik van de vervroegde terugbetaling geschiedt de herbelegging van

²⁷⁶ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 331.

²⁷⁷ L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”, 981.

²⁷⁸ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 332.

²⁷⁹ H. SCHELHAAS, “Opzegbeding versus strafbeding” (noot onder Bergen 22 oktober 2003), *TBBR* 2005, afl. 2, 103; O. VANDEN BERGHE, “Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW betreffende overdreven strafbedingen: een kritische analyse”, *TBBR* 2004, afl. 2, 65 en 70 (hierna: O. VANDEN BERGHE, “Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW”).

²⁸⁰ Cass. 22 oktober 1999, AR C.98.0134.F, *RW* 2001-02, afl. 40, 1502; Cass. 6 september 2002, AR C.00.0150.N, *TBBR* 2002, afl. 2, 106 en *RW* 2004-05, afl. 8, 300; O. VANDEN BERGHE, “Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW”, 72.

²⁸¹ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 333-342; O. VANDEN BERGHE, “Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW”, 74.

²⁸² B. WYLLEMAN, “Nieuwe wetgeving inzake strafbedingen en moratoire interest”, *AJT* 1998-99, 704.

²⁸³ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten”, 334-335.

het kapitaal aan tarieven die gelden op de interbankenmarkt (2) en er dient een aanrekening te gebeuren van de administratieve kosten en contentieuxkosten (zijnde de invorderingskosten) indien die niet in rekening zijn gebracht in de *funding-loss* vergoeding (3).²⁸⁴ Louter het feit dat er geen daadwerkelijke schade werd geleden, is niet voldoende om te spreken van een ongeoorloofde vergoeding.²⁸⁵ Er is slechts sprake van een onrechtmatige vergoeding indien de vergoeding van de potentiële schade door geen enkel redelijk persoon zo hoog zou worden gesteld op ogenblik van de contractsluiting.²⁸⁶

145. Sommige auteurs pleiten er voor dat elk beding dat vergoedend is van aard en vaststelt wat verschuldigd is bij niet-uitvoering van de verbintenis, onderworpen kan worden aan de matiging door de rechter.²⁸⁷ Dit heeft te maken met het feit dat het onderscheid tussen schadebedingen en wederbeleggingsvergoedingen in de praktijk moeilijk te maken is.²⁸⁸ In beide gevallen wordt de overeenkomst beëindigd nog vooraleer de verbintenis volledig uitgevoerd is en bovendien betreffen beide bedingen een contractuele opgelegde schadevergoeding. Een wederbeleggingsvergoeding heeft immers subsidiair tot doel de schade van de schuldeiser (kredietgever) te vergoeden.²⁸⁹ Daarom wordt er gepleit om de regeling zoals die geldt voor de schadebedingen niet enkel toe te passen in het geval van wanprestatie, maar ook op de bedingen die een tegenprestatie voorzien voor een recht tot eenzijdige beëindiging van de overeenkomst, op voorwaarde dat het indemnitare karakter van een dergelijk bedingen bewezen kan worden.²⁹⁰ Andere auteurs menen dat een wederbeleggingsvergoeding moeilijk als een schadebeding gekwalificeerd kan worden, aangezien de kredietnemer geen wanprestatie begaat wanneer hij gebruik maakt van het recht om het krediet vervroegd terug te betalen (dus bij een vrijwillige vervroegde terugbetaling).²⁹¹

²⁸⁴ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 336-342.

²⁸⁵ D. VAN DRIESSCHE, "Rechtmatige schadebedingen", 34.

²⁸⁶ D. VAN DRIESSCHE, "Rechtmatige schadebedingen", 35; S. STIJNS, "Contractualisering van sancties in het privaatrecht, inzonderheid bij contractuele wanprestatie", *RW* 2001-2002, afl. 34, 1272.

²⁸⁷ K. VANDERSCHOT, "De sanctionering van ongeoorloofde schadebedingen" (noot onder Rb. Hasselt 12 oktober 2002), *TBBR* 2003, afl. 9, 639-641; O. VANDEN BERGHE, "Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW", 79; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 982.

²⁸⁸ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981-982.

²⁸⁹ E. WYMEERSCH, "Strafbedingen o.m. inzake enkele kredietovereenkomsten" in E. KRINGS, *Liber Amicorum prof. em. E. Krings*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 926.

²⁹⁰ O. VANDEN BERGHE, "Bedingen en schadevergoedingen", 58-63, nr.27-30.

²⁹¹ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 75.

5.1.2 Matiging op basis van andere rechtsfiguren

146. De matiging op basis van het artikel 1231 § 1 BW lijkt momenteel niet aan orde volgens de meerderheid in rechtspraak en rechtsleer. De vraag die rijst is of de kredietnemer beroep kan doen op de artikel 6, 1131 en 1133 BW (strijdigheid met de openbare orde of de goede zeden) om een kennelijk bovenmatig *funding-loss* vergoeding nietig te laten verklaren.

147. Het Hof van Cassatie heeft zich in 2002 over uitgesproken dat op een strafbeding die kennelijk hoger was dan de potentiële schade, enkel de sanctie van matiging en niet de nietigverklaring toegepast kan worden.²⁹² De rechter heeft dus geen keuze. Bepaalde auteurs in rechtsleer zijn echter van mening dat de nietigheid wel toegepast kan worden indien het gaat om zuiver strafbedingen (louter punitieve functie).²⁹³ D. VERHAEGEN en D. PURNAL menen dat ookal zou deze stelling gevolgd worden, dan nog zou dit niet tot gevolg hebben dat de nietigheid op een *funding-loss* vergoeding toegepast kan worden aangezien deze vergoeding een vergoedende rol heeft en niet als een zuiver strafbeding kan worden beschouwd.²⁹⁴ VANDEN BERGHE meent dat de toepassing van het artikel 6 BW op opzegbedingen (en dus ook op een *funding-loss* vergoeding) niet uitgesloten is, doch eerder uitzonderlijk lijkt.²⁹⁵ Het gevolg hiervan zou de absolute nietigheid van het beding zijn.²⁹⁶

148. Een andere rechtsfiguur is het *verbod op rechtsmisbruik*. In de rechtsleer wordt er van uitgegaan dat een wederbeleggingsvergoeding of een *funding-loss* vergoeding die in principe geldig is, gematigd kan worden door de rechter op basis van het verbod op rechtsmisbruik, wanneer de kredietgever zijn recht *in concreto* disproportioneel uitoefent.²⁹⁷ Er is sprake van rechtsmisbruik wanneer de uitoefening van het subjectief recht

²⁹² Cass. (1e k.) 6 december 2002, AR C.00.0176.N, *RABG* 2003, afl. 12, 645, noot J. BAECK en *RW* 2003-04, afl. 18, 703, noot A. GOEGEBUER.

²⁹³ I. SAMOY en K. VANDERSCHOT, "Nietigheid van ongeoorloofde schadebedingen in het gemene recht: welles nietes..." (noot onder Antwerpen 20 september 2004), *RW* 2006-07, afl. 19, 798-799; K. VANDERSCHOT, "De sanctionering van ongeoorloofde schadebedingen" (noot onder Rb. Hasselt 12 oktober 2002), *TBBR* 2003, afl. 9, 638.

²⁹⁴ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 343.

²⁹⁵ O. VANDEN BERGHE, "Bedingen en schadevergoedingen", 63; O. VANDEN BERGHE, "Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW", 71.

²⁹⁶ O. VANDEN BERGHE, "Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW", 71-72.

²⁹⁷ D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 76; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 515; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 344-345.

(bijvoorbeeld aanrekening van een *funding-loss* vergoeding) niet gebeurt zoals een voorzichtig en bedachtzame persoon het recht zou uitoefenen.²⁹⁸ Het gaat onder meer om gevallen waarbij beroep wordt gedaan op recht zonder een wettig belang of uitsluitend om de andere contractspartij schade toe te brengen. Om te bepalen of er al dan niet sprake is van rechtsmisbruik, wordt er rekening gehouden met het tijdstip waarop de kredietgever beroep doet op het schadebeding.²⁹⁹ Volgens D. VERHAEGEN en D. PURNAL kan dit in geval van *funding-loss* vergoeding tot een onwettig belang leiden aangezien in dat geval de kredietgever bij de bepaling van de vergoeding rekening dient te houden met het tijdstip van de terugbetaling.³⁰⁰ Zij menen dat dit element bezwaarlijk kan worden weerhouden. Het beroep op rechtsmisbruik dient dan ook als uitzonderlijk te worden beschouwd, aangezien de toetsing door de rechter een marginale toetsing is.³⁰¹

5.2 Matigingsmogelijkheid van de wederbeleggingsvergoeding in het artikel 1907bis BW

149. Zoals reeds besproken voorziet het artikel 1907bis BW een begrenzing van zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding voor een lening op interest. Het artikel wordt geacht van dwingend recht te zijn en niet van openbare orde.³⁰² Aangezien het artikel van dwingend recht is, kan er contractueel niet van afgeweken worden.³⁰³ Met andere woorden: in gevallen waarop het artikel 1907bis BW van toepassing is, kan contractueel geen hogere wederbeleggingsvergoeding voorzien worden dan zes maanden interest.

150. In de rechtsspraak en rechtsleer is er onenigheid over de sanctie wanneer het artikel 1907bis BW wordt miskend. Bepaalde rechtsleer en rechtsspraak gaan ervan uit dat wanneer de limiet van zes maanden interest wordt overschreden dit aanleiding geeft tot relatieve

²⁹⁸ M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 205.

²⁹⁹ M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 206; O. VANDEN BERGHE, "Bedingen en schadevergoeding", 63.

³⁰⁰ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 344-345.

³⁰¹ O. VANDEN BERGHE, "Bedingen en schadevergoedingen", 63.

³⁰² Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 632, noot C. BIQUET-MATHIEU; C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis", 634; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 257 en 259; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 524.

³⁰³ Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 632, noot C. BIQUET-MATHIEU; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 257; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement anticipé", 56.

nietigheid van het beding.³⁰⁴ Andere auteurs zijn echter van mening dat bij de overschrijding van de limiet de wederbeleggingsvergoeding enkel gematigd kan worden tot zes maanden interest.³⁰⁵ De kredietovereenkomst wordt niet vernietigd, alsook het beding. Deze auteurs menen dat aangezien het artikel 1907bis BW niet van openbare orde is, de rechter niet ambtshalve kan matigen en derhalve zou de beschermde persoon (de kredietnemer) het artikel 1907bis BW zelf moeten opwerpen.³⁰⁶ Deze stelling kan geenszins bijgetreden worden. Het Hof van Cassatie stelt immers dat een feitenrechter de verweermiddelen waarvan de toepassing vereist is door de feiten waarop de partijen zich specifiek beroepen ter ondersteuning van hun aanspraken, niet alleen ambtshalve mag opwerpen, maar hij zelfs een verplichting heeft om deze ambtshalve op te werpen met eerbiediging van het recht van verdediging.³⁰⁷ Professor STEENNOT is van mening dat elk regel van consumentenbescherming die wordt geschonden, ambtshalve door de rechter opgeworpen kan worden zonder onderscheid te maken tussen regel van openbare orde of louter dwingend recht.³⁰⁸

151. Indien ervan uitgegaan wordt dat de sanctie de relatieve nietigheid van het beding is, dan kan de nietigheid door de beschermde partij (de kredietnemer) worden bevestigd, aangezien het een regel van dwingend recht betreft.³⁰⁹ Aanvankelijk stelde de rechtspraak, meer bepaald het vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, dat de bevestiging (weliswaar stilzwijgend) afgeleid kon worden uit het feit dat de kredietnemer de wederbeleggingsvergoeding die zes maanden interest duidelijk te boven gaat betaald heeft

³⁰⁴ Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 632, noot C. BIQUET-MATHIEU; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 205; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 77; C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis", 634; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 524; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981.

³⁰⁵ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 328; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 259; H. DE PAGE en R. DEKKERS, *Traité élémentaire de droit civil belge*, V, Brussel, Bruylant, 1957, 175.

³⁰⁶ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 259; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 328.

³⁰⁷ Cass. (1e k.) 14 april 2005, AR C.03.0148.F, *Arr.Cass.* 2005, afl. 4, 868; Luik (20e k.) 10 maart 2006, *JT* 2006, afl. 6220, 247; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 80.

³⁰⁸ R. STEENNOT, "Sanctionering van inbreuken op het consumentenrecht: de zoektocht naar een rechtvaardige oplossing" in F. EVERS, P. LEFRANC, A. BLOCH, E. BREWAEYS, F. FLEERACKERS, R. FOQUÉ, A. HEYVAERT, B. HUBEAU, H. LAMON, K. RAES, G. ROMMEL, B. SCHOENAERTS, R. STEENNOT, J. STEVENS, F. VAN DUN, W. VAN GERVEN, M. VERRYCKEN en H. VUYE, *Kiezen tussen recht en rechtvaardigheid*, Brugge, Die Keure, 2009, 147.

³⁰⁹ Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 630, noot C. BIQUET-MATHIEU.

zonder voorbehoud, terwijl hij wist dat die zes maanden interest te boven gaat.³¹⁰ Op deze uitspraak werd kritiek gegeven door professor BIQUET-MATHIEU. Zij is van mening dat de verzaking aan de bescherming van het artikel 1907bis BW enkel mogelijk is nadat de vervroegde terugbetaling voltooid is en niet door betaling op zich.³¹¹ Bovendien meent zij dat louter het feit dat de kredietnemer weet dat de gevraagde wederbeleggingsvergoeding meer dan zes maanden interest bedraagt niet voldoende is om te besluiten dat de kredietnemer met kennis van zaken handelt. Het is volgens haar vereist dat de kredietnemer op de hoogte is van het bestaan van het artikel 1907bis BW en de bescherming ervan.

Latere rechtspraak stelt dat de verzaking aan de bescherming die door het artikel 1907bis BW wordt geboden slechts mogelijk is vanaf het ogenblik waarop de bescherming haar volledige, door de wetgever gewilde uitwerking heeft gehad en geen reden van bestaan meer heeft.³¹² De bescherming geboden door het artikel 1907bis BW, gelet op haar doel, is noodzakelijk en verantwoord gedurende de volledige looptijd van de lening tot aan de volledige terugbetaling ervan. Met andere woorden: deze recente rechtspraak volgt de mening van professor BIQUET-MATHIEU. Deze stelling kan bijgetreden worden omdat het een beter bescherming biedt aan de kredietnemer. Bovendien is het conform de *ratio legis* van het artikel 1907bis BW. Over de tweede stelling van professor BIQUET-MATHIEU, met name dat de kredietnemer op hoogte dient te zijn van het bestaan van het artikel 1907bis BW en de bescherming ervan, kan in de rechtspraak geen bevestiging gevonden worden.

5.3 Bijzondere gevallen

5.3.1 *Gedwongen vervroegde terugbetaling*

152. In de situatie waarbij de kredietnemer een wanprestatie begaat (bijvoorbeeld indien hij zich niet aan de bedongen terugbetalingstermijnen houdt), vordert de kredietgever het ontleend kapitaal vervroegd terug. In de praktijk blijkt dat een beding dat de potentiële schade begroot, geen forfaitaire bedrag vaststelt doch de *funding-loss* vergoeding als criterium neemt en de begroting van schade laat afhangen van elementen die zich op

³¹⁰ Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 630, noot C. BIQUET-MATHIEU.

³¹¹ C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis", 634.

³¹² Brussel (9^e k.) 8 februari 2013, nr. 2007/AR/1031, *DAOR* 2013, afl. 107, 308.

ogenblik van schade voordoen.³¹³ Dergelijke schadebedingen worden door de rechtspraak aanvaardt.³¹⁴ Derhalve kan een uitdrukkelijk ontbindend beding voorzien zijn in de kredietovereenkomst met een *funding-loss* vergoeding ingeval van gedwongen vervroegde terugbetaling.³¹⁵ De *funding-loss* vergoeding wordt als het ware als een schadebeding gekwalificeerd.³¹⁶ Een dergelijk beding mag niet overdreven zijn. Het artikel 1231 § 1 BW voorziet immers de mogelijkheid voor een rechter om de kennelijk overdreven schadebedingen te matigen. De toepassing van dit artikel heeft tot het gevolg dat de bedongen *funding-loss* vergoeding ingeval van gedwongen vervroegde terugbetaling wel gematigd kan worden.³¹⁷ De matiging door de rechter gebeurt tot aan de potentiële schade die voorzienbaar was op het ogenblik van contractsluiting.³¹⁸

153. In het geval dat niet voldaan is aan de toepassingsvoorwaarden (kennelijk hoger dan de potentiële schade) van het artikel 1231 § 1 BW kan er beroep worden gedaan op de rechtsfiguur *rechtsmisbruik*.³¹⁹ De toepassing ervan op schadebedingen werd bevestigd door het Hof van Cassatie.³²⁰ Zo meent RAPSAET dat het mogelijk is dat de *funding-loss* vergoeding in strijd is met de goede trouw, bijvoorbeeld wanneer het verzuim van de kredietnemer louter kortstondig is geweest of wanneer er manifest weinig of geen schade is geleden door de kredietgever.³²¹ Hoewel een andere auteur van mening is dat de geringheid

³¹³ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 203.

³¹⁴ Gent 4 december 2006, 2005/AR/2032, *KBC Bank/Miluc NV*, onuitg., Kh. Antwerpen 6 maart 2009, A/07/00944, *BVBA VNG Invest/NV Centea*, onuitg. en Rb. Antwerpen 31 januari 2008, A.R. 07-392-A, *Pbam Tan Du e.a./Centea NV*, onuitg. aangehaald door D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 335.

³¹⁵ K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262; J. CATTARUZZA, "Le crédit bancaire", 41.

³¹⁶ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "De geldlening op interest", 75.

³¹⁷ Cass. 6 september 2002, AR C.00.0150.N, *TBBR* 2002, afl. 2, 106 en *RW* 2004-05, afl. 8, 300; D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 331; K. TROCH, "De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding", 262; E. WYMEERSCH, "Strafbedingen o.m. inzake erkende kredietovereenkomsten" in *Liber amicorum prof. em. E. Krings*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 925; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement anticipé", 55; M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 202.

³¹⁸ Cass. 22 oktober 2004, AR C.03.0088.N, *RABG* 2005, afl. 7, 647, noot J. BAECK en *RW* 2005-06, afl. 12, 460, noot D. MERTENS.

³¹⁹ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 206.

³²⁰ Cass. 18 februari 1988, *RW* 1988-89, 1226.

³²¹ M. RAPSAET, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 206.

van de wanprestatie als uitsluitende motivering niet volstaat om zich op rechtsmisbruik te beroepen.³²²

154. Bij de bespreking van het toepassingsgebied van het artikel 1907bis BW is gebleken dat er omtrent de toepassing van dat artikel in geval van gedwongen vervroegde terugbetaling discussie rijst. De vraag over de eventuele toepassing van het artikel 1907bis BW is echter van belang, aangezien er een begrenzing van zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding geldt. Het artikel voorziet immers een duidelijke begrenzing en laat aan de rechter weinig appreciatieruimte in tegenstelling tot het artikel 1231 § 1 BW. Bovendien is de toetsing van de *funding-loss* vergoeding aan het artikel 1231 § 1 BW slechts mogelijk voor zover er voorafgaandelijk het artikel 1907bis BW niet werd toegepast.³²³ Professor BIQUET-MATHIEU is (zoals reeds besproken) van mening dat het artikel 1907bis BW wel van toepassing is in het geval van gedwongen vervroegde terugbetaling.³²⁴ Derhalve past zij het artikel 1907bis BW toe om de wederbeleggingsvergoeding te matigen tot zes maanden interest en niet het artikel 1231 § 1 BW. Een cumulatie van de artikelen 1907bis BW en 1231 § 1 BW lijkt dan ook terecht niet mogelijk.

5.3.2 Afwijking van het initieel in de kredietovereenkomst opgenomen verbod om krediet vervroegd terug te betalen

155. Er werd reeds besproken dat in het geval de kredietgever afwijkt van een initieel verbod om het krediet vervroegd terug te betalen, hij daaraan alle voorwaarden (waaronder de betaling van een *funding-loss* vergoeding) kan koppelen. Hoewel er vroeger van uitgegaan werd dat dergelijke vergoeding niet beperkt kon worden door het artikel 1907bis BW aangezien de kredietnemer zelf kan beslissen of hij een dergelijke (hoge) vergoeding wenst te betalen³²⁵, heeft het Hof van Cassatie recentelijk beslist dat in deze situatie de beperking uit het artikel 1907bis BW (zijnde maximaal zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding) ook geldt.³²⁶ Aangezien er omtrent de sanctie bij niet-naleving van het artikel 1907bis BW discussie kan rijzen, zal de aanrekening van een bovenmatige

³²² D. VAN DRIESSCHE, "Rechtmatige schadebedingen", 39.

³²³ D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 330.

³²⁴ C. BIQUET-MATHIEU, "L'article 1907bis", 634.

³²⁵ M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 204; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 529.

³²⁶ Cass. 24 juni 2013, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 46, noot M. WEINBERGER.

wederbeleggingsvergoeding tot gevolg hebben dat de wederbeleggingsvergoeding ofwel gematigd zal worden tot hetgeen aanvaardbaar is (zijnde zes maanden interest) ofwel zal het beding nietig verklaard worden. Dit laatste zou de kredietnemer enkel ten goede komen en zou een afschrikwekkend effect hebben ten aanzien van de kredietgever die minder geneigd zou zijn om een bovenmatige wederbeleggingsvergoeding te bedingen.

156. De matiging op basis van het artikel 1231 § 1 BW is daarentegen niet mogelijk, aangezien de ex post bedongen *funding-loss* vergoeding als een *opzegbeding* dient te worden beschouwd en geen schadebeding.³²⁷ Dit lijkt ook niet nodig, aangezien de cumulatie van het artikel 1907bis BW en het artikel 1231 § 1 BW niet mogelijk is. De situatie is volgens bepaalde auteurs anders wanneer de kredietnemer niettegenstaande een verbod om vervroegd terug te betalen en zonder voorafgaandelijke akkoord van de kredietgever, toch zou overgaan tot vervroegde terugbetaling.³²⁸ In dat geval kan de *funding-loss* vergoeding als een *schadevergoeding* worden beschouwd aangezien de kredietnemer een wanprestatie begaat. Derhalve is de matiging op basis van het artikel 1231§1 BW hier wel mogelijk (*infra* nr. 159).

157. Bovendien lijkt het ook mogelijk om beroep te doen op rechtsfiguur *rechtsmisbruik* in hoofde van de kredietgever om de vergoeding te laten matigen.³²⁹ Hoewel er rechtspraak bestaat waaruit blijkt dat er geen sprake is van rechtsmisbruik als bank met de wederbeleggingsvergoeding enkel nastreeft om haar rendementsverlies op te vangen dat voortvloeit uit de vervroegde terugbetaling.³³⁰ Desalniettemin moet er voor oog gehouden worden dat de sancties bij de miskenning van het artikel 1907bis BW (zijnde de matiging tot zes maanden interest of de nietigheid van het beding) de kredietnemer meer rechtszekerheid bieden aangezien de appreciatiebevoegdheid van de rechter wordt beperkt.

158. D. BLOMMAERT en F. BONNARENS gaan ervan uit dat in het geval geen bepaling over de vervroegde terugbetaling van het krediet is opgenomen in de kredietovereenkomst, maar

³²⁷ Rb. Antwerpen 31 januari 2008, A.R. 07-392-A, *Pbani Tan Du e.a./Centea NV*, 5, onuitg. aangehaald door D. VERHAEGEN en D. PURNAL, "De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten", 331; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 530; M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 204.

³²⁸ C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement anticipé", 58; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 981.

³²⁹ M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 204.

³³⁰ Brussel 11 april 2000, *Lacomble/Fortis Bank*, opgenomen in J. CATTARUZZA, "La révision", 343-344.

de kredietgever op ogenblik van de vervroegde terugbetaling het aanvaardt, dezelfde redenering geldt.³³¹ Dit standpunt wordt echter niet door iedereen gevolgd.³³²

5.3.3 *Vervroegde terugbetaling van krediet zonder een contractueel of wettelijk recht*

159. Aangezien de kredietnemer in deze situatie een wanprestatie begaat, is het van belang om na te gaan of dat er een schadevergoeding voorzien is in de kredietovereenkomst. Indien dat het geval is, kan een dergelijk schadebeding niet beperkt worden door het artikel 1907bis BW.³³³ Het is echter wel mogelijk om de schadevergoeding te matigen op basis van het artikel 1231 § 1 BW³³⁴ of eventueel door beroep te doen op *rechtsmisbruik* (wanneer niet voldaan is aan de toepassingsvoorwaarden van het artikel 1231 § 1 BW). Het gevolg hiervan is dat de rechter over een ruime appreciatiebevoegdheid beschikt.

³³¹ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 530.

³³² Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 632, noot C. BIQUET-MATHIEU; C. BIQUET-MATHIEU, "Crédit, remboursement", 512.

³³³ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 530-531; M. RAPSÆT, "Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen", 204-205.

³³⁴ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 531.

V. Vervroegde terugbetaling van kredieten onder KMO-financieringswet

1. Inleiding

160. De wetgever heeft aan de discussies omtrent het artikel 1907bis BW geprobeerd enigszins tegemoet te komen door de invoering van de WKF. De invoering van de WKF heeft belang voor de kredieten die aan ondernemingen worden verleend die onder het reeds besproken toepassingsgebied vallen. In dit deel zal besproken worden of er onder de WKF het recht bestaat om het krediet vervroegd terug te betalen, welke vergoeding daarbij verschuldigd is, of er al dan niet bijkomende kosten aangerekend kunnen worden en over welke beschermingsmaatregelen de kredietnemer beschikt bij de aanrekening van bovenmatige wederbeleggingsvergoeding. Ten slotte zal ook de impact van de WKF op de toepassing van het artikel 1907bis BW besproken worden.

2. Recht om vervroegd terug te betalen

2.1 Gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling

161. De wetgever heeft in het artikel 9 § 1 WKF uitdrukkelijk het recht voorzien voor een onderneming om het krediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen. De kredietnemer-onderneming krijgt nu krachtens de wet het recht om te allen tijde het krediet vervroegd terug te betalen. Dit recht kan niet contractueel worden beperkt of uitgesloten.³³⁵ Het is echter wel mogelijk om aan dit recht bepaalde voorwaarden betreffende de wederbeleggingsvergoeding te verbinden (*infra* nr. 165 ev.).

162. Bij de commerciële kredieten werd reeds besproken dat het recht om het krediet vervroegd terug te betalen uitdrukkelijk voorzien moet worden in de kredietovereenkomst. Vóór de inwerkingtreding van de WKF probeerden de kredietgevers de toepassing van het artikel 1907bis BW te ontlopen en hogere wederbeleggingsvergoedingen aan te rekenen omdat ze van mening waren dat het artikel enkel van toepassing was op leningen op interest en niet op commerciële kredieten (zijnde de kredietopeningen) die in de regel worden

³³⁵ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 331.

gebruikt in zakenrelaties.³³⁶ Bovendien waren ze van mening dat een kredietgever die het recht had om de vervroegde terugbetaling van een krediet te weigeren, alsnog het recht heeft om het toe te staan, maar onder voorwaarden (*qui peut le plus peut le moins*). Hier zorgt de WKF voor een verandering, waardoor een aantal discussies omtrent de toepassing van het artikel 1907bis BW op de vergoeding die overeengekomen was bij vervroegde terugbetaling nadat de kredietgever van het initieel verbod afgeweken was of wanneer geen recht op vervroegde terugbetaling voorzien was, niet meer aan de orde zijn.³³⁷ Nu beschikt men immers krachtens de wet over het recht om vervroegd terug te betalen zodat de kredietgevers zich niet meer op “*qui peut le plus peut le moins*” kunnen beroepen.

163. Het recht om vervroegd terug te betalen geldt zowel voor lening op interest als voor de kredietopeningen.³³⁸ Enkel op vlak van de wederbeleggingsvergoeding heeft de wetgever het onderscheid tussen de lening op interest en kredietopening behouden (*infra* nr. 165 ev.).

2.2 Uitoefeningsmodaliteiten

164. Opdat de kredietnemer-onderneming van het recht om het krediet vervroegd terug te betalen gebruik zou kunnen maken, moet hij de uitoefeningsmodaliteiten zoals voorzien in het artikel 9 § 1, tweede lid WKF in acht nemen. De kredietnemer moet namelijk *ten minste* 10 werkdagen op voorhand kennis geven van zijn voornemen om het krediet vervroegd terug te betalen aan de kredietgever en dit per aangetekend schrijven.³³⁹ BRULOOT en DE MUYNCK gaan ervan uit dat het begrip “werkdagen” de invulling dient te krijgen zoals in het artikel I.1, 9° WER, namelijk: “*het geheel van alle kalenderdagen met uitsluiting van de zondagen en wettelijke feestdagen*”. Deze “opzeggingstermijn” biedt de kredietgever de mogelijkheid om de nodige administratieve maatregelen te nemen.³⁴⁰ Niets belet de kredietnemer om eerder kennis te geven aan de kredietgever. BRULOOT en DE

³³⁶ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 631.

³³⁷ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 332.

³³⁸ Ibid.

³³⁹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 332; MvT, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/001, 18.

³⁴⁰ MvT, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/001, 18; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 22.

MUYNCK gaan er echter van uit dat de regeling dwingend is voor beide partijen zodat geen langere termijn contractueel bepaald kan worden.³⁴¹

3. Wederbeleggingsvergoeding

165. De wetgever is ook op vlak van de wederbeleggingsvergoeding tussengekomen. Zoals reeds besproken, heeft deze vergoeding tot doel om de door de kredietgever geleden schade ten gevolge van de vervroegde terugbetaling te vergoeden. De wederbeleggingsvergoeding wordt voortaan wettelijk beperkt of zelfs volledig uitgesloten voor bepaalde gevallen. Hierna volgt de bespreking van de (nieuwe) regeling naar gelang de omvang van de kredieten.

3.1 Lening op interest

166. Vooraleer op de inhoud van de nieuwe regeling zoals voorzien in de WKF wordt ingegaan, dient een belangrijke opmerking gemaakt te worden. Zoals reeds vermeld maakt de WKF op vlak van de wederbeleggingsvergoeding nog steeds het onderscheid tussen de lening op interest en de kredietopeningen. Hoewel de lening op interest onder het toepassingsgebied van de WKF valt, blijft de oude regeling betreffende de beperking van de wederbeleggingsvergoeding zoals voorzien in het artikel 1907bis BW gelden.³⁴² Dankzij de WKF heeft een kredietnemer die voor een lening op interest kiest krachtens de wet het recht om de lening vervroegd terug te betalen, maar de wederbeleggingsvergoeding wordt nog steeds door het artikel 1907bis BW beperkt.³⁴³ Dit heeft tot het gevolg dat de kredietgever bij een vervroegde terugbetaling *maximaal zes maanden interest* over de terugbetaalde som en naar de in de overeenkomst bepaalde interestvoet kan aanrekenen die, naast het kapitaal en de vervallen interesten, verschuldigd is.³⁴⁴ Het is duidelijk dat het artikel 1907bis BW ook na de inwerkingtreding van WKF niet zonder belang is.

³⁴¹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 332.

³⁴² MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 18; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's", 22.

³⁴³ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 332.

³⁴⁴ Art. 9§2 WKF j° art. 1907bis BW.

3.2 Kredieten van minder dan 1 miljoen euro

167. De WKF maakt voor wat betreft de wederbeleggingsvergoeding het onderscheid naar gelang de omvang van het krediet. Voor kredietopeningen en andere kredietovereenkomsten die niet als lening op interest worden gekwalificeerd, geldt een gelijkaardige beperking op de wederbeleggingsvergoeding als in het artikel 1907bis BW.³⁴⁵ De kredietgever heeft namelijk het recht op een wederbeleggingsvergoeding van *maximaal zes maanden interest*, berekend over de terugbetaalde som en naar de in de overeenkomst bepaalde rentevoet, voor zover *twee cumulatieve voorwaarden* vervuld zijn³⁴⁶:

- 1) Het oorspronkelijk kredietbedrag hoogstens 1 miljoen euro bedraagt;

De vraag die bij deze voorwaarde rijst, is hoe de grens van 1 miljoen euro wordt bepaald en op welke ogenblik? Er wordt ervan uitgegaan dat de grens op het ogenblik van de contractsluiting van de kredietovereenkomst wordt bepaald en niet op ogenblik van de vervroegde terugbetaling.³⁴⁷ Omtrent het “oorspronkelijk kredietbedrag” kan echter discussie rijzen wat er concreet onder verstaan kan worden. Volgens de memorie van toelichting is dit “*het plafond of de som van alle bedragen die op grond van een kredietovereenkomst beschikbaar worden*”.³⁴⁸ VAN WASSENHOVE is van mening dat dit tot het gevolg heeft dat de verschillende kredietvormen mogen opgeteld worden om het oorspronkelijk kredietbedrag te bepalen aangezien het niet vereist is dat ze op basis van eenzelfde kredietovereenkomst ter beschikking worden gesteld.³⁴⁹ Deze auteur is van mening dat er zowel naar de uitstaande saldo van de gebruiksvormen die al bestond op het moment dat het vervroegde terugbetaalde krediet werd aangegaan, als naar deze van de op dat moment nieuw toegekende kredietvormen mag gekeken worden omdat ze binnen één kredietovereenkomst ter beschikking worden gesteld. Hij voegt er aan toe dat er enkel rekening wordt gehouden met de kredietvormen die onder het toepassingsgebied van WKF vallen. Deze mening wordt terecht niet door

³⁴⁵ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 332.

³⁴⁶ Art. 9§2 WKF; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 22-23.

³⁴⁷ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 632; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 23.

³⁴⁸ MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 19.

³⁴⁹ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 632.

iedereen gevolgd ³⁵⁰, want dit zou immers ervoor zorgen dat de kredietgever op een gemakkelijke manier de grens van 1 miljoen kan overschrijden en dus niet langer door de limiet gebonden zou zijn (m.a.w. het is vatbaar voor manipulatie). Volgens het advies van de Kamercommissie moet de grens echter *per krediet of per gebruiksvorm* bepaald worden.³⁵¹ Bepaalde auteurs zijn eveneens van mening dat de beoordeling van de grens per afzonderlijke kredietvorm dient te gebeuren, wanneer het gaat om een kredietovereenkomst waarbinnen verschillende kredietvormen kunnen opgenomen worden.³⁵²

In geval van een *accordeonclausule* (d.i. een clausule krachtens dewelke de kredietnemer het recht heeft om het kredietbedrag te verhogen ten belope van een vooraf bepaald bedrag) dient het contractueel overeengekomen bedrag te worden vermeerderd met het bedrag zoals vermeld in de accordeonclausule om het kredietbedrag te bepalen.³⁵³

- 2) De kredietgever moet het recht op wederbeleggingsvergoeding voorafgaandelijk contractueel bedongen hebben.

168. De beperking van zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding geldt niet enkel in geval van *vrijwillige vervroegde terugbetaling* door de kredietnemer, maar ook in het geval van *gedwongen vervroegde terugbetaling* (zijnde het geval wanneer het krediet vervroegd opeisbaar wordt doordat de kredietnemer een wanprestatie begaat).³⁵⁴ Bovendien beschikt de kredietgever over de mogelijkheid om de bescherming (zijnde de beperking van zes maanden interest) aan te bieden aan kredietnemers die principieel geen recht hebben op de beperking van de wederbeleggingsvergoeding.³⁵⁵

3.3 Kredieten van meer dan 1 miljoen euro

169. Voor kredietopeningen en andere kredietovereenkomsten die niet als lening op interest worden gekwalificeerd en waarvan het kredietbedrag meer dan 1 miljoen euro bedraagt, kan de omvang van de wederbeleggingsvergoeding *door de partijen contractueel*

³⁵⁰ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 333.

³⁵¹ Verslag namens de Commissie voor het bedrijfsleven, *Parl. St. Kamer 2013-14*, nr. 53-3088/003, 14.

³⁵² D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's", 23.

³⁵³ Verslag namens de Commissie voor het bedrijfsleven, *Parl. St. Kamer 2013-14*, nr. 53-3088/003, 7-8 en 14; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's", 23.

³⁵⁴ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 332.

³⁵⁵ Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's", 632.

*vrij worden bepaald.*³⁵⁶ Dit kan verantwoord worden aangezien naarmate het kredietbedrag substantiëler wordt, ook het verlies van de kredietgever bij een vervroegde terugbetaling belangrijker wordt en bovendien wordt er aangenomen dat de kredietnemer zich in dit geval zal laten bijstaan door een professionele adviseur.³⁵⁷ Toch heeft de wetgever getracht om deze contractuele vrijheid te beperken, aangezien de wederbeleggingsvergoeding overeenkomstig berekeningsmodaliteiten die worden vastgesteld in de gedragscode moet zijn.³⁵⁸ Dit stemt impliciet overeen met de *funding-loss* methode waarbij het verschil wordt genomen tussen de inkomsten (interessen) die de kredietgever zou ontvangen hebben indien het krediet niet vervroegd terugbetaald zou geweest zijn en de inkomsten (interessen) die de kredietgever kan genereren na de herbelegging van het vervroegd terugbetaald kapitaal op de interbankenmarkt.³⁵⁹ Bij de bepaling tegen welke interestvoet op de interbankenmarkt wordt herbelegd, zijn er twee mogelijkheden. Voor de betaalstromen tot en met één jaar geldt de referentie-interestvoet EURIBOR en voor betaalstromen van meer dan één jaar de IRS.³⁶⁰ De partijen kunnen van deze referentie-interestvoeten afwijken op voorwaarde dat ze aan de klanten de aanpassing voldoende duidelijk ter kennis hebben gegeven op het ogenblik van de contractsluiting.³⁶¹

170. Het mag echter niet uit het oog verloren worden dat voor *een lening op interest boven 1 miljoen euro* ook de beperking van zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding geldt. Derhalve is het mogelijk dat de discussie over de kwalificatie als lening op interest of kredietopening voor kredietbedragen boven 1 miljoen euro blijft bestaan.³⁶²

³⁵⁶ Art. 9§2, lid 2 WKF; D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 333.

³⁵⁷ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 333.

³⁵⁸ Art. 10 § 1, 3° WKF.

³⁵⁹ Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's", 632; D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 334.

³⁶⁰ EURIBOR (*Euro Interbank Offered Rate*) en IRS (*Interest Rate Swap-rente*); D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 334.

³⁶¹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 334.

³⁶² *Ibid*, 333.

3.4 Uitzonderingen

171. In het artikel 9 § 3 WKF zijn 3 gevallen uitdrukkelijk vermeld waarbij aan de kredietnemer geen wederbeleggingsvergoeding aangerekend mag worden bij een vervroegde terugbetaling.

3.4.1 Vervroegde terugbetaling in uitvoering van een verzekeringsovereenkomst

In dit geval betreft het een schuldsaldoverzekering die contractueel de terugbetaling van het krediet waarborgt.³⁶³ De terugbetaling geschiedt door het zich voordoen van een onzekere gebeurtenis zoals voorzien in de schuldsaldoverzekering.³⁶⁴ Opdat bij een dergelijke terugbetaling geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd zou zijn, is volgens bepaalde auteurs een uitdrukkelijk verwijzing in de kredietovereenkomst naar het verzekeringscontract absoluut vereist.³⁶⁵

3.4.2 Hergroepering van bestaande kredieten bij eenzelfde kredietgever

Er wordt er in de rechtsleer van uitgegaan dat het in dit geval een vervroegde terugbetaling van één van de betrokkene kredietovereenkomsten betreft.³⁶⁶ Hierbij kan de vraag rijzen wat er onder het begrip “hergroepering” begrepen kan worden. Uit de analyse van de wettekst blijkt dat alle hergroeperingen worden geïsoleerd, ongeacht of deze een impact hebben op de betrokkene kredieten.³⁶⁷ Bovendien is het belangrijk om voor ogen te hebben dat enkel hergroeperingen bij eenzelfde kredietgever onder de uitzondering vallen. Gebeurt de hergroepering bij een andere kredietgever, dan kan hij wel een wederbeleggingsvergoeding aanrekenen.

3.4.3 De niet-substantiële wijziging van de kredietovereenkomst

Deze uitzondering tracht tegemoet te komen aan de praktijk waarbij elke wijziging van de kredietovereenkomst geacht wordt aanleiding te geven tot een vervroegde terugbetaling

³⁶³ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 632; D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 334.

³⁶⁴ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 632.

³⁶⁵ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 334.

³⁶⁶ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 334.

³⁶⁷ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 632.

(waarbij een wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is) en de totstandkoming van een nieuwe gewijzigde overeenkomst.³⁶⁸ Voortaan kan bij niet-substantiële wijzigingen van de kredietovereenkomst geen wederbeleggingsvergoeding aangerekend worden. Het probleem stelt zich echter dat er zowel in de wettekst als in de parlementaire voorbereidingen nergens wordt verduidelijkt wat er onder “niet-substantiële wijzigingen” begrepen kan worden. Dit bezorgt de kredietgever veel onzekerheid aangezien hij in dit geval aangewezen is op dat wat de rechter als niet-substantiële wijziging beschouwt. De rechter zal aan de hand van de gemeenschappelijke bedoeling van de partijen *in concreto* moeten onderzoeken of een bepaald element van de kredietovereenkomst al dan niet substantieel was voor de partijen.³⁶⁹ VAN WASSENHOVE meent dat er hiervoor een aanknopingspunt gevonden kan worden in de gedragscode van kenmerken die zeker in het informatiedocument moeten instaan zodat de onderneming “belangrijkste punten” kan vergelijken.³⁷⁰ Enkel met betrekking tot zuiver administratieve of formele wijzigingen kan met voldoende zekerheid gesteld worden dat het om niet-substantiële wijzigingen gaat.³⁷¹

4. Bijkomende kosten

172. Onder de commerciële kredieten werd reeds besproken dat de kredietgever in principe administratieve kosten (bijvoorbeeld dossierkosten) kan aanrekenen in de wederbeleggingsvergoeding, maar dat hij dat in praktijk zelden doet. Gezien de sancties die de WKF invoert (*infra* nr. 174 ev.), is het voor de kredietgever niet meer mogelijk om rechtstreeks of onrechtstreeks bijkomende vergoedingen bovenop de wettelijk toegelaten wederbeleggingsvergoeding aan te rekenen.³⁷² Dit kan worden verantwoord aangezien volgens de parlementaire voorbereidingen bij de WKF de wederbeleggingsvergoeding ook de administratieve kosten of de bijkomende kosten dekt die de kredietgever ten gevolge van de vervroegde terugbetaling lijdt.³⁷³ Derhalve kan de kredietgever geen dossierkosten meer

³⁶⁸ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 334.

³⁶⁹ Y. VAN WASSENHOVE, “Kredietverlening aan KMO’s”, 632.

³⁷⁰ *Ibid.*

³⁷¹ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 334.

³⁷² D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, “Nieuw wettelijk kader”, 332.

³⁷³ MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 14; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s”, 25.

aanrekenen. Wat wel nog steeds mogelijk lijkt te zijn om aan te rekenen, zijn de kosten van handlichting voor de vrijgave van een hypotheek.³⁷⁴

173. Het is belangrijk om voor ogen te hebben dat de WKF enkel van toepassing is op de kredieten die werden aangegaan na haar inwerkingtreding. VAN WASSENHOVE is van mening dat de kredietnemer-onderneming deze bijkomende kosten enkel kan vermijden door enkel het nieuwe krediet vervroegd terug te betalen.³⁷⁵ Wanneer de kredietnemer ook het oude krediet wenst vervroegd terug te betalen, kunnen volgens deze auteur wel bijkomende kosten worden aangerekend (deze zijn dan verbonden aan het oude krediet). Deze stelling wordt niet door andere auteurs bevestigd.

5. Sancties bij bovenmatig wederbeleggingsvergoeding

174. De wetgever heeft een aantal sancties voorzien om de kredietgever ertoe aan te zetten de wettelijk bepaalde beperkingen in acht te nemen.

5.1 Matigingsmogelijkheid van de wederbeleggingsvergoeding

175. Het artikel 12 WKF bepaalt dat indien de kredietgever een hoger wederbeleggingsvergoeding aanrekent dan de wettelijk toegelaten vergoeding, dan wordt de vergoeding herleid tot het wettelijk toegelaten maximum (zijnde zes maanden interest).³⁷⁶

176. Voor de kredieten (andere dan lening op interest) van meer dan 1 miljoen euro geldt een andere regeling aangezien er in dat geval geen wettelijke begrenzing bestaat. Wanneer de kredietgever de regeling schendt, dan kan de rechter *ex aequo et bono* de vergoeding vaststellen die de kredietnemer overeenkomstig de berekeningswijze voorzien in de gedragscode verschuldigd is.³⁷⁷

³⁷⁴ Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's", 633.

³⁷⁵ Ibid.

³⁷⁶ Art. 12, lid 1 WKF.

³⁷⁷ Art. 12, lid 2 WKF.

177. Wanneer de kredietgever in gevallen waarbij in principe geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is, toch een wederbeleggingsvergoeding aanrekent, moet deze vergoeding worden herleid tot nul.³⁷⁸

178. Wanneer het daarentegen een lening op interest betreft, dient de wederbeleggingsvergoeding te worden gematigd tot zes maanden interest zoals voorzien in het artikel 1907bis BW (dit ongeacht de omvang van het kredietbedrag).³⁷⁹

5.2 Nietigheids sanctie

179. Indien de kredietgever bovenop de wettelijk toegelaten wederbeleggingsvergoeding of de overeenkomstig de gedragscode vastgestelde *funding-loss* vergoeding, rechtstreeks of onrechtstreeks een *bijkomende vergoeding* bedingt, dan is het beding *van rechtswege nietig*.³⁸⁰ Het beding is *ipso iure* nietig, ook zonder de tussenkomst van de rechter.³⁸¹ Bovendien is het ook verboden om bijkomende kosten aan te rekenen in gevallen waar er geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is (zijnde de uitzonderingsgevallen).³⁸²

6. Impact KMO- financieringswet op toepassing van het artikel 1907bis BW

180. Hoewel de WKF in belangrijke mate voor wijzigingen zorgt en de discussies omtrent het artikel 1907bis BW enigszins beperkt, blijkt het duidelijk dat het artikel 1907bis BW nog steeds van belang blijft.

In de eerste plaats is de WKF slechts van toepassing op de kredietovereenkomsten die na 10 januari 2014 gesloten werden.³⁸³ Het voorstel om de WKF en meer bepaald de regels betreffende de vervroegde terugbetaling op de lopende kredietovereenkomsten toe te

³⁷⁸ Art. 12, lid 1 WKF; D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 335.

³⁷⁹ Art. 12, lid 2 WKF j° art. 1907bis BW; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's", 24.

³⁸⁰ Art. 12, lid 3 WKF.

³⁸¹ MvT, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001, 22; D. BLOMMAERT en J. VANNEROM, "Verantwoorde kredietverlening aan KMO's", 25.

³⁸² Art. 12, lid 3 WKF.

³⁸³ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 329.

passen, werd niet aanvaard.³⁸⁴ Derhalve blijven over de toepassing van het artikel 1907bis BW op de kredietovereenkomsten vóór 10 januari 2014 discussies mogelijk.

Ook voor de kredietovereenkomsten na 10 januari 2014 blijft het artikel 1907bis BW van belang.³⁸⁵ Zoals reeds besproken, is bij de wederbeleggingsvergoeding onder de WKF het onderscheid tussen de lening op interest (waarop het artikel 1907bis BW van toepassing blijft) en de kredietopeningen (waarbij het onderscheid wordt gemaakt naargelang de omvang van het kredietbedrag) behouden. Bovendien kan het artikel 1907bis BW bepaalde kredietnemers meer bescherming bieden waardoor de kredietnemers er belang bij hebben dat hun krediet als een lening op interest wordt gekwalificeerd. Dit geldt voor de kredietnemer-onderneming die onder het toepassingsgebied van de WKF valt en die een krediet van meer dan 1 miljoen aangaat, alsook de kredietnemer die geen onderneming is in de zin van WKF die er belang bij hebben om hun krediet als lening op interest te laten kwalificeren waarop het artikel 1907bis BW van toepassing is zodat de wederbeleggingsvergoeding kan gematigd worden tot zes maanden interest.³⁸⁶ Hierdoor zouden ze voorkomen dat hun lot wordt overgelaten aan de rechter die over een ruime appreciatiebevoegdheid beschikt. Het is opmerkelijk dat de auteurs met betrekking tot de sanctie bij de miskenning van het artikel 1907bis BW onder de WKF enkel over matiging spreken en niet de nietigheid van het beding. Bij de commerciële kredieten daarentegen is er daarover onenigheid in de rechtspraak en rechtsleer (*supra* nr. 150 en nr. 151).

³⁸⁴ Verslag namens Commissie voor het bedrijfsleven, *Parl. St. Kamer* 2013-14, nr. 53-3088/003, 13.

³⁸⁵ D. BRULOOT en M. DE MUYNCK, "Nieuw wettelijk kader", 329.

³⁸⁶ Y. VAN WASSENHOVE, "Kredietverlening aan KMO's", 633.

VI. Vervroegde terugbetaling van het hypothecair krediet

1. Inleiding

181. Bij het toepassingsgebied van het hypothecair krediet werd reeds besproken dat voor de hypothecaire kredieten in eerste instantie dient gekeken te worden naar de regeling zoals voorzien in het Hoofdstuk 2, Titel 4 van het Boek VII. WER. Daarnaast moet er ook rekening worden gehouden met de bepaling zoals voorzien in de MCD (waarvoor intussen een wetsontwerp is goedgekeurd betreffende de omzetting ervan in WER). In dit deel zal worden besproken of de kredietnemer al dan niet het recht heeft om het hypothecair krediet vervroegd terug te betalen, welke vergoeding daarbij verschuldigd is en het al dan niet bestaan van de mogelijkheid voor de kredietgever om bijkomende kosten aan te rekenen. Tenslotte zal ook de mogelijkheid van de kredietnemer om de (hoge) wederbeleggingsvergoeding al dan niet te laten matigen, worden besproken.

2. Recht om vervroegd terug te betalen

2.1 Regeling onder WHK/ Boek VII. WER

2.1.1 Gehele (vrijwillige) vervroegde terugbetaling

182. Het oude artikel 26 § 1, lid 1 WKF en het huidige artikel VII.145 § 1, lid 1 WER voorzien het recht voor de kredietnemer om het hypothecair krediet geheel vervroegd terug te betalen. Het hypothecair lening is een rentelening, waardoor ervan uitgegaan zou worden dat de tijdsbepaling ook in het voordeel van de kredietgever is bedongen en dat hij zich dus tegen een vervroegde terugbetaling zou kunnen verzetten.³⁸⁷ Dit is echter niet het geval. Bij het hypothecair krediet wordt ervan uitgegaan dat de tijdsbepaling enkel in het voordeel van de kredietnemer is bedongen, zodat de kredietgever niet over de mogelijkheid beschikt om zich tegen de vervroegde terugbetaling te verzetten.³⁸⁸ De kredietnemer beschikt krachtens

³⁸⁷ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling" in D. MEULEMANS, G. SCHEPERS en H. COUSY (eds.), *De nieuwe Wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1993, 109 (hierna: D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling").

³⁸⁸ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 109.

de wet over het recht om het hypothecair krediet vervroegd terug te betalen, ongeacht of het recht al dan niet contractueel bepaald is.³⁸⁹

183. Het recht om het hypothecair krediet geheel vervroegd terug te betalen kan steeds uitgeoefend worden.³⁹⁰ Aan dit recht kunnen geen beperkingen of voorwaarden worden onderworpen.³⁹¹

2.1.2 *Gedeeltelijke (vrijwillige) vervroegde terugbetaling*

184. Het oude artikel 26 § 1, lid 2 WHK en het huidige artikel VII.145 § 1, lid 2 WER voorzien het recht voor de kredietnemer om het hypothecair krediet gedeeltelijk vervroegd terug te betalen. In tegenstelling tot de eerste situatie, waarbij de kredietnemer overgaat tot gehele vervroegde terugbetaling en waarbij geen beperkingen aan het recht kunnen worden opgelegd door de kredietgever, is in deze situatie wel mogelijk dat de kredietgever het recht beperkt.³⁹² Deze beperking dienen in de vestigingsakte bepaald te worden.³⁹³ De beperkingen zijn toegelaten om administratieve redenen, aangezien het voor de kredietgever te omslachtig en duur zou zijn wanneer de kredietnemer talrijke gedeeltelijke vervroegde terugbetalingen zou doorvoeren.³⁹⁴ Dit impliceert niet dat de kredietgever het recht om het krediet gedeeltelijk vervroegd terug te betalen volledig kan uitsluiten in de vestigingsakte.³⁹⁵ Indien echter geen beperkingen worden opgenomen in de vestigingsakte, dan heeft de kredietnemer op ieder ogenblik het recht om een door hemzelf vrij bepaald bedrag van het geleend kapitaal gedeeltelijk vervroegd terug te betalen.³⁹⁶

185. De wet voegt wel twee beperkingen toe aan de contractuele vrijheid omtrent de beperking van het recht op gedeeltelijke vervroegde terugbetaling. De kredietnemer heeft namelijk steeds het recht om eenmaal per kalenderjaar een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling te doen (1), en/of op elk ogenblik een terugbetaling te doen van een bedrag

³⁸⁹ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 507; J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 23.

³⁹⁰ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983.

³⁹¹ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 109.

³⁹² D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 507.

³⁹³ Art. VII. 145 § 1, lid 2 WER.

³⁹⁴ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 110.

³⁹⁵ Ibid.

³⁹⁶ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 508; J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 23.

dat ten minste gelijk is aan 10% van het geleend kapitaal (zijnde de hoofdsom zoals voorzien in de kredietovereenkomst) (2).³⁹⁷ Deze minimumvereisten zijn van dwingend recht.³⁹⁸

De eerste beperking impliceert dat de kredietnemer het hypothecair krediet ongeacht de omvang van het bedrag steeds eenmaal per kalenderjaar gedeeltelijk vervroegd mag terugbetalen. De tweede beperking vereist echter dat het bedrag dat vervroegd wordt terugbetaald minstens gelijk is aan 10% van het geleend kapitaal. Dit impliceert dat meerdere vervroegde terugbetalingen in hetzelfde kalenderjaar mogelijk zijn zolang het bedrag minstens 10 % van het geleend kapitaal bedraagt.³⁹⁹ MEULEMANS is van mening dat een combinatie van de twee wettelijke beperkingen mogelijk is.⁴⁰⁰ VAN DEN STEEN meent echter dat de twee wettelijke beperkingen alternatief en niet cumulatief zijn.⁴⁰¹

2.1.3 Gedwongen vervroegde terugbetaling

186. Zoals reeds eerder besproken, betreft het hier de situatie waarbij de kredietnemer een wanprestatie begaat. Het hypothecair krediet is een eenzijdige kredietovereenkomst, zodat het stilzwijgend ontbindend beding zoals voorzien in het artikel 1184 BW hier niet geldt.⁴⁰² Het is bijgevolg aangewezen dat de kredietgever een uitdrukkelijk ontbindend beding voorziet in de kredietovereenkomst. De kredietgever zal tot vervroegde opeisbaarheid van het ontleende kapitaal overgaan in het geval de kredietnemer een wanprestatie begaat.

187. In de rechtsleer bestond er vroeger discussie in welke gevallen er tot vervroegde opeisbaarheid overgaan kon worden. De meerderheid in rechtsleer was reeds van mening dat vervroegde opeisbaarheid enkel bedongen kon worden in het geval dat de kredietnemer

³⁹⁷ Art. VII. 145 § 1, lid 2 WER; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 507.

³⁹⁸ Art. VII. 145 § 1, lid 2 WER; Gent 19 september 2007, *NJW* 2008, afl. 183, 455, noot R. STEENNOT; Gent 7 maart 2007, *NJW* 2007, afl. 172, 900, noot R. STEENNOT; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 510; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983; J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten" in J. VANNEROM, *Consumentenbescherming bij de uitvoering en herziening van kredietovereenkomsten*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 429 (hierna: J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten").

³⁹⁹ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 507; D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 110.

⁴⁰⁰ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 110.

⁴⁰¹ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983.

⁴⁰² D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 103; D. MEULEMANS, "Het einde van de kredietovereenkomst" in *OGP*, afl. 57, IX.A.12-2 (hierna: D. MEULEMANS, "Het einde van de kredietovereenkomst").

een wanprestatie begaat en niet door het toedoen van de kredietgever.⁴⁰³ Ondertussen heeft de wetgever uitdrukkelijk bepaald dat de vervroegde opeisbaarheid niet mag voortvloeien door het toedoen van de kredietgever.⁴⁰⁴ De vervroegde opeisbaarheid mag dus nooit afhankelijk zijn van een beslissing van de kredietgever.⁴⁰⁵ Dit heeft tot het gevolg dat clausules waarbij de kredietgever zich het recht voorbehoudt om het krediet naar eigen goeddunken op te zeggen (bijvoorbeeld bij verstrijken van bepaalde duur in geval van rentestijging), verboden zijn.⁴⁰⁶ Bovendien zijn de clausules betreffende drie of vijfjaarlijkse opeisbaarheid ook niet meer toegestaan (terwijl het Hof van Cassatie deze clausules vóór deze wettelijke innovatie wel heeft aanvaard⁴⁰⁷).⁴⁰⁸ Dit valt te verklaren door het feit dat dergelijke clausules niet meer nodig zijn, aangezien de variabele rentevoet ondertussen wettelijk toegestaan is.

188. Het oude artikel 25 WHK en het huidige artikel VII.144 WER voorzien de verplichting om de oorzaken van vervroegde opeisbaarheid in een afzonderlijke bepaling in de vestigingsakte op te sommen. De kredietnemer moet immers duidelijk en zorgvuldig geïnformeerd zijn over de oorzaken die aanleiding geven tot vervroegde opeisbaarheid van het krediet. In de rechtsleer worden de oorzaken onder vier categorieën ondergebracht:⁴⁰⁹

2.1.3.1 Wanbetaling door de kredietnemer

De kredietnemer moet op vervaldagen kapitaal storten en overeengekomen interest betalen. Doet hij dat niet, dan begaat de kredietnemer een wanprestatie.

2.1.3.2 Onvermogen van de kredietnemer ten aanzien van derden

Hierbij gaat het onder meer om het faillissement of het kennelijke onvermogen van de kredietnemer en het beslag op roerende of onroerende goederen van de kredietnemer.

⁴⁰³ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 104.

⁴⁰⁴ Art. 25 WHK en art. VII.144 WER.

⁴⁰⁵ J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 22.

⁴⁰⁶ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 104; D. MEULEMANS, "Het einde van de kredietovereenkomst", IX.A.12-2.

⁴⁰⁷ Cass. 15 februari 1991, *Bank Fin.* 1991, 253.

⁴⁰⁸ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 104; J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 22.

⁴⁰⁹ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 104-105; D. MEULEMANS, "Het einde van de kredietovereenkomst", IX.A.12-2 - IX.A.12-3.

2.1.3.3 Niet-naleving door de kredietnemer van een bepaalde essentiële verplichting uit de kredietovereenkomst

Hierbij kan gedacht worden aan de situatie waarbij de kredietnemer een van de aangehechte verzekeringsovereenkomsten opzegt zodat er geen dekking meer is of ook de situatie waarbij de verzekeraar een van de aangehechte verzekeringsovereenkomsten opzegt wegens niet-betaling van de premies door de kredietnemer.

2.1.3.4 Waardevermindering van het gehypothekeerde onroerend goed door het toedoen van de kredietnemer en de vervreemding van het gehypothekeerde goed door de kredietnemer

Hierbij kan gedacht worden aan de situatie waarbij de kredietnemer aan onderhoudsverplichting tekort komt waardoor de waarde van het goed aanzienlijk vermindert of het geval waarbij de kredietnemer huurovereenkomsten aangaat die in strijd zijn met de kredietovereenkomst (bijvoorbeeld langdurige huurovereenkomsten of verhuring onder de normale marktvoorwaarden).

2.2 Regeling onder MCD

189. Het artikel 25 MCD voorziet eveneens het recht voor de kredietnemer om het krediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen. Zoals reeds besproken, heeft de kredietnemer in België krachtens het artikel VII. 145 § 1, lid 1 en 2 WER het recht om het krediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen. Ingevolge de omzetting van de MCD in het Boek VII. WER behoudt de kredietnemer het recht om geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen zoals bepaald in het nieuw artikel VII. 147/11 § 1 WER, zodat de MCD op dat vlak voor geen wijziging zorgt.

190. De MCD voorziet wel de mogelijkheid voor de lidstaten om dat recht te beperken. De lidstaten kunnen:⁴¹⁰

- uitoefening van het recht beperken tot een bepaalde periode gedurende de kredietovereenkomst;
- verschillende regelingen laten gelden naargelang het soort debetrentevoet of het tijdstip waarop de consument het recht uitoefent;

⁴¹⁰ Art. 25 (2) MCD; J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 431-432.

- kunnen beperkingen opleggen met betrekking tot de omstandigheden waarin het recht kan worden uitgeoefend.

Uit de analyse van het goedgekeurde wetsontwerp blijkt dat België hier geen gebruik van heeft gemaakt.

3. Wederbeleggingsvergoeding

3.1 Vrijwillige vervroegde terugbetaling

191. Het oude artikel 12 § 1, lid 1 WHK en het huidige artikel VII. 131 § 1, lid 1 WER voorzien de mogelijkheid voor de kredietgever om een wederbeleggingsvergoeding te bedingen in het geval van gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling. De wederbeleggingsvergoeding dient bijgevolg uitdrukkelijk bedongen te worden en deze dient in de vestigingsakte vermeld te worden.⁴¹¹ Het beding moet zorgvuldig en duidelijk worden opgesteld in de vestigingsakte, zodat het voor de kredietnemer duidelijk is in welke gevallen de wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is.⁴¹² Indien geen wederbeleggingsvergoeding wordt bedongen in de vestigingsakte, zal de kredietnemer geen wederbeleggingsvergoeding moeten betalen zelfs indien de kredietgever de gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling zou toestaan.⁴¹³

192. De wederbeleggingsvergoeding wordt berekend aan de rentevoet van het krediet.⁴¹⁴ Het betreft de rentevoet die van toepassing is op ogenblik dat de kredietnemer de vervroegde terugbetaling van het geleend kapitaal effectief uitvoert.⁴¹⁵ Dit zal vooral van belang zijn bij een krediet met variabele rentevoet waarbij bepaald moet worden aan welke rentevoet de wederbeleggingsvergoeding berekend moet worden.

193. Net zoals voor de andere gereguleerde kredieten (waarbij de wederbeleggingsvergoeding begrensd is), heeft de wetgever de wederbeleggingsvergoeding

⁴¹¹ Art. 26 § 2, lid 3 WHK en art. VII. 131 § 3 WER.

⁴¹² D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 111.

⁴¹³ Gent 19 september 2007, *NJW* 2008, afl. 183, 455, noot R. STEENNOT; D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 111; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 509.

⁴¹⁴ Art. 12 § 1, lid 2 WHK en art. VII. 131 § 1, lid 2 WER.

⁴¹⁵ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 112; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983.

bij de vervroegde terugbetaling van een hypothecaire krediet *begrensd tot drie maanden interest*.⁴¹⁶

194. Bij een gehele vervroegde terugbetaling van het krediet wordt de wederbeleggingsvergoeding op het verschuldigd blijvend saldo berekend.⁴¹⁷ Onder verschuldigd blijvend saldo wordt verstaan: *“het bedrag in hoofdsom dat moet gestort worden om het kapitaal af te lossen, te reconstitueren of terug te betalen”*.⁴¹⁸ Bij een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van het krediet worden de regels proportioneel toegepast.⁴¹⁹ Dit heeft tot het gevolg dat de wederbeleggingsvergoeding wordt berekend op het bedrag dat effectief wordt terugbetaald.⁴²⁰

195. Bij een gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van reconstructiekredieten geldt hetzelfde, behalve dat het verschuldigd blijvend saldo verminderd moet worden met de afkoopwaarde van het toegevoegd contract voor zover de afkoopwaarde niet aangewend wordt voor de terugbetaling.⁴²¹

3.2 Gedwongen vervroegde terugbetaling

196. De vraag rijst of de hiervoor beschreven regeling ook geldt voor de gedwongen vervroegde terugbetaling. In de rechtsleer is er hierover momenteel geen eensgezindheid.

Bepaalde auteurs gaan ervan uit dat in geval van gedwongen vervroegde terugbetaling wegens wanprestatie door de kredietnemer eveneens een wederbeleggingsvergoeding kan worden bedongen in de vestigingsakte.⁴²² Zij menen dat de vergoeding niet dient tot dekking van de door de kredietgever geleden schade ten gevolge van de wanprestatie door de kredietnemer, maar wel om het rendementsverlies (die de kredietgever zal lijden aangezien het kapitaal tegen minder gunstige marktvoorwaarden op interbankenmarkt zal worden herbelegd) te vergoeden. Zij beroepen zich op het artikel VII.132 WER (het oud artikel 13 WHK) dat niet verbiedt dat een wederbeleggingsvergoeding wordt bedongen in het geval

⁴¹⁶ Art. 12 § 1, lid 5 WHK en art. VII. 131 § 1, lid 5 WER.

⁴¹⁷ Art. 12 § 1, lid 2 WHK en art. VII. 131 § 1, lid 2 WER.

⁴¹⁸ Art. 4, 3° WHK en art. I.9. 63° WER.

⁴¹⁹ Art. 12 § 1, lid 4 WHK en art. VII. 131 § 1, lid 4 WER.

⁴²⁰ D. MEULEMANS, “De vervroegde terugbetaling” 113; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 509.

⁴²¹ Art. 12 § 1, lid 3 WHK en art. VII. 131 § 1, lid 3 WER.

⁴²² D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 511; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, “Art. VII. 131 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 6.

van gedwongen vervroegde terugbetaling. Zij beroepen zich tevens op het artikel art. VII. 131 WER (het oude artikel 12 WHK) dat voorziet in een wederbeleggingsvergoeding van drie maanden interest en waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen de vrijwillige en de gedwongen vervroegde terugbetaling. Deze auteurs zijn bijgevolg van mening dat de wederbeleggingsvergoeding van drie maanden interest ook geldt bij gedwongen vervroegde terugbetaling.⁴²³ Het blijkt duidelijk dat de meer recente rechtsleer deze stelling bevestigt.

In de rechtsleer zijn er echter bepaalde auteurs die van mening zijn dat in het geval van gedwongen vervroegde terugbetaling geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is.⁴²⁴ Zij beroepen zich op het oud artikel 11 WHK (het huidig artikel VII. 130 WER) en de memorie van toelichting betreffende dat artikel, volgens dewelke: *“de wettelijke koste in feite, benevens de verschuldigde rechten, de kosten en ereloon van de notaris en hypotheekbewaarder, ook de “getarifeerde” procedurekosten omvatten”*.⁴²⁵ Deze auteurs menen dat de kosten, die de kredietgever lijdt als gevolg van de wanbetaling door de kredietnemer, niet kunnen gekwalificeerd worden als getarifeerde procedurekosten waardoor geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd zou zijn bij gedwongen vervroegde terugbetaling. Mijns inziens kan deze stelling niet bijgetreden worden.

197. Het blijkt dat deze onenigheid in de rechtsleer, na de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen ingevolge de omzetting van de MCD in het Boek VII. WER, tot het verleden zal behoren. De wetgever heeft voor de ontbinding ingevolge een wanprestatie door de kredietnemer (zijnde de gedwongen vervroegde terugbetaling) een afzonderlijke regeling ingevoerd. Deze regeling is geen resultaat van de omzetting van de MCD (deze voorziet immers geen gelijkaardige regeling). Opmerkelijk is dat de nieuwe regeling lijkt op de regeling die reeds voorzien is voor de gedwongen vervroegde terugbetaling van het consumentenkrediet in het Boek VII. WER, vermoedelijk heeft de wetgever zich daarop geïnspireerd. De regeling verschilt naargelang het gaat om de ontbinding van een hypothecair krediet met roerende bestemming dan wel een hypothecaire krediet met onroerende bestemming.

⁴²³ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 512; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, “Art. VII. 131 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 6.

⁴²⁴ M. DAMBRE, “De nieuwe regeling inzake kosten” in D. MEULEMANS, G. SCHEPERS en H. COUSY (eds.), *De nieuwe Wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1993, 298.

⁴²⁵ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp op het hypothecair krediet, *Parl. St Kamer* 1990-91, nr. 47-1742/001, 7.

198. Het nieuw artikel VII.147/22. § 1 WER bepaalt welke vergoedingen de kredietnemer kunnen worden aangerekend in geval van ontbinding van een hypothecair krediet met een roerende bestemming, namelijk:

- *het verschuldigd blijvende saldo;*
- *het bedrag van de vervallen en niet-betaalde totale kosten van het krediet voor de consument;*
- *het bedrag van de overeengekomen nalatigheidsintrest berekend op het verschuldigd blijvende saldo;*
- *de overeengekomen straffen of schadevergoedingen voor zover ze worden berekend op het verschuldigd blijvende saldo en beperkt worden tot de volgende maximumbedragen:*
 - *ten hoogste 10 % van de schijf van het verschuldigd blijvende saldo tot 7 500 euro;*
 - *ten hoogste 5 % van de schijf van het verschuldigd blijvende saldo boven 7 500 euro.*

Deze regeling stemt volledig overeen met de regeling zoals die geldt voor de gedwongen vervroegde terugbetaling van het consumentenkrediet (*infra* nr. 244). De verschuldigde schadevergoeding (d.i. de wederbeleggingsvergoeding) verschilt naargelang het verschuldigd blijvend saldo tot 7500 of meer dan 7500 bedraagt.

199. Het nieuw artikel VII.147/23. § 1 WER bepaalt welke vergoedingen de kredietnemer kunnen worden aangerekend in geval van de ontbinding van een hypothecair krediet met een onroerende bestemming, namelijk:

- *het verschuldigd blijvende saldo;*
- *de nalatigheidsintresten die eisbaar zijn geworden overeenkomstig § 2;*
- *de vervallen en niet betaalde intresten en kosten die eisbaar zijn geworden overeenkomstig § 2;*
- *een schadevergoeding ten hoogste gelijk aan de wederbeleggingsvergoeding, bedoeld in artikel VII. 147/12, § 1, berekend op het verschuldigd blijvend saldo.*

Het is opmerkelijk dat bij de gedwongen vervroegde betaling van een hypothecair krediet met onroerende bestemming dezelfde schadevergoeding (d.i. de

wederbeleggingsvergoeding) voorzien is als bij een vrijwillige vervroegde terugbetaling, namelijk drie maanden interest.

3.3 Uitzonderingen

200. In de huidige regeling is er één wettelijk uitzondering waarbij geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is. Het gaat meer bepaald om de situatie waarbij de vervroegde terugbetaling geschiedt na het overlijden van de kredietnemer, in uitvoering van een aangehecht of toegevoegd contract.⁴²⁶ Belangrijk hierbij is dat de vervroegde terugbetaling moet gebeuren in uitvoering van een aanhecht of toegevoegd contract, zodat niet elke vervroegde terugbetaling die gebeurt na het overlijden van de kredietnemer onder de uitzondering valt.⁴²⁷ In het geval dat de verzekeraar in uitvoering van de aangehechte schuldsaldoverzekering tot vervroegde terugbetaling overgaat bijvoorbeeld, zal er geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd zijn.⁴²⁸ In de situatie waarbij de erfgenamen van de overledene kredietnemer die in principe gehouden zijn tot periodieke betalingen van het bestaand krediet, er voor opteren om het krediet volledig vervroegd terug te betalen, zal echter wel een wederbeleggingsvergoeding verschuldigd zijn (voor zover bedongen) aangezien de vervroegde terugbetaling niet geschiedt in uitvoering van een aangehecht of toegevoegd contract.⁴²⁹

201. Ingevolge de wijziging van het Boek VII. WER, wordt het nieuw artikel VII.147/12. § 2 WER ingevoerd, dat voorziet in drie (waarvan twee nieuwe) uitzonderingen waarbij eveneens geen wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is, namelijk:

1° indien, door toepassing van de artikelen VII.209 en VII.210, de verplichtingen van de consument werden verminderd tot de prijs bij contante betaling of tot het ontleende bedrag;

2° in geval van terugbetaling na overlijden, in uitvoering van een aangehecht of toegevoegd contract;

⁴²⁶ Art. 12 § 1, lid 6 WHK en art. VII. 131 § 1, lid 6 WER.

⁴²⁷ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 112.

⁴²⁸ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 513; D. MEULEMANS, "Het einde van de kredietovereenkomst", IX.A.12-4.

⁴²⁹ D. MEULEMANS, "De vervroegde terugbetaling", 112; D. MEULEMANS, "Het einde van de kredietovereenkomst", IX.A.12-4.

3° in geval van een kredietopening die een hypothecair krediet met een roerende bestemming uitmaakt.

In tegenstelling tot de 2° uitzondering, zijn de uitzonderingen zoals voorzien onder 1° en 3° nieuw. Deze nieuwe regeling is niet het gevolg van de omzetting van de MCD in Boek VII. WER.

3.4 De regeling onder MCD

202. MCD voorziet het recht voor de kredietnemer op vermindering van zijn totale kredietkost bij vervroegde terugbetaling van het krediet.⁴³⁰ Deze vermindering stemt overeen met de interest en de kosten voor de resterende looptijd van de kredietovereenkomst (bij de gehele vervroegde terugbetaling) en de intresten en de kosten verschuldigd voor de periode waarop de vervroegde terugbetaling betrekking heeft (bij de gedeeltelijke vervroegde terugbetaling).⁴³¹ De MCD voorziet eveneens in de mogelijkheid voor de lidstaten om aan de kredietgever het recht toe te kennen op een wederbeleggingsvergoeding.⁴³² Deze wederbeleggingsvergoeding mag niet het financieel geleden verlies overschrijden. Het moet gaan om *een objectieve en eerlijke vergoeding voor de kosten die rechtstreeks voortvloeien uit de vervroegde terugbetaling*.⁴³³ In België is het recht om het krediet vervroegd terug te betalen reeds voorzien in Boek VII. WER, waarbij de kredietgever eveneens het recht heeft op een wederbeleggingsvergoeding voor zover hij het bedingt.⁴³⁴

203. Ingevolge de omzetting van de MCD in het Boek VII. WER heeft de wetgever de regeling met betrekking tot de wederbeleggingsvergoeding, zoals voorzien in het (huidig) artikel VII. 131 § 1 WER, in het nieuw artikel VII. 147/12 § 1 WER behouden. Derhalve brengt de MCD geen wijzigingen met zich mee voor wat betreft de wederbeleggingsvergoeding.

⁴³⁰ Art. 25 (1) MCD; J. VANNEROM en E. CASIER, "De bescherming van de consument", 288.

⁴³¹ Art. VII. 147/11 § 1, lid 1 en lid 2 WER (nieuw).

⁴³² Art. 25 (2)-(3) MCD.

⁴³³ Art. 25 (3) MCD.

⁴³⁴ Art. VII.131 § 1 WER en art. VII.145 WER; J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 428-431.

4. Bijkomende kosten

204. Hierboven werd besproken dat de kredietgever in de meeste gevallen het recht heeft om een wederbeleggingsvergoeding te bedingen. De vraag die hierbij rijst is of de kredietgever ook bijkomende kosten kan aanrekenen. Het blijkt dat in het verleden bepaalde wetgeving (bijv. KB nr. 225) de mogelijkheid voorzag voor de kredietgever om aan de kredietnemer allerlei kosten aan te rekenen. De wetgever wou dit in eerste instantie vermijden door in de wet een verbod op te nemen dat aan de kredietnemer diverse kosten ten laste worden gelegd.⁴³⁵ Tevens wou hij dat de kredietnemer over de kosten voorafgaandelijk op de hoogte zou worden gebracht via het aanvraagformulier. De wetgever trachtte deze doelstellingen te bereiken door in de artikelen VII.130, VII.131 en VII.132 WER de mogelijke kosten die rechtstreeks aan de kredietnemer kunnen worden aangerekend, limitatief op te sommen.

205. Het artikel VII. 130 WER (het oud artikel 11 WHK) en het artikel VII. 132 WER (het oud artikel 13 WHK) bepalen welke kosten naast de wederbeleggingsvergoeding bijkomend kunnen worden aangerekend. Hierna volgt de bespreking van de eventuele kosten en aan wie deze ten laste worden gelegd.

4.1 Bemiddelingskosten

206. Het artikel VII. 132 WER bepaalt dat aan de kredietnemer geen andere vergoedingen kunnen worden aangerekend dan wat in het artikel VII. 131 WER is bepaald. Zo verbiedt dit artikel bezoldiging van elk vorm van bemiddeling. Het is aan de makelaars en tussenpersonen verboden om rechtstreeks of zijdelings kosten ten laste van de kredietaanvrager (de kredietnemer) te leggen.⁴³⁶ De wetgever is van oordeel dat het loon en andere werkingskosten van de tussenpersonen ten laste van de kredietgever vallen.⁴³⁷ Bijgevolg mag de kredietbemiddelaar ook geen commissieloon aanrekenen aan de kredietnemer.⁴³⁸

⁴³⁵ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 166.

⁴³⁶ Art. VII. 124 WER; J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 14.

⁴³⁷ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 132 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 194.

⁴³⁸ Art. VII. 124 WER; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 132 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 194.

4.2 Wettelijke kosten behorende bij de hypotheek

207. De wettelijke kosten die behoren bij de hypotheek vallen onder het artikel VII. 130 WER en kunnen de kredietnemer worden aangerekend. Hierbij gaat het om kosten die verschuldigd zijn naar aanleiding van de vestigingsakte van het krediet, ongeacht of deze authentiek of onderhands is opgemaakt.⁴³⁹ Het betreft onder meer: registratierechten, zegelrechten, erelonen en kosten van de notaris, loon en kosten van de hypotheekbewaarder, kosten hypothecaire staten, kosten hernieuwing inschrijving, kosten opheffing, kosten hypothecaire volmacht, kosten hypotheekvestiging in uitvoering van een hypothecaire volmacht.⁴⁴⁰

4.3 Wettelijke of reglementaire kosten

208. Het artikel VII. 130 WER voorziet ook de kosten die krachtens wettelijke of reglementaire bepalingen verschuldigd zijn. Het gaat onder meer om kosten die de kredietgever moet maken om de waarborgen ten gelde te maken in het geval van wanbetaling door de kredietnemer die een gedwongen vervroegde terugbetaling rechtvaardigt, zijnde de getarifeerde erelonen (kosten van gerechtsdeurwaarder voor betekening exploitatie en rechtsplegingsvergoeding, maar geen erelonen van advocaten) en de getarifeerde kosten van de aangetekende brief.⁴⁴¹ Aangezien op de kredietgever de verplichting rust om de kredietnemer op de hoogte te brengen over de gevolgen van de wanbetaling bij aangetekend brief, zullen deze kosten die voortvloeien uit een wettelijke verplichting aan de kredietnemer ten laste kunnen worden gelegd.⁴⁴² In de praktijk worden deze kosten meestal niet aangerekend, derhalve is het belang ervan beperkt.

⁴³⁹ J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 14; M. DAMBRE, "De nieuwe regeling inzake kosten" in D. MEULEMANS, G. SCHEPERS en H. COUSY (eds.), *De nieuwe Wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1993, 297.

⁴⁴⁰ J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 14; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 166; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 513; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983.

⁴⁴¹ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 167.

⁴⁴² Art. VII. 146 § 2 WER; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 167.

4.4 Schattingskosten

209. Het artikel VII. 130 WER heeft het eveneens over de kosten die worden gemaakt voor de schatting die gebeuren in kader van de kredietaanvraag (o.a. schatting van de waarborgen). Deze zijn echter niet van belang voor de vervroegde terugbetaling van het hypothecaire krediet.

210. In de rechtsleer worden evenwel een aantal situaties besproken die betrekking hebben op de (her)schatting van de waarborgen en twee daarvan lijken toch enigszins van belang te zijn voor de (vrijwillige of gedwongen) vervroegde terugbetaling.

4.4.1 Herschatting bij betalingsachterstand en vervroegde opeisbaarheid

211. Wanneer de kredietnemer betalingsachterstand heeft, kan de kredietgever tot herschatting van het onroerend goed overgaan.⁴⁴³ Dit zal de kredietgever immers helpen om de situatie beter te schetsen (hoeveel verlies er zal zijn na een gedwongen verkoop) en bovendien zal hij beter in staat zijn om de juiste beslissing omtrent de gedwongen verkoop (eventueel zelf het onroerend goed inkopen) te nemen. In dit geval gaat het initiatief uit van de kredietgever, derhalve kan hij geen schattingskosten ten laste van de kredietnemer leggen.

4.4.2 Herschatting bij gedeeltelijke doorhaling van een hypotheek

212. Wanneer meerdere onroerende goederen in waarborg worden gegeven, kan na enkele jaren de vrijgave van bepaalde goederen worden gevraagd of kunnen bepaalde eventueel verkocht worden.⁴⁴⁴ De kredietgever zal vervolgens tot herschatting van de in waarborg blijvende goederen overgaan om er de geactualiseerde waarde van te bepalen en om al dan niet de gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van het kapitaal te eisen. In dit geval gaat het initiatief uit van de kredietnemer, derhalve kunnen hem de schattingskosten ten laste worden gelegd.

⁴⁴³ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 170-171.

⁴⁴⁴ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 171.

4.5 Dossierkosten

213. Het artikel VII. 130 WER voorziet eveneens kosten voor de samenstelling van de dossier. E. CASIER en A. VAN INGELGHEM zijn van mening dat niet enkel de kosten voor de samenstelling van het dossier bij de aanvraag van het krediet onder worden begrepen, maar ook dossierkosten als gevolg van de wijzigingen die zich in de loop van het krediet voordoen en die bijkomende samenstelling van het dossier vereisen.⁴⁴⁵ Hieruit zou afgeleid kunnen worden dat ook de dossierkosten in het geval van vervroegde terugbetaling er onder zouden vallen.

214. De dossierkosten moeten vooraf worden medegedeeld (indien ze worden aangerekend) en zijn slechts verschuldigd nadat het aanbod zoals voorzien in het artikel VII. 133 WER is gedaan.⁴⁴⁶ De wet bepaalt hierbij uitdrukkelijk dat de dossierkosten slechts verschuldigd zijn indien het aanbod is gedaan. Mijns inziens zou hieruit afgeleid kunnen worden dat de wet zich niet tegen verzet dat de dossierkosten bij het sluiten van een nieuw kredietovereenkomst worden aangerekend. Wanneer daarentegen tot (vrijwillige) vervroegde terugbetaling van het (bestaand) krediet wordt overgegaan, wordt er in de rechtsleer doorgaans aangenomen dat er in dat geval geen dossierkosten kunnen worden aangerekend.⁴⁴⁷

4.6 Beheerskosten en andere kosten in de loop van het krediet

215. Het artikel VII. 130 WER vermeldt geen beheerskosten. Hieruit zou afgeleid kunnen worden dat er geen beheerskosten aangerekend kunnen worden. In de parlementaire voorbereidingen worden de beheerskosten daarentegen wel vermeld.

216. Uit de memorie van toelichting blijkt duidelijk dat de *gewone beheerskosten*, zijnde de kosten van briefwisseling, fiscale attesten en andere administratieve kosten (zoals kosten voor onderzoek van het dossier, opmaken van documenten, de dossierkosten bij

⁴⁴⁵ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 171-172.

⁴⁴⁶ Art. VII. 130, lid 2 WER; J. RENS, "De wet op het hypothecair krediet", 14.

⁴⁴⁷ J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 431; R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, "Bescherming van de consument in het financieel recht" in *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 425 (hierna: R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, "Bescherming van de consument").

handlichting) niet ten laste van de kredietnemer vallen.⁴⁴⁸ Een uitzondering geldt voor de “onvoorzienbare of buitengewone” beheerskosten, die ontstaan na een aanpassing van de kredietovereenkomst op verzoek van de kredietnemer (bijvoorbeeld bij gedeeltelijke vervroegde terugbetaling of wanneer de duur van de kredietovereenkomst wordt verlengd), deze kunnen enkel aan de kredietnemer worden aangerekend indien daarover een akkoord wordt bereikt met de kredietnemer.⁴⁴⁹ Bepaalde auteurs zijn van mening dat deze kosten restrictief geïnterpreteerd moeten worden.⁴⁵⁰

217. CASIER en VAN INGELGHEM bespreken een aantal gevallen die zich kunnen voordoen in de loop van het krediet (welke rechtstreeks of onrechtstreeks verband hebben met vervroegde terugbetaling) en de kosten die daarbij verschuldigd kunnen zijn.⁴⁵¹ Hierna volgt de bespreking van die gevallen.

4.6.1 Aanpassingen in de loop van kredietovereenkomst

218. Hierbij kan gedacht worden aan de situaties waarbij de kredietnemer de wijziging van een waarborg (bijvoorbeeld bij overdracht van de hypotheek of bij hypothecaire opheffing van de hypothecaire inschrijving) of de vrijgave van een waarborg vraagt. Zo is het denkbaar dat de kredietnemer na een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling de vrijgave van een bepaalde waarborg vraagt. Deze aanpassingen hebben tot gevolg dat kosten worden gemaakt omdat een nieuwe schatting moet gebeuren, de nieuwe borgen aan een solvabiliteitsonderzoek moeten worden onderworpen, nieuwe onderhandse akten of ontwerpen van authentieke akten moeten worden opgemaakt.

Deze kosten kunnen als buitengewone beheerskosten worden beschouwd, maar CASIER en VAN INGELGHEM menen dat deze als dossierkosten dienen te worden gekwalificeerd aangezien deze kosten betrekking hebben op de samenstelling van het dossier.⁴⁵²

219. De FSMA meent dat de aanrekening van dossierkosten in deze situatie verantwoord is door het feit dat de kredietgever het dossier moet onderzoeken alvorens te beslissen of hij

⁴⁴⁸ MvT, *Parl. St Kamer* 1990-91, nr. 47-1742/001, 7; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, 513; L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”, 983.

⁴⁴⁹ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 514; L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”, 983.

⁴⁵⁰ C. BIQUET-MATHIEU, “Crédit, remboursement”, 500; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 514.

⁴⁵¹ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, “Art. VII. 130 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 174- 179.

⁴⁵² E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, “Art. VII. 130 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 175.

kan ingaan op het verzoek van de kredietnemer.⁴⁵³ Deze kosten zullen ten laste van de kredietnemer vallen voor zover de kosten in de tarievenkaart vermeld worden.⁴⁵⁴

4.6.2 Volledige of gedeeltelijke doorhaling van de hypotheek

220. De FSMA⁴⁵⁵ bepaalt dat na gehele vervroegde terugbetaling van het krediet geen dossierkosten kunnen worden aangerekend aan de kredietnemer die om doorhaling van de hypothecaire inschrijving verzoekt voor zover er geen andere door de hypotheek gedekte schulden ten laste zijn.⁴⁵⁶ Bij een gedeeltelijke doorhaling van de hypothecaire inschrijving kunnen daarentegen wel dossierkosten worden aangerekend.

4.6.3 Het afleveren van een afrekening

221. De kredietnemer die recht heeft op ieder ogenblik zijn krediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen⁴⁵⁷, kan ook aanspraak maken op een afrekening met het oog op deze vervroegde terugbetaling.⁴⁵⁸ Volgens de FSMA kunnen voor het afleveren van een afrekening geen dossierkosten of administratieve kosten worden aangerekend.

4.6.4 Kosten voor gewone briefwisseling en voor briefwisseling bij wanbetaling

222. Volgens de memorie van toelichting dienen de kosten van gewone briefwisseling in de regel als beheerkosten te worden beschouwd die deel uitmaken van de algemene financiële kost van de kredietgever en die moeten worden verrekend in de rentevoet die door de kredietgever wordt vastgelegd.⁴⁵⁹ Anders is de situatie in geval van wanbetaling, waarbij de kredietgever de kredietnemer bij aangetekend brief verwittigt over de gevolgen van de wanbetaling. Het blijkt dat de kosten die krachten een wettelijke of reglementaire bepalingen verschuldigd zijn (zoals voorzien in het artikel VII. 130 WER) ruimer geïnterpreteerd worden, waardoor er van uitgegaan kan worden dat de kosten van de

⁴⁵³ Circ. aan de ingeschreven hypotheekondernemingen – HYP 23, 15 februari 2006, www.fsma.be/~media/Files/circhk/NL/hk/hyp_23.ashx; Circ. aan de ingeschreven hypotheekondernemingen – HYP 24, 23 november 2006, www.fsma.be/~media/Files/circhk/NL/hk/hyp_24.ashx.

⁴⁵⁴ Ibid.

⁴⁵⁵ Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten.

⁴⁵⁶ Circ. aan de ingeschreven hypotheekondernemingen – HYP 23, 15 februari 2006; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, “Art. VII. 131 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 187.

⁴⁵⁷ Art. VII. 145 WER.

⁴⁵⁸ Circ. aan de ingeschreven hypotheekondernemingen – HYP 24, 23 november 2006.

⁴⁵⁹ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, “Art. VII. 130 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 178-179.

aangetekende brieven die het gevolg zijn van de uitvoering van een wettelijke verplichting (zijnde de verwittiging over de gevolgen van de wanbetaling), ook onder vallen. Men kan ook argumenteren dat het versturen van de aangetekende brieven niet meer als een normale beheerskost kan worden beschouwd, aangezien deze kost wordt veroorzaakt door een wanprestatie van de kredietnemer. Aangezien de wet geen afzonderlijke regeling heeft uitgewerkt voor kosten die voortvloeien uit een wanprestatie van de kredietnemer, mogen deze kosten krachtens het gemene recht bij overeenkomst ten laste gelegd worden van de partij die zich aan de wanprestatie schuldig heeft gemaakt.⁴⁶⁰

223. *Samenvattend:* Het kan worden gesteld dat in het geval van vervoegde terugbetaling van het krediet naast de wederbeleggingsvergoeding geen bijkomende kosten verschuldigd zijn, met uitzondering van de buitengewone beheerskosten en kosten die betrekking hebben op één van de hierboven beschreven situaties.

4.7 Sancties

224. In de rechtsleer worden twee burgerlijke sancties besproken voor de niet-naleving van de bepalingen van het artikel VII. 130 WER en het artikel VII.132:⁴⁶¹

- 1) Het artikel VII.2 § 4, lid 1 WER voorziet de nietigheid van het strijdig beding voor zover het ertoe strekt de rechten van de consument in te perken of zijn verplichtingen te verzwaren.
- 2) De kredietnemer mag op ieder ogenblik het krediet zonder enige vergoeding terugbetalen, tenzij de kredietgever aantoont dat de kredietnemer geen nadeel heeft ondervonden.⁴⁶²

⁴⁶⁰ D. MEULEMANS, "De toezending van een verwittiging" in D. MEULEMANS, G. SCHEPERS en H. COUSY (eds.), *De nieuwe wet op het hypothecair krediet*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1993, 348.

⁴⁶¹ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 130 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 179-180; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 132 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 195.

⁴⁶² Art. VII. 209 § 1 WER.

5. Sancties bij bovenmatig wederbeleggingsvergoeding

5.1 Matigingsmogelijkheid van wederbeleggingsvergoeding

5.1.1 *Wederbeleggingsvergoeding bij vrijwillige vervroegde terugbetaling*

225. In het vorige deel werd reeds besproken, dat de kredietnemer slechts gehouden kan worden tot betaling van een wederbeleggingsvergoeding van drie maanden interest. De wederbeleggingsvergoeding kan niet worden gekwalificeerd als een schadebeding, aangezien het niet gaat om een schadevergoeding voor de wanprestatie van de kredietnemer.⁴⁶³ Deze vergoeding, die dient als tegenprestatie voor de contractuele beëindigingsmogelijkheid, kan echter wel als een opzegbeding worden beschouwd. Het gevolg hiervan is dat de wederbeleggingsvergoeding niet onderworpen kan worden aan de matigingsmogelijkheid van de rechter krachtens het artikel 1231 § 1 BW.⁴⁶⁴ Toetsing aan de artikelen 6, 1131 en 1133 BW, alsook aan het verbod op rechtsmisbruik, blijft wel mogelijk.⁴⁶⁵

226. Op eerste zicht lijkt de matiging op basis van het artikel 1231 § 1 BW niet nodig te zijn, aangezien ervan uitgaan wordt dat het bovenmatig beding gereduceerd kan worden tot hetgeen aanvaardbaar is (zijnde een wederbeleggingsvergoeding van drie maanden interest). Het Hof van Justitie heeft duidelijk laten blijken dat van reductie van een onrechtmatig beding tot een aanvaardbaar niveau geen sprake kan zijn.⁴⁶⁶ Hoewel het Hof zich hier heeft uitgesproken over de onrechtmatige bedingen uit het Boek VI WER, is professor STEENNOT van mening dat met deze redenering ook rekening dient te worden gehouden inzake onrechtmatige bedingen in consumentenkredietovereenkomsten (zijnde het hypothecaire krediet en het consumentenkrediet) uit Boek VII. WER.⁴⁶⁷

⁴⁶³ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 514-515.

⁴⁶⁴ Cass. 22 oktober 1999, AR C.98.0134.F, RW 2001-02, afl. 40, 1502; Cass. 6 september 2002, AR C.00.0150.N, TBBR 2002, afl. 2, 106 en RW 2004-05, afl. 8, 300.

⁴⁶⁵ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 515.

⁴⁶⁶ HvJ 30 mei 2013, nr. C-488/11, ECLI:EU:C:2013:341, *Dirk Frederik Asbeek Brusse en Katarina de Man Garabito/ Jahani BV*; HvJ 14 juni 2012, nr. C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, *Banco Español de Crédito SA/ Joaquín Calderón Camino*.

⁴⁶⁷ R. STEENNOT, "De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie op de regelen inzake onrechtmatige bedingen" in G. STRAETMANS en R. STEENNOT (eds.), *Wetboek Economisch Recht en de bescherming van de consument*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 184 (hierna: R. STEENNOT, "De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie").

227. Het Hof gaat ervan uit dat indien men de reductie zou aanvaarden, de sanctie een onvoldoende afschrikwekkend effect zou krijgen terwijl dit juist het doel is van de sanctie.⁴⁶⁸ Derhalve zal de rechter het onrechtmatig beding dat een bovenmatige wederbeleggingsvergoeding voorziet niet kunnen reduceren tot drie maanden interest zoals voorzien in het artikel VII. 131 WER, maar zal hij het beding moeten vernietigen.⁴⁶⁹ De toepassing van het gemeen recht (als vervanging) na de vernietiging blijft mogelijk, maar wordt beperkt tot de gevallen waarin de rechter verplicht zou zijn om de overeenkomst in haar geheel te vernietigen (dit is het geval wanneer het onrechtmatige beding zo essentieel is voor de overeenkomst⁴⁷⁰) en dit nadelige gevolgen zou hebben voor de consument.⁴⁷¹ Indien de overeenkomst objectief gezien zonder het betrokken beding kan voortbestaan, blijft zij geldig.⁴⁷² Doorgaans zal de nietigheid beperkt worden tot het (bovenmatig) beding en zal de kredietgever geen aanspraak meer kunnen maken op enige vergoeding wat de consument/kredietnemer ten goede zou komen.

5.1.2 Wederbeleggingsvergoeding bij gedwongen vervroegde terugbetaling

228. De wederbeleggingsvergoeding die bij gedwongen vervroegde terugbetaling verschuldigd is, kan wel als een schadebeding worden beschouwd aangezien het een schadevergoeding voor de wanprestatie van de kredietnemer betreft, zodat deze wederbeleggingsvergoeding wel gematigd kan worden op basis van het artikel 1231 § 1 BW.⁴⁷³ Sommige auteurs zijn van mening dat de matiging op basis van het artikel 1231 § 1 BW slechts een theoretische mogelijkheid is.⁴⁷⁴ Gezien de rechtspraak van het Hof van Justitie, kan deze stelling bevestigd worden.

⁴⁶⁸ R. STEENNOT, "De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie", 184.

⁴⁶⁹ R. STEENNOT, "De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie", 184.

⁴⁷⁰ *Ibid*, 188.

⁴⁷¹ HvJ 21 januari 2015, nr. C-482/13, nr. C-484/13, nr. C-485/13 en nr. C-487/13, ECLI:EU:C:2015:21, *Unicaja Banco SA/ José Hidalgo Rueda en anderen* (nr. C-482/13), *Caixabank SA/ Manuel María Rueda Ledesma en Rosario Mesa Mesa* (nr. C-484/13), *José Labella Crespo en anderen* (nr. C-485/13) en *Alberto Galán Luna en Domingo Galán Luna* (nr. C-487/13).

⁴⁷² HvJ 15 maart 2012, nr. C-453/10, ECLI:EU:C:2012:144, *Pereničová*.

⁴⁷³ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 516; E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 131 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 186.

⁴⁷⁴ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 131 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 187.

5.2 Nietigheid

229. In de rechtsleer worden twee burgerlijke sancties besproken voor de niet-naleving van de bepalingen van het artikel VII. 131 WER:⁴⁷⁵

1) Het artikel VII.2 § 4, lid 1 WER voorziet de nietigheid van het strijdig beding voor zover het ertoe strekt de rechten van de consument in te perken of zijn verplichtingen te verzwaren.

Bij de aanrekening van een bovenmatige wederbeleggingsvergoeding zouden de verplichtingen van de consument/kredietnemer immers verzwaaard worden.

2) De kredietnemer mag op ieder ogenblik het krediet zonder enige vergoeding terugbetalen, tenzij de kredietgever aantoont dat de kredietnemer geen nadeel heeft ondervonden.⁴⁷⁶

Deze sancties zouden aansluiten bij de besproken rechtspraak van het Hof van Justitie.

⁴⁷⁵ E. CASIER en A. VAN INGELGHEM, "Art. VII. 131 WER" in *OBO* 2015, afl. 101, 190-191; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983.

⁴⁷⁶ Art. VII. 209 § 1 WER.

VII. Vervroegde terugbetaling van het consumentenkrediet

1. Inleiding

230. Bij het toepassingsgebied van het consumentenkrediet werd reeds besproken dat voor de consumentenkredieten naar de regeling zoals voorzien in het Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER dient gekeken te worden. In dit deel zal worden besproken of de kredietnemer al dan niet het recht heeft om het consumentenkrediet vervroegd terug te betalen, welke vergoeding daarbij verschuldigd is en het al dan niet bestaan van de mogelijkheid voor de kredietgever om bijkomende kosten aan te rekenen. Tenslotte zal ook de mogelijkheid van de kredietnemer om de (hoge) wederbeleggingsvergoeding al dan niet te laten matigen, worden besproken.

2. Recht om vervroegd terug te betalen

2.1 Gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling

231. In het verleden, zo blijkt het uit het oud artikel 23 WCK, had de consument enkel het recht om het krediet geheel vervroegd terug te betalen.⁴⁷⁷ Indien de consument het krediet gedeeltelijk vervroegd wou terugbetalen, dan diende het gemeen kredietrecht toegepast te worden.⁴⁷⁸ Dit had tot het gevolg dat er veel discussies waren o.a. over de eventuele toepassing van het artikel 1907bis BW. Met de komst van CCD⁴⁷⁹, meer bepaald het artikel 16 (1), moest de Belgische wetgever het oud artikel 23 WCK aanpassen, waardoor de onduidelijkheid inzake de regeling bij gedeeltelijke vervroegde terugbetaling enigszins is weggewerkt.⁴⁸⁰ Dit artikel voerde het recht in om het consumentenkrediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen. Het artikel 23 WCK voorzag vervolgens het recht om het krediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen.⁴⁸¹ Bij de invoering van het consumentenkrediet in Boek VII. WER, meer bepaald in het artikel VII. 96, lid 1 WER, werd eveneens het recht voor de kredietnemer (consument) om te allen tijde het krediet geheel

⁴⁷⁷ J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 418.

⁴⁷⁸ R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, "Bescherming van de consument", 372.

⁴⁷⁹ Art. 16 (1) Richtl. 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad.

⁴⁸⁰ M. DE MUYNCK, *Consumentenkrediet: de wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen.*, Gent, Larcier, 2011, 67.

⁴⁸¹ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 520; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 982.

of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen, voorzien.⁴⁸² Dit recht kan de kredietnemer niet ontnomen worden in de kredietovereenkomst.⁴⁸³

2.2 Uitoefeningsmodaliteiten

232. Wanneer de kredietnemer overweegt om het krediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen, dienen een aantal uitoefeningsmodaliteiten in acht te worden genomen. Het is namelijk wettelijk bepaald dat de kredietnemer de kredietgever op de hoogte moet brengen van zijn voornemen om het krediet vervroegd terug te betalen, maar hij heeft geen toestemming nodig van de kredietgever.⁴⁸⁴ De kredietnemer moet *ten minste* tien dagen voor de terugbetaling de kredietgever kennis geven van zijn voornemen en dit bij een aangetekend brief.⁴⁸⁵ Het betreft hier een opzeggingstermijn die van één maand naar tien dagen is gebracht door de wetgever.⁴⁸⁶ Natuurlijk belet de kredietnemer niets om de kredietgever reeds vroeger op de hoogte te brengen. De kredietnemer kan tot vervroegde terugbetaling overgaan zodra hij kan bewijzen dat de kredietgever de aangetekende brief ontvangen heeft (dit bijvoorbeeld doordat de kredietgever gereageerd heeft).⁴⁸⁷ Deze brief dient bijgevolg enkel als bewijs.

233. Het is opmerkelijk dat deze vormvereiste niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven.⁴⁸⁸ VANNEROM meent dat het derhalve zou volstaan indien de kredietnemer kan bewijzen dat de kredietgever op de hoogte was van zijn voornemen (ondanks het feit dat er geen aangetekend brief was verstuurd).⁴⁸⁹ Het zal voor de kredietnemer natuurlijk zeer moeilijk zijn om aan te tonen dat de kredietgever op de hoogte was zonder een aangetekend brief te hebben verstuurd. Bepaalde auteurs menen dat de kredietnemer de kredietgever ertoe kan verplichten gevolg te geven aan zijn wens om het

⁴⁸² J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 418.

⁴⁸³ R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, "Bescherming van de consument", 371.

⁴⁸⁴ J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 418.

⁴⁸⁵ Art. VII. 96, lid 2 WER.

⁴⁸⁶ D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet" in *OHRF* 2006, afl. 24, 87; A. DE BOECK, "De door de Wet van 24 maart 2003 hervormde regelgeving inzake consumentenkrediet - overzicht van de financiële aspecten en sommige elementen van consumentenbescherming", *T.Fin.R.* 2004, afl. 2, 713 (hierna: A. DE BOECK, "De door de Wet van 24 maart 2003").

⁴⁸⁷ R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, "Bescherming van de consument", 371.

⁴⁸⁸ J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 418-419; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet" in *OHRF* 2006, afl. 24, 90.

⁴⁸⁹ J. VANNEROM, "Herziening van kredietovereenkomsten", 418-419.

krediet vervroegd terug te betalen door de aangetekende brief alsnog te sturen.⁴⁹⁰ Indien de kredietnemer intussen reeds terugbetaald heeft en de kredietgever daarop niet reageert, dan wordt dat aanzien als een instemming met de wens van de kredietnemer om het krediet vervroegd terug te betalen.

2.3 Gedwongen vervroegde terugbetaling

234. Zoals reeds besproken, is er sprake van gedwongen vervroegde terugbetaling wanneer de kredietnemer een wanprestatie begaat en de kredietgever vervolgens overgaat tot vervroegde opeising van het kapitaal. In de rechtsleer wordt er opmerkelijk weinig belang gehecht aan de gedwongen vervroegde terugbetaling van het consumentenkrediet. Ook in de wet zijn er, behoudens de bepaling betreffende de verschuldigde vergoedingen ingevolge de ontbinding van de kredietovereenkomst, geen andere bepalingen over opgenomen. Er kan echter uit het artikel VII. 106 § 1 WER afgeleid worden dat de kredietgever ingevolge een wanprestatie door de kredietnemer tot ontbinding kan overgaan en dus (gedwongen) vervroegde opeising van het kapitaal.

3. Wederbeleggingsvergoeding

3.1 Vrijwillige vervroegde terugbetaling

235. Wanneer de kredietnemer (vrijwillig) overgaat tot vervroegde terugbetaling van het krediet, zal de kredietgever door de vervroegde terugbetaling schade lijden. Het artikel VII. 97 § 1, lid 1 WER (het oud artikel 23 § 2 WCK) laat de kredietgever toe om een objectieve en billijke wederbeleggingsvergoeding te bedingen in de kredietovereenkomst. Deze vergoeding beoogt het door de kredietgever geleden verlies aan inkomsten voor de tijd die nodig is om de vervroegd terugbetaalde sommen opnieuw te herbeleggen, alsook de administratieve kosten en de winstderving (ingevolge het feit dat nieuwe overeenkomsten tegen een lager jaarlijkse kostenpercentage gesloten worden) te vergoeden.⁴⁹¹

⁴⁹⁰ D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet" in *OHRF* 2006, afl. 24, 90.

⁴⁹¹ D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet" in *OHRF* 2006, afl. 24, 88; R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, "Bescherming van de consument", 371.

236. De wederbeleggingsvergoeding wordt berekend tegen het overeengekomen jaarlijkse kostenpercentage (hierna: JKP⁴⁹²) van het krediet, *op het verschuldigd blijvend saldo op datum van vervroegde terugbetaling*.⁴⁹³ De kredietnemer kan de aflossingstabel raadplegen om te zien welk het verschuldigd blijvend saldo is.⁴⁹⁴

237. Het recht op een wederbeleggingsvergoeding van de kredietgever wordt beperkt, ter bescherming van de kredietnemer-consument.⁴⁹⁵ Vooreerst heeft de kredietgever slechts recht op een wederbeleggingsvergoeding indien hij de consument hierom verzoekt (1). Hij moet het bedrag ervan meedelen aan de kredietnemer op een duurzame drager binnen de tien dagen vanaf de ontvangst van de kennisgeving van de vervroegde terugbetaling bij aangetekend brief of na de ontvangst op zijn rekening van de door de kredietnemer terugbetaalde sommen.⁴⁹⁶ Met ander woorden: de wederbeleggingsvergoeding is niet automatisch verschuldigd. Bovendien volstaat het niet dat enkel het bedrag van de wederbeleggingsvergoeding wordt vermeld, maar er dient tevens meegedeeld te worden hoe de vergoeding is berekend.⁴⁹⁷

238. Ten tweede heeft de kredietgever enkel recht op een wederbeleggingsvergoeding voor de kosten die rechtstreeks voortvloeien uit de vervroegde terugbetaling (2) en bovendien heeft hij daar enkel recht op indien de vervroegde terugbetaling geschied in een periode waarvoor een vaste vergeldende interestvoet geldt (3).

239. Ten slotte wordt het bedrag van de wederbeleggingsvergoeding wettelijke beperkt (4). De regeling verschilt naargelang de datum waarop de kredietovereenkomst is gesloten.

⁴⁹² Art. I.9. 42° WER: *“het percentage dat de gelijkheid uitdrukt op jaarbasis, van de geactualiseerde waarden van het geheel van de verbintenissen van de kredietgever (kredietopnemingen) en de consument (aflossingen en totale kosten van het krediet voor de consument), bestaand of toekomstig, en die berekend wordt aan de hand van de elementen die de Koning aanduidt en op de wijze die Hij bepaalt”*.

⁴⁹³ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 520; L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”, 982; R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, “Bescherming van de consument”, 371.

⁴⁹⁴ Art. VII. 78 WER.

⁴⁹⁵ J. VANNEROM, “Herziening van kredietovereenkomsten”, 419-420.

⁴⁹⁶ Art. VII. 97 § 1, lid 2 WER (het oud art. 23 § 2, lid 3 WCK).

⁴⁹⁷ Art. VII. 97 § 1, lid 2 WER (het oud art. 23 § 2, lid 3 WCK).

3.1.1 De kredietovereenkomsten gesloten vanaf 1 december 2010

240. Voor de kredietovereenkomsten gesloten vanaf 1 december 2010 verschilt de wederbeleggingsvergoeding naargelang de resterende termijn tussen de vervroegde terugbetaling en het overeengekomen einde van de kredietovereenkomst. Indien de restende termijn meer dan één jaar bedraagt, dan mag de wederbeleggingsvergoeding niet meer bedragen dan 1 procent van het bedrag in kapitaal dat vervroegd wordt terugbetaald.⁴⁹⁸ Indien de resterende termijn daarentegen niet meer dan één jaar bedraagt, dan mag de wederbeleggingsvergoeding niet meer bedragen dan 0,5 procent van het bedrag in kapitaal dat vervroegd wordt terugbetaald.⁴⁹⁹ Deze beperkingen gelden zowel voor de *gehele* als voor de *gedeeltelijke vervroegde terugbetaling*.

De wederbeleggingsvergoeding mag in geen geval meer bedragen dan het bedrag van de vergeldende interest dat de kredietnemer zou betaald hebben tussen de datum van de vervroegde terugbetaling en het overeengekomen einde van de kredietovereenkomst.⁵⁰⁰

3.1.2 De kredietovereenkomsten gesloten vóór 1 december 2010

241. De regeling betreffende de kredietovereenkomsten gesloten vóór 1 december 2010 is, in tegenstelling tot de voorafgaande regeling, complexer en niet duidelijk bepaald. Hierbij mag de wederbeleggingsvergoeding niet meer bedragen dan twee maanden van de totale kosten van het krediet voor kredietovereenkomsten met een kredietbedrag lager dan 7.500 euro en drie maanden van de totale kosten van het krediet voor kredietovereenkomsten met een kredietbedrag gelijk aan of hoger dan 7.500 euro.⁵⁰¹ Voor de definitie van “totale kosten van het krediet” dient verwezen te worden naar het artikel 1, 5° WCK dat bepaalt dat hier *alle kosten die de consument moet betalen in verband met de kredietovereenkomst en die de kredietgever bekend zijn, met uitzondering van de notariskosten*, onder begrepen worden. In het artikel volgt een opsomming van de kosten en het gaat onder meer om de

⁴⁹⁸ Art. VII. 97 § 1, lid 3 WER (het oud art. 23 § 2, lid 2 WCK).

⁴⁹⁹ Art. VII. 97 § 1, lid 4 WER (het oud art. 23 § 2, lid 2 WCK); R. STEENNOT, “Nieuwe wetgeving consumentenkrediet op til”, *Juristenkrant* 2010, afl. 210, 16.

⁵⁰⁰ Art. VII. 97 § 3 WER (het oud art. 23 § 4 WCK).

⁵⁰¹ R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, “Bescherming van de consument”, 372; L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”, 982; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 521; A. DE BOECK, “De door de Wet van 24 maart 2003”, 714; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, “Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet” in *OHRF* 2006, afl. 24, 89.

rente, de commissieloon, de belastingen, de onderzoekskosten, de reclamekosten, de kosten voor de samenstelling van het dossier, de kosten van het beheer enz.

242. Het eigenaardige hieraan is dat de wetgever van toen enkel een beperking van de wederbeleggingsvergoeding voorzien heeft in geval van *gehele vervroegde terugbetaling*.⁵⁰² Voor de *gedeeltelijke vervroegde terugbetaling* werd geen beperking voorzien. Volgens bepaalde auteurs kan hiervoor eventueel een oplossing gevonden worden in het artikel 1907bis BW, dat voorziet in een wederbeleggingsvergoeding van zes maanden interest berekend op de terugbetaalde som en naar de in de overeenkomst bepaalde rentevoet.⁵⁰³ Uiteraard geldt dit laatste voor zover het om een lening op interest gaat. Gaat het daarentegen niet om een lening op interest, dan zou ervan uitgegaan worden dat de toepassing van het artikel 1907bis BW moeilijk zou zijn gezien de discussie die er rijst omtrent de “bredere” toepassing van het artikel 1907bis BW. Bij de raadpleging van de website van FOD Economie, kan echter vastgesteld worden dat er in geval van gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van een consumentenkrediet (betreffende een kredietovereenkomst gesloten vóór 1 december 2010) zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding wordt bepaald zonder een onderscheid te maken naargelang het al dan niet gaat om een lening op interest.⁵⁰⁴ Dit is toch wel opmerkelijk.

Bepaalde auteurs zijn van mening dat in geval van gedeeltelijke vervroegde terugbetaling het (oud) artikel 23 WCK proportioneel toegepast moet worden.⁵⁰⁵ Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met het feit dat de berekening van de wederbeleggingsvergoeding in een dergelijk geval niet moet geschieden op het nog verschuldigd blijvende saldo, doch op het bedrag dat vervroegd wordt terugbetaald.⁵⁰⁶ Dit lijkt ook aangewezen, aangezien in geval van een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van een hypothecaire krediet dezelfde regel geldt (*supra* nr. 194).

⁵⁰² D. BLOMMAERT en F. NICHELS, “Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet” in *OHRF* 2006, afl. 24, 89; L. VAN DEN STEEN, 982; A. DE BOECK, “De door de Wet van 24 maart 2003”, 714.

⁵⁰³ R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, “Bescherming van de consument”, 372; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, “Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet” in *OHRF* 2006, afl. 24, 89.

⁵⁰⁴ http://economie.fgov.be/nl/consument/consumentenkrediet/terugbetaling/Remboursement_anticipe/#.VxYgdWfVyHs (geraadpleegd op 2 april 2016).

⁵⁰⁵ R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, “Bescherming van de consument”, 372; L. VAN DEN STEEN, “Het recht op de vervroegde terugbetaling”, 982.

⁵⁰⁶ *Ibid.*

Andere auteurs menen dat gezien de afwezigheid van een wettelijke bepaling, de kredietgever niets belet om een hoger bedrag aan te rekenen (aangezien de diverse gedeeltelijke vervroegde terugbetalingen kosten met zich meebrengen voor de kredietgever).⁵⁰⁷ Deze auteurs voegen er wel aan toe dat er een aantal bovengrenzen zijn die de wederbeleggingsvergoeding beperken, zijnde het artikel 1907bis BW, alsook het artikel 31 WHPC (het huidige artikel VI.82 WER) dat bedingen verbiedt die een kennelijk onevenwicht creëren tussen de rechten en de plichten van de partijen. Bovendien menen zij dat voor iedere gedeeltelijke vervroegde terugbetaling de bovengrens die geldt in geval van gehele vervroegde terugbetaling, hier ook geldt. Het lijkt niet duidelijk wat de auteurs hiermee wensen te zeggen, aangezien ze in eerste instantie van uitgaan dat de kredietgever niets belet om een hoger bedrag aan te rekenen.

243. Mijns inziens lijkt het verschil in behandeling naargelang het gaat om gehele dan wel een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling onverantwoord. Hoewel het te begrijpen is dat de kredietgever bij diverse gedeeltelijke vervroegde terugbetalingen meer administratieve kosten heeft, kan dat niet zo ver gaan dat de wetgever helemaal geen beperking van de wederbeleggingsvergoeding voorziet voor de kredietnemers die tot gedeeltelijke vervroegde terugbetaling (betreffende een kredietovereenkomst gesloten vóór 1 december 2010) overgaan. De kredietnemer die tot een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van een krediet aangegaan na 1 december 2010 overgaat, geniet immers wél van een uitdrukkelijke beperking van de wederbeleggingsvergoeding. De wetgever had bij de wijziging van de wetgeving (zijnde bij de invoering van Boek VII. WER) een einde kunnen stellen aan deze rechtsonzekerheid door de leemte in te vullen met een uitdrukkelijke bepaling die de wederbeleggingsvergoeding bij een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling (betreffende een kredietovereenkomst gesloten vóór 1 december 2010) eveneens beperkt. Mijns inziens zou het billijk geweest zijn indien de wetgever had gekozen om de wederbeleggingsvergoeding zoals die geldt voor de gehele vervroegde terugbetaling proportioneel toe te passen in geval van gedeeltelijke vervroegde terugbetaling, met een eventuele aanrekening van de bijkomende administratieve kosten (omwille van de administratieve last die de kredietgever heeft bij diverse gedeeltelijke vervroegde terugbetaling).

⁵⁰⁷ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet”, 521.

3.2 Gedwongen vervroegde terugbetaling

244. De hiervoor besproken regeling zoals voorzien in het artikel VII. 97 WER geldt voor de situatie waarbij de kredietnemer vrijwillig overgaat tot vervroegde terugbetaling van het krediet. In geval van een gedwongen vervroegde terugbetaling, zijnde de situatie waarbij de kredietnemer een wanprestatie begaat die aanleiding geeft tot een vervroegde opeisbaarheid van het ontleend kapitaal, dient naar het artikel VII.106 WER (het oud artikel 27bis WCK) gekeken te worden. Dit artikel bepaalt welke vergoeding(en) maximaal gevorderd kan/kunnen worden in het geval dat de kredietnemer de kredietovereenkomst niet uitvoert en dit een ontbinding van de kredietovereenkomst rechtvaardigt.⁵⁰⁸ De wet bepaalt dat in die situatie van de kredietnemer geen andere vergoeding gevraagd kan worden dan⁵⁰⁹:

- *het verschuldigd blijvende saldo;*
- *het bedrag van de vervallen en niet-betaalde totale kosten van het krediet voor de consument;*
- *het bedrag van de overeengekomen nalatigheidsintrest berekend op het verschuldigd blijvende saldo;*
- *de overeengekomen straffen of schadevergoedingen voor zover ze worden berekend op het verschuldigd blijvende saldo en beperkt worden tot de volgende maximumbedragen:*
 - *ten hoogste 10 % van de schijf van het verschuldigd blijvende saldo tot 7.500 euro;*
 - *ten hoogste 5 % van de schijf van het verschuldigd blijvende saldo boven 7.500 euro.*

Deze schadevergoeding waarvan er sprake is in laatste paragraaf, kan als een wederbeleggingsvergoeding worden beschouwd waarvan de omvang wettelijk wordt beperkt naargelang de omvang van het verschuldigd blijven saldo. In tegenstelling tot het hypothecaire krediet waarbij aanvankelijk geen afzonderlijke regeling was voorzien voor de

⁵⁰⁸ M. DE MUYNCK, *Consumentenkrediet : de wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen.*, Gent, Larcier, 2011, 70; D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 521-522; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet" in *OHRF* 2006, afl. 24, 88; A. DE BOECK, "De door de Wet van 24 maart 2003", 714.

⁵⁰⁹ Art. VII. 106 § 1 WER (het oud art. 27bis § 1 WCK).

gedwongen vervroegde terugbetaling, heeft de wetgever voor het consumentenkrediet al geruime tijd een afzonderlijke regeling voorzien voor de gedwongen vervroegde terugbetaling van het krediet.

3.3 Uitzonderingen

245. Het artikel VII. 97 § 2 WER (het oud artikel 23 § 3 WCK) voorziet uitdrukkelijk in een aantal gevallen waarbij de kredietgever geen recht heeft op een wederbeleggingsvergoeding:

1° indien hij veroordeeld was wegens een schending van artikel VII. 194 tot VII. 196, VII. 200 of VII. 201 WER, en de verplichtingen van de betrokken consument zijn verminderd tot de prijs bij contante betaling of tot het ontleende bedrag;

2° bij een terugbetaling in uitvoering van een verzekeringsovereenkomst die contractueel de terugbetaling van het krediet waarborgt;

3° bij een kredietopening;

4° indien de vervroegde terugbetaling valt in een termijn waarvoor geen vaste debetrentevoet geldt (dus in een termijn met een variabele vergeldende interestvoet).

Het is opmerkelijk dat bij het consumentenkrediet, in tegenstelling tot het hypothecaire krediet, elke terugbetaling door de verzekeraar in uitvoering van een verzekeringsovereenkomst die contractueel de terugbetaling van het krediet waarborgt (en niet enkel die dat het overlijdensrisico dekt), onder die uitzondering valt.⁵¹⁰

4. Bijkomende kosten

246. Bij de analyse van het hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER kunnen, naast de vermelde wederbeleggingsvergoeding alsook de andere vergoedingen die in geval van gedwongen vervroegde terugbetaling verschuldigd kunnen zijn, geen andere kosten vastgesteld worden die aan de kredietnemer kunnen worden aangerekend. Derhalve kan ervan uitgegaan worden dat aan de kredietnemer geen bijkomende kosten (dossierkosten of administratieve kosten) kunnen worden aangerekend.

⁵¹⁰ D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet", 522; A. DE BOECK, "De door de Wet van 24 maart 2003", 714.

247. Het artikel VII. 106 § 6 WER bepaalt dat elk beding verboden is en als niet geschreven wordt beschouwd, voor zover het straffen of schadevergoedingen voorziet waarin dit boek (*Boek VII.*) niet voorziet in het geval dat de kredietnemer zijn verbintenissen niet uitvoert. Het betreft onder meer de situatie van gedwongen vervroegde terugbetaling (ingevolge een wanprestatie van de kredietnemer), waarbij het niet toegelaten is om aan de kredietnemer andere vergoedingen aan te rekenen dan diegene die uitdrukkelijk werden voorzien in dit artikel.

248. De wet bepaalt bovendien uitdrukkelijk dat de kredietbemiddelaar aan de kredietnemer-consument die om zijn bemiddeling heeft verzocht, geen enkele vergoeding in welke vorm ook, rechtstreeks of onrechtstreeks mag aanrekenen.⁵¹¹ Wanneer een kredietovereenkomst wordt gesloten met het oog op de gehele vervroegde terugbetaling van een vroegere kredietovereenkomst, is geen commissie verschuldigd zo dezelfde kredietbemiddelaar voor beide overeenkomsten heeft bemiddeld.⁵¹²

5. Sancties bij bovenmatig wederbeleggingsvergoeding

5.1 Wederbeleggingsvergoeding bij vrijwillige vervroegde terugbetaling

249. Hierboven werd besproken welke wederbeleggingsvergoeding de kredietnemer verschuldigd kan zijn. Vervolgens rijst de vraag op welke beschermingsmechanismen de kredietnemer zich kan beroepen wanneer de kredietgever een bovenmatige wederbeleggingsvergoeding aanrekent.

250. Uit de rechtsleer blijkt dat er bij de niet-naleving van de oude bepalingen zoals voorzien in de WCK (die intussen opgenomen zijn in WER) de meerderheid ervan uitgaat dat de sanctie de nietigheid van het beding is, op basis van het artikel 4 WCK (het huidig artikel VII. 2, §4 WER).⁵¹³ Dit artikel voorziet in de nietigheid van het strijdig beding voor zover het ertoe strekt de rechten van de consument in te perken of zijn verplichtingen te verzwaren. Aangezien de auteurs het in het verleden niet eens waren over of het oud artikel 23 WCK (het huidig artikel VII. 97 § 1, lid 1 WER) van openbare orde dan wel van dwingend recht was,

⁵¹¹ Art. VII. 114 § 1 WER.

⁵¹² Art. VII. 114 § 4 WER.

⁵¹³ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983.

bestond de discussie erin of de sanctie de absolute dan wel de relatieve nietigheid was.⁵¹⁴ Er wordt daarnaast beroep gedaan op het artikel 90, lid 2 WCK (het huidig artikel VII.199 WER) dat bepaalt dat de kredietnemer van rechtswege volledig wordt ontslagen van straffen of schadevergoedingen die de wet niet voorziet, alsook op de strafsancties.⁵¹⁵ Bepaalde auteurs merken op dat het voorafgaande enkel geldt in het geval van een gehele vervroegde terugbetaling van een kredietovereenkomst gesloten vóór 1 december 2010.⁵¹⁶ Deze redenering kan evenwel worden doorgetrokken naar de regeling die geldt voor de gehele en de gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van een kredietovereenkomst gesloten na 1 december 2010.

251. In het geval van gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van een kredietovereenkomst gesloten vóór 1 december 2010 waarvan de wederbeleggingsvergoeding niet wettelijk beperkt is, geldt het voorafgaande niet. Hierbij kan eventueel wel beroep worden gedaan op het artikel VI.82 WER om een beding (dat voorziet in een wederbeleggingsvergoeding) dat een kennelijk onevenwicht creëert tussen de rechten en plichten van de partijen, nietig te laten verklaren.⁵¹⁷ Indien het gaat om een lening op interest kan ook beroep worden gedaan op het artikel 1907bis BW.

252. Voor de kredietgever zou het natuurlijk het voordeligst zijn om een bovenmatige wederbeleggingsvergoeding die in strijd is met het artikel VII. 97 § 1, lid 1 WER, te reduceren tot hetgeen wettelijk aanvaardbaar is. Zoals onder het hypothecaire krediet reeds besproken, heeft het Hof van Justitie duidelijk laten blijken dat van reductie tot een aanvaardbaar niveau geen sprake kan zijn.⁵¹⁸ Derhalve zal de rechter het onrechtmatig beding dat een bovenmatige wederbeleggingsvergoeding voorziet niet kunnen reduceren tot hetgeen aanvaardbaar is volgens het artikel VII. 97 § 1, lid 1 WER, maar zal hij het beding

⁵¹⁴ P. VAN DER WIELEN en A. WALLEMACQ, "La valeur contraignante de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit de la consommation", *DAOR* 1992, afl. 23, 21; L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet" in *OHRF* 2006, afl. 24, 91.

⁵¹⁵ L. VAN DEN STEEN, "Het recht op de vervroegde terugbetaling", 983.

⁵¹⁶ D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet" in *OHRF* 2006, afl. 24, 91.

⁵¹⁷ R. STEENNOT m.m.v. S. DEJONGHE, "Bescherming van de consument", 372.

⁵¹⁸ HvJ 30 mei 2013, nr. C-488/11, ECLI:EU:C:2013:341, *Dirk Frederik Asbeek Brusse en Katarina de Man Garabito/Jahani BV*; HvJ 14 juni 2012, nr. C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, *Banco Español de Crédito SA/Joaquín Calderón Camino*.

moeten vernietigen.⁵¹⁹ De toepassing van het gemeen recht (als vervanging) na de vernietiging lijkt niet mogelijk, aangezien de nietigheid doorgaans beperkt zal worden tot het (bovenmatig) beding en niet de gehele overeenkomst. Na de vernietiging zal de kredietgever geen aanspraak meer kunnen maken op enige vergoeding wat de consument/kredietnemer ten goede zou komen.

5.2 Wederbeleggingsvergoeding bij gedwongen vervroegde terugbetaling

253. Zoals reeds besproken, dient in geval van ontbinding van het consumentenkrediet ingevolge een wanprestatie door de kredietnemer rekening te worden gehouden met het artikel VII. 106 §1 WER. Dit artikel bepaalt welke (schade)vergoedingen van de kredietnemer gevorderd kunnen worden wanneer de kredietovereenkomst wordt ontbonden. Bovendien biedt het artikel VII.199, lid 2 WER de rechter de mogelijkheid om, zelfs ambtshalve, de bedongen schadevergoedingen te reduceren of de consument er zelfs volledig van te ontslaan indien zij overdreven of onverantwoord zijn. Hieruit zou al snel besloten kunnen worden dat wanneer de kredietgever een overdreven vergoeding bedingt, de rechter deze kan reduceren of de kredietnemer er zelfs van kan ontslaan om enige vergoeding te betalen.

254. Naar aanleiding van rechtspraak van het Hof van Justitie blijkt van reductie geen sprake te zijn. Het Hof maakt duidelijk dat artikel VII.106 § 1 WER en artikel VII.199, lid 2 WER de toepassing van de algemene toetsingsnorm en de regels inzake schadebedingen uit art. VI.83 WER niet uitsluiten.⁵²⁰ Dit heeft tot gevolg dat wanneer de kredietovereenkomst een bovenmatig schadevergoeding (wederbeleggingsvergoeding) voorziet, die niet in overeenstemming is met het artikel VII. 106 § 1 WER, de rechter de vergoeding niet kan reduceren tot hetgeen aanvaardbaar is krachtens het artikel VII. 106 § 1 WER en het beding moet vernietigen.⁵²¹ Hierdoor zal de kredietgever helemaal geen aanspraak meer kunnen maken op enige vergoeding (*supra* nr. 252).

⁵¹⁹ R. STEENNOT, "De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie", 184.

⁵²⁰ HvJ 21 januari 2015, nr. C-482/13, nr. C-484/13, nr. C-485/13 en nr. C-487/13, ECLI:EU:C:2015:21, *Unicaja Banco SA/José Hidalgo Rueda en anderen* (nr. C-482/13), *Caixabank SA/Manuel María Rueda Ledesma en Rosario Mesa Mesa* (nr. C-484/13), *José Labella Crespo en anderen* (nr. C-485/13) en *Alberto Galán Luna en Domingo Galán Luna* (nr. C-487/13); R. STEENNOT, "De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie", 190.

⁵²¹ R. STEENNOT, "De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie", 184.

255. Bovendien zal een bedongen schadevergoeding, ondanks het feit dat deze de in het artikel VII.106 § 1 WER bepaalde grenzen respecteert, maar naar het oordeel van de rechter *een kennelijk onevenwicht creëert tussen de rechten en plichten van de partijen*, tot gevolg hebben dat de rechter het beding nietig moet verklaren. De rechter heeft in dat geval geen keuze en kan niet tot reductie overgaan. Professor STEENNOT merkt terecht op dat het belang hiervan beperkt is aangezien het weinig waarschijnlijk is dat de rechter zal oordelen dat een beding, dat in overeenstemming is met de beperkingen zoals voorzien in het artikel VII.106, § 1 WER, een kennelijk onevenwicht creëert tussen de rechten en plichten van de partijen.⁵²²

⁵²² R. STEENNOT, “De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie”, 190.

VIII. Besluit

256. Als afsluiting kan gesteld worden dat niettegenstaande het aantal gebreken die er nog zijn in onze wetgeving, doorheen de tijd een aantal initiatieven zijn gekomen van de wetgever welke de rechtszekerheid van de kredietnemer ten goede zijn gekomen.

257. Het grootste pijnpunt zijn nog steeds de niet-gereguleerde kredieten, zijnde de *commerciële kredieten*. Jaren lang waren er discussies over het toepassingsgebied van het artikel 1907bis BW, waarvan bepaalde nog steeds niet uitgeklaard zijn. Het Hof van Cassatie heeft zich recent over de toepassing van het artikel 1907bis BW in twee gevallen (meer bepaald bij de kredietopening en bij een ex post afwijking van het initieel verbod om vervroegd terug te betalen in de kredietovereenkomst) uitgesproken, waardoor de discussies enigszins herleid zijn. Over de toepassing van dit artikel bij de gedwongen vervroegde terugbetaling heeft het Hof zich nog niet uitgesproken. Dit heeft tot gevolg dat er daarover nog steeds geen duidelijkheid is, terwijl dit een belangrijke impact heeft op de sanctionering van een bovenmatige wederbeleggingsvergoeding. Het artikel 1907bis BW (dat voorziet in een begrenzing van zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding) biedt de kredietnemer immers meer rechtszekerheid dan het artikel 1231 § 1 BW waarbij de rechter over een ruime appreciatiebevoegdheid beschikt. Mijns inziens zou het artikel 1907bis BW ofwel aangepast moeten worden zodat het voor alle *funding-loss* vergoedingen of wederbeleggingsvergoedingen betreffende de commerciële kredieten zou gelden ofwel dient het artikel afgeschaft te worden. Dit laatste zou tot het gevolg hebben dat alle wederbeleggingsvergoedingen of *funding-loss* vergoedingen zoals schadebedingen gematigd zouden worden op basis van het artikel 1231 § 1 BW. Hoewel het artikel 1907bis BW zoals reeds gezegd de kredietnemer meer rechtszekerheid zou bieden dan het artikel 1231 § 1 BW, kan gesteld worden dat de zwakke kredietnemer in beide gevallen voldoende beschermd zou worden.

Er zijn bovendien een aantal aandachtspunten waarmee de kredietnemer rekening moet houden bij vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten. Vooreerst moet een kredietnemer voor ogen houden dat de wet geen uitdrukkelijk recht voorziet om het krediet vervroegd terug te betalen, derhalve moet de kredietnemer bij de onderhandelingen met de kredietgever het nodige doen om dat recht uitdrukkelijk in de kredietovereenkomst te laten

bepalen. Doet hij dat niet, dan kan hij zijn krediet niet vervroegd terugbetalen zonder daarbij een contractuele wanprestatie te begaan (waardoor hij wellicht een schadevergoeding zal moeten betalen). Een kredietnemer die een lening op interest aangaat kan krachtens het artikel 1907bis BW van uitgaan dat de daarbij verschuldigde wederbeleggingsvergoeding maximaal zes maanden interest kan bedragen. De kredietnemer die opteert voor een kredietopening, kan volgens de huidige stand van zaken helaas niet op de bescherming van het artikel 1907bis BW rekenen en zal bijgevolg voorzichtig moeten zijn wanneer de kredietgever hem de *funding-loss* vergoeding of de wederbeleggingsvergoeding aanrekent. In de rechtsleer en rechtspraak is er geen eensgezindheid of de kredietnemer hierbij beroep kan doen op het artikel 1231 § 1 BW om de bovenmatige *funding-loss* vergoeding of de wederbeleggingsvergoeding te laten matigen. Hoewel het eerder als een uitzondering wordt beschouwd, is beroep op de figuur rechtsmisbruik wel nog mogelijk.

258. Wat de *kredieten onder de KMO-financieringswet (WKF)* betreft, kan vastgesteld worden dat de regeling met betrekking tot de vervroegde terugbetaling opmerkelijk goed is uitgewerkt en de kredietnemer voldoende rechtszekerheid biedt. Over het toepassingsgebied van de WKF, meer bepaald de criteria aan welke de kredietnemer(s) moet/moeten voldoen, zijn er binnen de rechtsleer echter wat discussies.

Ook hier zijn er een aantal aandachtspunten met welke de kredietnemer rekening moet houden. De WKF vereist een kennisgeving door de kredietnemer die het voornemen heeft om het krediet vervroegd terug te betalen, dit ten minste 10 werkdagen voor de vervroegde terugbetaling. Het is duidelijk geregeld welke wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is naargelang de soort (kredietopening of lening op interest) en de omvang (minder dan 1 miljoen euro of meer dan 1 miljoen euro) van het krediet. Al blijven over de bepaling van de omvang van het krediet discussies mogelijk. Bovendien bepaalt de wet uitdrukkelijk dat er geen bijkomende kosten aangerekend kunnen worden. Het unieke aan deze regeling is dat de sanctionering uitdrukkelijk is bepaald zodat er geen discussie over kan bestaan. Desalniettemin dient vermeld te worden dat de discussie omtrent het artikel 1907bis BW nog steeds mogelijk blijft, hoewel de WKF als vooropgesteld doel had deze discussies te voorkomen (of beperken). De kredietnemer zal er bijgevolg belang bij hebben om in het geval dat een krediet van meer dan 1 miljoen aangegaan werd, deze als een lening op interest te laten herkwalficeren (bij gebreke van wettelijke begrenzing voor kredieten van

meer dan 1 miljoen euro in de WKF) omwille van de begrenzing van zes maanden interest als wederbeleggingsvergoeding zoals voorzien in het artikel 1907bis BW. Ook voor de kredietovereenkomsten die vóór de inwerkingtreding van de WKF gesloten werden, blijft het artikel 1907bis BW onverminderd van belang.

259. In de wetgeving betreffende het *hypothecair krediet* is recent een belangrijke wijziging doorgevoerd ingevolge de omzetting van de MCD in het Boek VII. WER. Het gevolg ervan is dat het toepassingsgebied van het Hoofdstuk 2, Titel 4 van het Boek VII. WER uitgebreid is waardoor het hypothecair krediet vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe regeling zowel een roerende als onroerende bestemming zal kunnen hebben (in tegenstelling tot vroeger waarbij het hypothecaire krediet een onroerende bestemming moest hebben). Op vlak van vervroegde terugbetaling wijzigen enkele zaken, maar de wijzigingen zijn redelijk beperkt.

Er zijn aantal aandachtspunten die voor de kredietnemer van belang (kunnen) zijn. Na de inwerkingtreding van de nieuwe regeling, behoudt de kredietnemer zijn recht om het hypothecair krediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen en de kredietgever behoudt het recht om een wederbeleggingsvergoeding van maximaal drie maanden interest te bedingen. Nieuw aan deze regeling is dat de wetgever, wellicht door inspiratie van de regeling die reeds geldt voor het consumentenkrediet, een afzonderlijke regeling met de uitdrukkelijke vermelding van de verschuldigde vergoedingen bij de gedwongen vervroegde terugbetaling heeft uitgewerkt. De regeling verschilt naargelang het gaat om een hypothecair krediet met roerende dan wel onroerende bestemming. Bovendien heeft de wetgever twee bijkomende uitzonderingen ingevoerd. De (nieuwe) regeling lijkt goed uitgewerkt en biedt de kredietnemer voldoende bescherming.

260. Het *consumentenkrediet* tenslotte heeft doorheen de jaren toch wat verbeteringen gekend. De wetgever heeft onder meer getracht een einde te stellen aan bepaalde pijnpunten die doorheen de jaren voor veel problemen hebben gezorgd. Zo is de wetgever tussengekomen naar aanleiding van de problematiek over de gedeeltelijke vervroegde terugbetaling als gevolg van een gebrekkige regeling. De nieuwe regeling (zijnde de regeling vanaf 2010) voorziet immers een beperking van de wederbeleggingsvergoeding zowel bij een gehele als bij een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van een krediet gesloten na 1 december 2010. Dit initiatief kan echter wel bekritiseerd worden aangezien de wetgever in

de regeling toch een leemte heeft achtergelaten met betrekking tot de gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van kredieten die voor 1 december 2010 aangegaan zijn. In tegenstelling tot de nieuwe regeling, voorziet de oude regeling in hogere wederbeleggingsvergoeding bij een gehele vervroegde terugbetaling en bovendien voorziet deze geen beperking van de wederbeleggingsvergoeding bij een gedeeltelijke vervroegde terugbetaling. De oude regeling leidt ongetwijfeld toe dat de kredietnemer verhinderd wordt om zijn krediet, dat voor 1 december 2010 is aangegaan, vervroegd terug te betalen omwille van de hoge kostprijs. De wetgever had dit kunnen verhinderen door de nieuwe regeling ook van toepassing te verklaren op de kredietovereenkomsten gesloten voor 1 december 2010. Zo zou er definitief een einde gesteld zijn aan de onnodige discussies omtrent de regeling betreffende de gedeeltelijke vervroegde terugbetaling en zou de kredietnemer meer rechtszekerheid hebben. Buiten deze problematiek, kan wel gesteld worden dat de regeling zoals nu voorzien in Hoofdstuk 1, Titel 4 van het Boek VII. WER wel goed uitgewerkt is en de kredietnemer de nodige rechtszekerheid biedt.

Ook hier zijn er een aantal aandachtspunten met welke de kredietnemer rekening dient te houden. Het Boek VII. WER voorziet uitdrukkelijk het recht om het consumentenkrediet geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen. De kredietnemer die het voornemen heeft het krediet vervroegd te willen terugbetalen, moet wel ten minste 10 dagen voor de vervroegde terugbetaling de kredietgever hierover kennis geven. Bovendien voorziet de wet ook welke wederbeleggingsvergoeding (de regeling verschilt naargelang het gaat om een kredietovereenkomsten gesloten vóór dan wel vanaf 1 december 2010) verschuldigd kan zijn en een aantal uitzonderingen waarbij geen wederbeleggingsvergoeding aangerekend kan worden. De kredietnemer dient veiligheidshalve na te gaan of hij zich niet in een van die situaties bevindt. Het is opmerkelijk dat de wetgever aanvankelijk enkel bij het consumentenkrediet voor de gedwongen vervroegde terugbetaling een afzonderlijke bepaling met de uitdrukkelijke vermelding van de vergoeding(en) die daarbij verschuldigd kan/kunnen zijn, heeft voorzien. Dit wijst er toch op dat de wetgever de zwakke kredietnemer-consument ook in geval van gedwongen vervroegde terugbetaling wou beschermen tegen aanrekening van bovenmatige vergoedingen. Tenslotte zal naar aanleiding van de rechtspraak van het Hof van Justitie elk beding dat voorziet in

bovenmatige wederbeleggingsvergoeding aanleiding geven tot nietigheid van het beding. Dit laatste geldt zowel voor het hypothecair krediet als voor het consumentenkrediet.

IX. Bibliografie

1. Wetgeving

- Verord.Europees Parlement en de Raad nr. 593/2008, 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I), *Pb. L* 4 juli 2008, afl. 177, 6.
- Richtl.Europees Parlement en de Raad 2014/17/EU, 4 februari 2014 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten met betrekking tot voor bewoning bestemde onroerende goederen en tot wijziging van de Richtlijnen 2008/48/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010, *Pb. L* 28 februari 2014, afl. 60, 34.
- Richtl.Europees Parlement en de Raad 2008/48/EG, 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad, *Pb. L* 22 mei 2008, afl. 207, 14.
- Wet 15 mei 2014 houdende invoeging van Boek XIV "Marktpraktijken en consumentenbescherming betreffende de beoefenaars van een vrij beroep" in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan boek XIV en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan boek XIV, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht , *BS* 30 mei 2014.
- Wet 19 april 2014 houdende invoeging van boek VII "Betalings- en kredietdiensten" in het Wetboek van economisch recht, houdende invoeging van de definities eigen aan boek VII en van de straffen voor de inbreuken op boek VII, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht en houdende diverse andere bepalingen, *BS* 28 mei 2014.
- Wet 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen, *BS* 31 december 2013.

- Wet 21 december 2013 houdende invoeging van Boek VI “Marktpraktijken en consumentenbescherming” in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan Boek VI, en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan Boek VI, in de Boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, *BS* 30 december 2013.

- Wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *BS* 21 juni 2010.

- Wet van 4 augustus 2002 op het hypothecair krediet, *BS* 19 augustus 2002.

- Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *BS* 9 juli 1991.

- KB 19 april 2014 tot bepaling van de inwerkingtreding van de wet van 19 april 2014 houdende invoeging van boek VII "Betalings- en kredietdiensten" in het Wetboek van economisch recht, houdende invoeging van de definities eigen aan boek VII en van de straffen voor de inbreuken op boek VII, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht en houdende diverse andere bepalingen, en van de wet van 19 april 2014 tot organisatie van de verhaalmiddelen tegen sommige beslissingen van de FSMA genomen met toepassing van boek VII of van boek XV van het Wetboek van economisch recht, en tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, *BS* 28 mei 2014.

- KB 27 februari 2014 houdende uitvoering van de artikelen 10, § 1, tweede lid, en 16, derde lid, van de wet van 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen, *BS* 4 maart 2014.

- Wetsontwerp 14 april 2016 houdende wijziging en invoeging van bepalingen inzake consumentenkrediet en hypothecair krediet in verschillende boeken van het Wetboek van economisch recht, *Parl. St. Kamer* 2015-16, nr. 54-1685/001.

- Wetsontwerp 24 oktober 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001.

- Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende invoeging van titel 1 "Algemene definities" in boek I "Definities" van het Wetboek van economisch recht, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53-2836/001.

- Memorie van toelichting bij het wetsontwerp betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/001.

- Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende invoeging van boek VI "Marktpraktijken en consumentenbescherming" in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan boek VI, en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan boek VI, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, *Parl. St.* Kamer 2012-13, nr. 53-3018/001.

- Verslag namens de Commissie voor het bedrijfsleven, *Parl. St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3088/003.

- *Parl. Vr.* 16 december 2013, nr. 0678-53.

- Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* Kamer 2009-10, nr. 52-2468/001.

- Memorie van toelichting bij het wetsontwerp op het hypothecair krediet, *Parl. St.* Kamer 1990-91, nr. 47-1742/001.

- *Parl. St.* Kamer 1933-34, nr. 120.

2. Rechtspraak

- HvJ 21 januari 2015, nr. C-482/13, nr. C-484/13, nr. C-485/13 en nr. C-487/13, ECLI:EU:C:2015:21, *Unicaja Banco SA/ José Hidalgo Rueda en anderen* (nr. C-482/13), *Caixabank SA/ Manuel María Rueda Ledesma en Rosario Mesa Mesa* (nr. C-484/13), *José Labella Crespo en anderen* (nr. C-485/13) en *Alberto Galán Luna en Domingo Galán Luna* (nr. C-487/13).
- HvJ (1e k.) 3 oktober 2013, nr. C-59/12, ECLI:EU:C:2013:634, *BKK Mobil Oil Körperschaft des öffentlichen Rechts/ Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*.
- HvJ 30 mei 2013, nr. C-488/11, ECLI:EU:C:2013:341, *Dirk Frederik Asbeek Brusse en Katarina de Man Garabito/ Jahani BV*.
- HvJ 14 juni 2012, nr. C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, *Banco Español de Crédito SA/ Joaquín Calderón Camino*.
- HvJ 15 maart 2012, nr. C-453/10, ECLI:EU:C:2012:144, *Pereničová*.
- HvJ 7 december 2010, nr. C-585/08 en nr. C-144/09, ECLI:EU:C:2010:740, *Pammer/ Schlüter* (nr. C-585/08) en *Alpenhof/ Heller* (nr. C-144/09).
- GwH 7 augustus 2013, nr. 119/2013, www.const-court.be.
- Cass. 17 oktober 2014, *Bank Fin.R.* 2014, afl. 6, 324, noot STEENNOT, R. en DAOR 2015, nr. 115, 78.
- Cass. 25 oktober 2013, AR F. 12. 0191. F/1, *Etat belge / Parking Cathédrale*, www.cass.be.
- Cass. 24 juni 2013, *Bank Fin. R* 2014, afl. 1-2, 46, noot WEINBERGER, M.

- Cass. 22 oktober 2004, AR C.03.0088.N, *RABG* 2005, afl. 7, 647, noot BAECK, J. en *RW* 2005-06, afl. 12, 460, noot MERTENS D.

- Cass. (1e k.) 6 december 2002, AR C.00.0176.N, *RABG* 2003, afl. 12, 645, noot BAECK, J en *RW* 2003-04, afl. 18, 703, noot GOEGEBUER, A.

- Cass. 6 september 2002, AR C.00.0150.N, *TBBR* 2002, afl. 2, 106 en *RW* 2004-05, afl. 8, 300.

- Cass. 22 oktober 1999, AR C.98.0134.F, *RW* 2001-02, afl. 40, 1502.

- Cass. 15 februari 1991, *Bank Fin.* 1991, 253.

- Cass. 18 februari 1988, *RW* 1988-89, 1226.

- Cass. 22 oktober 1982, *Arr. Cass.* 1982-83, 283.

- Brussel(9^e k.) 8 februari 2013, nr. 2007/AR/1031, *DAOR* 2013, afl. 107, 308.

- Brussel 27 september 2012 (9^e k.), *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 53, noot WEINBERGER, M.

- Brussel (9^e k.) 2 maart 2012, *Bank Fin. R.* 2014, afl. 1-2, 47, noot WEINBERGER, M.

- Brussel 25 november 2009, 2007/AR/2795, onuitg.

- Brussel 15 september 2009, *Bank Fin.R.* 2011, afl. 1, 60.

- Gent 16 juni 2008, *NJW* 2009, afl. 198, 227, noot STEENNOT, R.

- Gent 19 september 2007, *NJW* 2008, afl. 183, 455, noot STEENNOT, R.
- Gent 7 maart 2007, *NJW* 2007, afl. 172, 900, noot STEENNOT, R.
- Gent 4 december 2006, 2005/AR/2032, *KBC Bank/Miluc NV*, onuitg.
- Antwerpen 2 oktober 2003, *TBH* 2005, afl. 2, 174, noot BUYLE, J. en DELIERNEUX, M.
- Gent 9 april 2003, *RW* 2005-06, afl. 25, 978, noot VAN DEN STEEN L.
- Brussel 11 april 2000, *Lancomble/Fortis Bank*, onuitg. opgenomen in CATTARUZZA, J., “La révision des conditions financières des ouvertures de crédit” in BUYLE, J.-P., GOFFAUX, D. en LAMBRECHT, P., *La Banque dans la vie de l’entreprise*, Bruxelles, Jeune barreau, 2005, 339- 345.
- Luik 9 mei 1989, *Ann. dr. Liège* 1990, 49, noot BIQUET-MATHIEU, C. en *JT* 1990, 24.
- Brussel 25 juni 1986, *RW* 1987-88, 477.
- Kh. Charleroi 11 oktober 2013, *TBH* 2015, afl. 2, 190, noot ALTER, C.
- Kh. Antwerpen 6 maart 2009, A/07/00944, *BVBA VNG Invest/NV Centea*, onuitg.
- Rb. Mechelen 18 november 2008, A.R. nr. 08/44/A, *KBC Bank/BVBA Happy Animals/Daman Petra/Maes/Dirk*, onuitg.
- Rb. Antwerpen 31 januari 2008, A.R. 07-392-A, *Pbam Tan Du e.a./Centea NV*, onuitg.
- Rb. Brussel 11 december 2006, nr. 2004/15502/A, *TBBR* 2007, afl. 10, 630, noot BIQUET-MATHIEU, C.

- Vred. Enghien-Lens 6 december 2001, A. R. 01A80, *Bourleau-Langhendries/Fortis Bank*, onuitg.
- Kh. Kortrijk 24 oktober 2001, A.R. 3883/2000, *Fortis Bank/NV Leie & Schelde*, onuitg.

3. Rechtsleer

- BAECK, J., “De potentiële schade als maatstaf voor de matiging van overdreven schadebedingen” (noot Cass. 22 oktober 2004), *RABG* 2005, afl. 7, 653-657.
- BAILLON, L. en GROGNARD, L., *Vente à tempérament et financement- Loi du 9 juillet 1957*, Brussel, Larcier, 1958, 142.
- BIQUET-MATHIEU, C., “Crédit, remboursement anticipé et indemnité de emploi”, *Rev.not.b.* 2006, afl. 3000, 494-522.
- BIQUET-MATHIEU, C., “Crédit, remboursement anticipé et indemnité de emploi” in DELNOY, P. en BIQUET-MATHIEU, C., *Liber amicorum Paul Delnoy*, Bruxelles, Larcier, 2005, 37-61.
- BIQUET-MATHIEU, C., “L’article 1907bis limite l’indemnité de emploi à six mois d’intérêts en cas de remboursement anticipé” (noot onder Rb. Brussel 11 december 2006), *TBBR* 2007, afl. 10, 633-635.
- BLOMMAERT, D. en BONNARENS, F., “De wederbeleggingsvergoeding inzake hypothecair krediet: vergelijking met andere gereguleerde en commerciële kredieten” in TERRY, E., BIQUET-MATHIEU, C., COUSY, H., DU LAING, B., HEYMANS, P., NOËL, D., DUVIVIER, R., CATTARUZZA, J., EVRARD, A.-L., STEENNOT, R., VAN DYCK, T., WALTER, J., DE PATOUL, F., JOISTEN, P., DE BIE, N., SWENNEN, H., D’HAEN, P., BLOMMAERT, D., BONNARENS, F., VANDENBOGAERDE, M., VAN RANSBEECK, R., FORGES, M., SAGAERT, V., SWINNEN, K., BUYLE, J.-P., MAILOT, M., FRANSIS, R.,

GEORGES, F., VANNEROM, J., THIEBAUT, X., BUYSENS, F., BRAECKX, K., DE GROOTE, B., WAUTELT, P. en VAN DEN HAUTE, E., *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, 501-531.

- BLOMMAERT, D. en NICHELS, F., “Commentaar bij art. 23 Wet op het consumentenkrediet” in *OHRF* 2006, afl. 24, 86-92.
- BLOMMAERT, D. en VANNEROM, J., “De geldlening op interest en de niet-wederopneembare kredietopening: verwant of toch verschillend? Mijmeringen bij het standpunt van het Grondwettelijk Hof” in VAN DEN HAUTE, E. (eds.), *Liber Amicorum François Glansdorff et Pierre Legros*, Brussel, Bruylant, 2013, 69-90.
- BLOMMAERT, D. en VANNEROM, J., “Verantwoorde kredietverlening aan KMO’s. ‘Informatie’ en ‘Redelijkheid’: kernbegrippen ter bescherming van de financiële KMO”, *DAOR* 2015, afl. 114, 6-27.
- BOGAERT, F. en VAN BAEVEGHEM, B., “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken” in CLAEYS, I., STEENNOT, R., TISON, B. en BOCKEN, J., *Economisch Recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 1-53.
- BRULOOT, D. en DE MUYNCK, M., “Nieuw wettelijk kader voor kredieten aan KMO’s (WKF)”, *TBH* 2015, afl. 4, 303-337.
- CASIER, E., “Commentaar bij artikel 1 Wet op het Hypothecair krediet” in *OHRF* 2012, afl. 32, 54-100.
- CASIER, E. en VAN INGELGHEM, A., “Art. VII. 130 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 163-180.

- CASIER, E. en VAN INGELGHEM, A., “Art. VII. 131 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 181-191.

- CASIER, E. en VAN INGELGHEM, A., “Art. VII. 132 WER” in *OBO* 2015, afl. 101, 193-195.

- CATTARUZZA, J., “La révision des conditions financières des ouvertures de crédit” in BUYLE, J.-P., GOFFAUX, D. en LAMBRECHT, P., *La Banque dans la vie de l’entreprise*, Bruxelles, Jeune barreau, 2005, 317-352.

- CATTARUZZA, J., “Le crédit bancaire” in COIPEL, M. en WERY, P., *Guide juridique de l’entreprise - Traité théorique et pratique. 2ème édition*, Titre IV, Livre 45.1, Waterloo, Wolters Kluwer Belgium, s.d., 1-46.

- DAMBRE, M., “De nieuwe regeling inzake kosten” in MEULEMANS, D., SCHEPERS, G. en COUSY, H. (eds.), *De nieuwe Wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1993, 295-303.

- DE BOECK, A., “De door de Wet van 24 maart 2003 hervormde regelgeving inzake consumentenkrediet - overzicht van de financiële aspecten en sommige elementen van consumentenbescherming”, *T.Fin.R.* 2004, afl. 2, 707-720.

- DE CALUWE, A., *Les ventes, les prêts et prêts personnels à tempérament, les obligations de brasserie : textes législatifs et commentaires*, Brussel, Bruylant, 1965, 463.

- DE MEYER, J., “De Rome I-Verordening in een notendop: nieuwe verwijzingsregels voor het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst”, *Cah. Jur.* 2009, afl. 3, 70-77.

- DE MEYER, J. en ERAUW, J., “Het recht van toepassing op verbintenissen uit overeenkomst volgens de nieuwe Rome I-verordening” in CLIJMANS, C., DUJARDIN, R., KRAMER, X. E., VERHELLEN, J., WAUTELET, P., VOLDERS, B., TISON, M., RAVELINGIEN, F., ERAUW, J., STEENNOT, R., VAN DEN STEEN, L., FALLON, M., FLECHTNER, H., DE MEYER, J. en DE WULF, H., *Nieuw internationaal privaatrecht: meer Europees, meer globaal*, Mechelen, Kluwer, 2009, 275-331.

- DE MUYNCK, M., *Consumentenkrediet : de wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen.*, Gent, Larcier, 2011, 79.

- DE PAGE, H. en DEKKERS, R., *Traité élémentaire de droit civil belge*, V, Brussel, Bruylant, 1957, 1286.

- DU LAING, B., *(Geld)lening en krediet(opening): Theoretische grondslagen en praktische gevolgen van de verbruiklening van geld op interest als gemeenrechtelijke onmiddellijke thesauriekredietovereenkomst*, Brugge, Die Keure, 2005, 670.

- FORIERS, P. en DELWAIDE, A., “La sanction des manquements de l’emprunteur: les montants dus en cas d’inexécution du contrat” in BOONE, A.-D., POULLET, Y. en LEFEBVRE, A., *Le crédit à la consommation*, Brussel, Jeune barreau, 1997, 135-182.

- GODDAER, J., TERRYN, E. en VANNEROM, J., “Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht” in SAMOY, I., SAGAERT, V. en TERRYN, E. (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 467- 558.

- HEYMANS, P., “Boek VII van het Wetboek van economisch recht en de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet”, *T.App.* 2015, afl. 1, 17-20.

- LETTANY, P., “Contract van hypothecair krediet. Leidraad bij het opstellen van de akte” in MEULEMANS, D., SCHEPERS, G. en COUSY, H. (eds.), *De nieuwe Wet op het Hypothecair krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 311-338.

- LOPEZ- TARRUELLA MARTINEZ, A., “International consumer contracts in the new Rome I Regulation: how much does the regulation change?”, *REDC 2007-2008*, 345-385.

- MEULEMANS, D., “De toezending van een verwittiging” in MEULEMANS, D., SCHEPERS, G. en COUSY, H. (eds.), *De nieuwe wet op het hypothecair krediet*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1993, 341-351.

- MEULEMANS, D., “De vervroegde terugbetaling” in MEULEMANS, D., SCHEPERS, G. en COUSY, H. (eds.), *De nieuwe Wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1993, 107-113.

- MEULEMANS, D., “Het einde van de kredietovereenkomst” in *OGP*, afl. 57, IX.A.12- 1 - IX.A.12 – 5.

- RAPSÆT, M., “Een commercieel krediet vervroegd terugbetalen: hoe groot moet het blikje zijn om de snoek te vangen?” in WAUTERS, K., *Feestbundel Monard-D'Hulst 20 jaar: diversiteit in eenheid*, Gent, Larcier, 2010, 191-208.

- RENS, J., “De wet op het hypothecair krediet”, *T.Not.* 1993, 2-27.

- SAMOY, I. en VANDERSCHOT, K., “Nietigheid van ongeoorloofde schadebedingen in het gemene recht: welles nietes...” (noot onder Antwerpen 20 september 2004), *RW* 2006-07, afl. 19, 797-801.

- SCHELHAAS, H., “Opzegbeding versus strafbeding”, *TBBR* 2005, afl. 2, 102-109.

- SOURBRON, P., “Aan de wet onderworpen kredietovereenkomsten” in SCHEPERS, G., MEULEMANS, D. en COUSY, H., *De nieuwe wet op het hypothecair krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 19-28.

- STEENNOT, R., “De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie op de regelen inzake onrechtmatige bedingen” in STRAETMANS, G. en STEENNOT, R. (eds.), *Wetboek Economisch Recht en de bescherming van de consument*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 145-192.

- STEENNOT, R., “Gemengde kredietovereenkomsten kunnen onder wet consumentenkrediet ressorteren” (noot onder Cass. 17 oktober 2014), *Bank Fin.R.* 2014, afl. 6, 325-326.

- STEENNOT, R., “Hof van Justitie verduidelijkt toepassingsvoorwaarden bijzondere IPR-regelen consumentenovereenkomsten”, *Tijdschrift@IPR.be* 2011, afl. 1, 152-161.

- STEENNOT, R., “Nieuwe wetgeving consumentenkrediet op til”, *Juristenkrant* 2010, afl. 210, 16.

- STEENNOT, R., “Sanctionering van inbreuken op het consumentenrecht: de zoektocht naar een rechtvaardige oplossing” in EVERS, F., LEFRANC, P., BLOCH, A., BREWAEYS, E., FLEERACKERS, F., FOQUÉ, R., HEYVAERT, A., HUBEAU, B., LAMON, H., RAES, K., ROMMEL, G., SCHOENAERTS, B., STEENNOT, R., STEVENS, J., VAN DUN, F., VAN GERVEN, W., VERRYCKEN, M. en VUYE, H., *Kiezen tussen recht en rechtvaardigheid*, Brugge, Die Keure, 2009, 145-155.

- STEENNOT, R., “Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet” in *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen Intersentia, 2012, 3-32.

- STEENNOT, R., BOGAERT, F., BRULOOT, D. en GOENS, D., *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 226.

- STEENNOT, R. m.m.v. DEJONGHE, S., “Bescherming van de consument in het financieel recht” in *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 323-474.

- STEENNOT, R. en TERRYN, E., “De nieuwe bepalingen uit Boek VI van het Wetboek Economisch Recht: een eerste commentaar”, *DCCR* 2014, afl. 104, 3-61.

- STIJNS, S., “Contractualisering van sancties in het privaatrecht, inzonderheid bij contractuele wanprestatie”, *RW* 2001-2002, afl. 34, 1258-1286.

- STIJNS, S., “De beëindiging van de kredietovereenkomst: macht en onmacht van de (kort geding)-rechter”, *TBH* 1996, 100-167.

- STIJNS, S., *De gerechtelijke en de buitengerechtelijke ontbinding van overeenkomsten*, Antwerpen, Maklu, 1994, 706.

- STIJNS, S., *Leerboek Verbintenissenrecht. Boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 268.

- TISON, M., “Hypothecaire kredietverlening in de particuliere en de beroepsfeer. Laveren tussen regulering en wilsvrijheid” in *STUDIEKRING PROVINCIAAL GENOOTSCHAP DER NOTARISSSEN VAN OOST- VLAANDEREN, Notariële actualiteit 2012 : verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring provinciaal genootschap der notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, Die Keure, 2013, 75-99.

- TROCH, K., “De wederbeleggings- en 'funding loss'-vergoeding bij vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten met bepaalde duur”, *T.Fin.R.* 2002, afl. 4, 248-264.

- VANNEROM, J., “Boek VII. Betalings- en kredietdiensten. ‘Something old, something new’.” in KEIRSBILCK, B. en TERRY, E., *Het wetboek van economisch recht : van nu en straks?*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 203-226.

- VANNEROM, J., “Herziening van kredietovereenkomsten” in VANNEROM, J., *Consumentenbescherming bij de uitvoering en herziening van kredietovereenkomsten*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 383-592.

- VANNEROM, J. en CASIER, E., “De bescherming van de consument in hypothecair krediet in Europees perspectief” in STRAETMANS, G. en STEENNOT, R., *Wetboek Economisch Recht en de bescherming van de consument*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 257-296.

- VAN DEN BERGH, J. en DE CALUWE, A., *Afbetalingsovereenkomsten, financieringshuur, brouwerijovereenkomsten*, Gent, Story-Scientia, 1975, 570.

- VANDEN BERGHE, O., “Bedingen en schadevergoeding: strafbedingen, opzegbedingen en exoneratiebedingen” in STIJNS, S., CLAEYS, I., VANDEN BERGHE, O. en SAMOY, I., *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2004, 43-70.

- VANDEN BERGHE, O., “Het toepassingsgebied van artikel 1231 BW betreffende overdreven strafbedingen: een kritische analyse”, *TBBR* 2004, afl. 2, 62-83.

- VAN DEN STEEN, L., “Het recht op de vervroegde terugbetaling van een krediet van bepaalde duur en de wederbeleggingsvergoeding” (noot onder Gent (12e k.) 9 april 2003), *RW* 2005-06, afl. 25, 979-984.

- VANDERSCHOT, K., “De sanctionering van ongeoorloofde schadebedingen”, *TBBR* 2003, afl. 9, 638-643.

- VAN DER WIELEN, P. en WALLEMACQ, A., “La valeur contraignante de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit de la consommation”, *DAOR* 1992, afl. 23, 19-24.

- VAN DOORSLAER, J., *De kredietopening*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1984, 150.

- VAN DRIESSCHE, D., “Rechtmatige schadebedingen: geen ontkomen aan?”, *TBBR* 2008, afl. 1, 33-39.

- VAN WASSENHOVE, Y., “Kredietverlening aan KMO’s. Nieuw wettelijk kader”, *NJW* 2014, afl. 307, 626- 637.

- VERHAEGEN, D. en PURNAL, D., “De vervroegde terugbetaling van commerciële kredieten: de 'funding loss'-vergoeding revisited” in CATTARUZZA, J., KUPERS, W. en PEETERS, I., *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 307- 347.

- WYLLEMAN, B., “Nieuwe wetgeving inzake strafbedingen en moratoire interest”, *AJT* 1998-99, 701-708.

- WYMEERSCH, E., “Aspecten van het hypothecair krediet naar huidig en toekomstig recht” in VERSCHRAEGEN, H., VAN TRICHT, E., DE BRUYN, M. en DE WULF, E., *Kredietverlening en hypotheekleningen*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1992, 289-324.

- WYMEERSCH, E., “Strafbedingen o.m. inzake enkele kredietovereenkomsten” in KRINGS E., *Liber Amicorum prof. em. E. Krings*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 921-938.

4. Overige

- Circ. aan de ingeschreven hypotheekondernemingen – HYP 23, 15 februari 2006, www.fsma.be/~media/Files/circhk/NL/hk/hyp_23.ashx.
- Circ. aan de ingeschreven hypotheekondernemingen – HYP 24, 23 november 2006, www.fsma.be/~media/Files/circhk/NL/hk/hyp_24.ashx.
- Website FOD Economie, http://economie.fgov.be/nl/consument/consumentenkrediet/terugbetaling/Remboursement_anticipe/#.VxYgdWfVyHs.